

Torsdagen den 24 maj

Kl. 12.00–18.08

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 maj justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade
att *Petra Ekerum* (S) av sagt sig uppdraget som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet och
att *Anna Wallentheim* (S) av sagt sig uppdraget som suppleant i Riksdagens överklagandenämnd.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade
att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Petra Ekerum* som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet, *Leif Hård* som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet, *Johan Büser* som ledamot i EU-nämnden och *Anna Wallentheim* som ledamot i Riksdagens överklagandenämnd samt
att Miljöpartiets riksdagsgrupp anmält *Jan Lindholm* som suppleant i justitieutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i miljö- och jordbruksutskottet
Petra Ekerum (S)

suppleant i justitieutskottet
Jan Lindholm (MP)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Leif Hård (S)

§ 4 Meddelande om partiledardebatt

Andre vice talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum
onsdagen den 13 juni kl. 9.00.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2017/18:543

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:543 Narkotikapolisens förmåga
av Roger Haddad (L)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 22 maj 2018

Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:544

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:544 Avhopp inom polisutbildningen
av Roger Haddad (L)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 22 maj 2018

Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM89 Direktiv om finansiell information för att bekämpa brott

COM(2018) 213 till justitieutskottet

2017/18:FPM90 Förordning om id-kort och dokument för uppehållsrätt

COM(2018) 212 till justitieutskottet

§ 7 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2018) 231 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 18 juli*.

§ 8 Politik för gestaltad livsmiljö

*Politik för gestaltad
livsmiljö*

Sammansatta civil- och kulturutskottets betänkande 2017/18:CKrU1

Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110)

föredrogs.

Anf. 1 OLOF LAVESSON (M):

Herr talman! Låt mig inleda med att välkomna detta betänkande som sådant. Det är välkommet att Sverige äntligen får en politik för arkitektur, form och design.

Gestaltad livsmiljö handlar ytterst om hur vi fyller de fysiska mellanrummen mellan människor med innehåll. Vem äger det offentliga rummet i dag? Vilken roll har konsten och kulturen i stadsutvecklingen? Hur byggs det hållbara samhället, och vad lägger vi egentligen i begreppet hållbarhet?

Utredningen Gestaltad livsmiljö tillsattes av alliansregeringen för att stärka arkitekturens, formens och designens värden och betydelse för individen, livsmiljön och den hållbara samhällsutvecklingen. Man ville se hur en ny politik för området kunde utformas och som kunde bidra till ett skapande Sverige där människor kan växa och utvecklas till självständiga, kreativa och aktiva individer.

Sverige växer, och Sverige växer fort. I detta snabbt växande Sverige står bostadspolitiken ständigt på agendan. Det är naturligt, men det är inte bara en fråga om att vi bor utan också om hur vi bor och hur vi skapar trygga miljöer där just självständiga, kreativa och aktiva individer kan växa och känna trygghet och delaktighet.

Ofta har helhetsgreppet saknats när det har gällt den här typen av frågor. Krav har rests på snabb och billig utbyggnad av bostäder, framför allt i våra storstadsområden. Detta har inte alltid varit förenligt med andra krav på hållbara boendemiljöer. Resultatet har vi kunnat se bland annat i våra miljonprogramsområden, och ibland har det varit förödande.

Människan har behov av både rimliga bostäder och en stimulerande yttre miljö med en känsla av trivsel, trygghet och möjlighet till en rik fritid avseende såväl motion som lek och idrott. Det finns ingen motsättning mellan en modern politik som stimulerar ökat byggande och en genomtänkt gestaltad livsmiljö. Att bostadspolitiken och arkitekturpolitiken går hand i hand är därför nödvändigt. Just därför är det med särskild glädje vi i dag kan debattera detta betänkande i ett sammansatt utskott mellan civilutskottet och kulturutskottet. Jag vill rikta ett särskilt tack till mina kollegor i båda utskotten och också till våra utskottskanslier.

Herr talman! Ett av de uppdrag alliansregeringen gav utredaren var att se över de nationella målen för arkitektur, form och design. I utredningen föreslås att det övergripande målet ska vara att områdets inflytande ska stärkas och därmed bidra till formandet av en långsiktigt hållbar och väl gestaltad livsmiljö.

Regeringen har dock valt att ändra detta mål och skriver att arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Detta är både beklagligt och problematiskt på flera sätt.

Att något ska bidra till hållbarhet, jämlikhet och minskad segregation låter ju alldeles utmärkt, och jag tror inte att någon i denna kammare vill se en motsatt utveckling. Men det komplicerade inträffar när staten vill beställa fram det ur kreativa processer. Och varför är just dessa värden mycket viktigare än andra? Borde inte trygghetsbegreppet vara centralt när det handlar om våra gemensamma livsmiljöer?

Återigen får jag tyvärr konstatera att regeringen, och särskilt den miljöpartistiska delen, inte klarar av att hålla armlängds avstånd i frågor där just detta är viktigt. Som ordförande i kulturutskottet är jag inte helt ovan vid detta. Där har man länge sänt signaler som riskerar att reducera kulturpolitiken till ett verktyg för att lösa andra samhällsproblem, och nu har turen kommit till arkitekturen. Man vill säkert väl, men man vet inte i vilken form eller vilket läge man ska uttrycka det.

Självfallet vill vi alla se ett mer jämställt och mindre segregerat samhälle, men det är inte något som kan beställas fram politiskt i en kreativ process. För oss måste arkitekturen få utvecklas fritt, utan politiska inlåsnings- eller uppmaningar. Det är den fria arkitekturen i sig som bidrar till ett mer öppet samhälle, och det är i samspelet mellan beställare, byggherre och arkitekt som detta sker. Men detta samspel gör sig bäst om politiker håller tassarna borta.

Alliansen håller med om utredningens bedömning att vi alla vinner på att de verktyg som arkitektur, form och design tillhandahåller får bättre förutsättningar och effekt och att en ny politik för området ska främja utvecklingen och på sikt leda till att de kan ha större påverkan i samhället. Därför yrkar vi också på att utredningens förslag är det som ska gälla – att det övergripande målet med den nationella politiken för arkitektur, form och design är att områdets inflytande ska stärkas och därmed bidra till formandet av en långsiktigt hållbar och väl gestaltad livsmiljö.

Herr talman! En besvärlig konsekvens av mål är att de också ska levas upp till. I det sammanhanget är även den andra delen av regeringens förslag till mål – att alla ska ges möjlighet att påverka den gemensamma mil-

jön – komplicerad, för det är oklart vad man menar. Är det nya obligatoriska samrådsprocesser? Vi befärrar att detta riskerar att ytterligare försvåra en redan i dag dåligt fungerande plan- och byggprocess. Detta är det sista Sverige behöver.

Att tala om gestaltad livsmiljö utan att beröra förutsättningarna för byggande i Sverige gynnar inte frågan om den fysiska livsmiljön. Om beslut om nya krav och inriktningar när det gäller gestaltad livsmiljö sker utan att detta kopplas till frågan om förenklingar för byggande riskerar det att stjälpas snarare än hjälpa när de nationella målen ska möta den hårda verkligheten ute i våra kommuner. Detta påpekar Alliansen i sin reservation, och vi beklagar att regeringen inte har mäktat med det helhetsperspektivet.

Slutligen, herr talman, har jag talat mycket om arkitekturen i dag, men ämnet för betänkandet rymmer även form och design. Att det har blivit så beror givetvis på att det huvudsakligen är en arkitekturpolitisk proposition som regeringen har lagt fram. Vi tycker att form- och designområdet är styvmoderligt behandlat, och det beklagar vi. Att det finns goda förutsättningar för att utveckla svensk form och design ytterligare är viktigt för vårt land och för oss som lever här. Det blir därför en grannliga uppgift för en ny regering att sätta ny fart på form- och designområdet.

Herr talman! Jag står givetvis bakom både Alliansens och Moderaternas reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 2 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till Sverigedemokraternas reservationer 2 och 5 i betänkandet. Vi står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till dessa.

Lyckliga gatan, du finns inte mer.
Du har försvunnit med hela kvarter.
Tystnat har leken, tystnat har sången.
Högt över marken svävar betongen.
När jag kom åter var allt så förändrat,
trampat och skövlat, fördärvat och skändat.
Skall mellan dessa höga hus en dag stiga en sång.
Lika förunderlig och skön som den vi hört en gång.

Det är bevingade rader ur Anna-Lena Löfgrens hit *Lyckliga gatan*. År 1967 låg den 14 veckor på Svensktoppen och sålde i 150 000 exemplar landet runt.

Det var en reaktion på rivningsvågen som böljade fram över Sveriges städer och slukade hela kvarter och bostadsområden av äldre karaktär och inte sällan av stort kulturhistoriskt värde. Rivningen av Klarakvarteren i Stockholm hör kanske till de mer kända. Men rivningarna var inget storstadsfenomen utan drog fram landet runt, många gånger utan pardon och hänsyn. Funktionalism och modernism i glas och betong ersatte skönhet och klassicism i trä och sten, ibland i enklare utföranden men inte sällan omsorgsfullt byggda och utsmyckade fastigheter där hantverkarens yrkesstolthet lyste med glans. Tradition och harmoni fick stryka på foten för

folkhemmets fysiska fundament och byråkratiska ramverk i den byggda miljön.

Var står vi då i dag? Bevara Slussen! Rädda Astoria! Bevara Blasieholmen! Känns slagorden igen? Är det rubriker från 1960-talet? Nej, det är Stockholm 2018. Här och nu hotas kulturmiljöer starkt förknippade med huvudstadens historia och karaktär. Det är miljöer av högt kulturhistoriskt värde.

Häromdagen drog en frisk fläkt fram då mark- och miljödomstolen sa nej till nya Nobelcenter. Men beslutet kommer att överklagas. Detta är i stort undantaget som bekräftar regeln om att vi ser alltför många tecken i tiden på hur vår gemensamma kulturmiljö av kulturhistoriskt värde förvanskas, förfulas, rivs eller förstörs, såväl på landsbygden som i Stockholm. 1960-talets rivningsvåg har inte upphört utan böljar fram.

Sverigedemokraterna föreslår ett särskilt stimulansbidrag till kommuner för att stärka och uppvärdera antikvarisk kompetens och kulturmiljökompetens i landets kommuner. Alltför många kommuner har stora brister i fråga om detta eller saknar helt denna kompetens vid plan- och byggnadsenheter eller motsvarande. Detta sätter i sin tur kulturhistoriska bebyggelsemiljöer på spel, såväl vid ny exploatering som vid vården av befintliga miljöer. Hänsyn och harmoni där nytt möter gammalt murar ett stabilt folkligt fundament för en organisk samhällsbyggnad. Kulturmiljöerna samlar medborgarengagemang och gräsrotsaktivism. Människor bryr sig helt enkelt om sin fysiska miljö, det visuella intrycket, och om vårt gemensamma hem, där en del är en svunnen tid men också en tid präglad av hållbarhet och kvalitet. Detta står kvar och utgör en del av vårt kollektiva minne.

I den proposition om gestaltad livsmiljö som regeringen har lagt fram i riksdagen vill man upphäva motsvarande mål för arkitektur, formgivning och design och upprätta nya nationella mål. Regeringens förslag är tråkigt nog otillräckligt vad gäller hänsyn till människors önskemål och vårt historiska arv.

Vi föreslår nya kulturpolitiska mål, där ett kulturellt perspektiv blir en integrerad del av samhällsbyggnadsfrågor, kulturell planering på riktigt och en översyn av möjligheterna att genom lag ålägga kommunerna att tillsätta skönhetsråd och ange hur kommunala arkitekturprogram kan inrättas. De kommunala skönhetsråden bör vara brett sammansatta och ha till uppgift att avge yttranden om översiktsplan, detaljplanens process och ny exploatering. Vi föreslår också att någon form av inslag i översiktsplan eller detaljplaneprocess där ett obligatoriskt samrådsförfarande med länsarkitekt, kommunarkitekt, civilsamhället och medborgarna ingår ska införas som regel. Kvalitet, hantverkskunnande och tidstypisk harmonisering med befintlig kulturmiljö ska bli viktigare aspekter vid upphandling. En utredning får titta på hur detta bäst kan implementeras.

Redan i en statlig utredning 1995 konstaterades att den gemensamma livsmiljön har många brister och att medborgarna efterfrågar harmoni och skönhet. Forskning visar att hänsyn till dessa aspekter bidrar till ett ökat välbefinnande. Om estetiskt tilltalande miljöer, en integrerad planering av grönområden och friluftsstråk och harmoni mellan ny och gammal bebyggelse skulle kunna uppnås i vår gemensamt gestaltade miljö skulle det påverka folkhälsan positivt.

Regeringen skriver följande: ”En känsla av tillhörighet och stolthet över den gemensamma miljön bidrar till att bygga ett samhälle som håller ihop.” Det är en formulering som hämtad ur Sverigedemokraternas syn på vilka balkar som är bärande i det fysiska samhällsbygget.

Vi vill se över hur medborgare kan få större inflytande över de miljöer som de vistas i och att samhället som vi bygger överensstämmer med folkets vision av vad en god livsmiljö är. Vi vill också inrätta lokala skönhetsråd i alla kommuner, där såväl medborgare och föreningsliv som kommun och länsstyrelse bjuds in, involveras och yttrar sig inför ny exploatering. En kulturell planering, där tidstypisk harmonisering och gestaltning med befintlig kulturmiljö görs, ska vara regel och inte undantag.

Med detta som grund skulle gestaltningen av vår gemensamma livsmiljö stärkas i fråga om demokratisk delaktighet, respekt och förståelse för skönhet, tradition, hantverk och arv. Detta är ett kännetecken för sverigedemokratisk arkitektur- och bostadspolitik, tryggt förankrad och stabil utifrån våra ideologiska principer men samtidigt dagsaktuell.

Herr talman! Vår vision är tydlig: Sverige är våra medborgares gemensamma hem. Det bör byggas tillsammans och på beprövad grund med värden som småskalighet, trygghet och tradition i blickfånget och med respekt för historiska hus och harmoni i det fysiska folkhemmet inför morgondagen. Först då blir samhällsbyggnad till gestaltad livsmiljö – ett hem och inte bara ett hus. Först då är vi tillbaka på lyckliga gatan.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mikael Eskilandersson (SD).

Anf. 3 OLOF LAVESSON (M) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Aron Emilsson för att han deklamerar en mycket trevlig låt som jag är väldigt förtjust i. Jag tyckte kanske inte riktigt att det som låtskrivaren åsyftade var det som Aron Emilsson talade om i sitt anförande.

Man börjar känna igen Sverigedemokraternas retorik ganska tydligt från kulturpolitiska debatter. Nu handlar det om den arkitekturpolitiska debatten. Där finns det drag av någon form av konstruerad nationalromantik, men det är lite oklart vad de egentligen romantiserar eller vill bevara.

Jag har en ganska rak fråga till Aron Emilsson. När man tittar på era kulturpolitiska motioner handlar de mycket om ett Sverige som en gång var. De handlar om historia och om bakåtblickande, och ni är uttryckligen emot samtidskultur.

Min raka fråga är: Är ni också emot samtidsarkitektur?

Anf. 4 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Mitt raka svar är nej. Men detta beror på medborgarnas vilja.

Jag undrar var Alliansens och Moderaternas ambitioner finns när de i sin följdmotion i detta betänkande beskriver att kulturen inte får reduceras till ett verktyg för att lösa andra samhällsproblem. Politiken ska inte in och fingra på, som Olof Lavesson uttryckte det, hur vår gemensamma miljö gestaltas.

Det är inte heller det som vi beskriver. Om Olof Lavesson och Alliansen har läst vår följdmotion vet de att vi menar att medborgarna ska få ett

förstärkt förtroende i riktiga samrådsprocesser. Politiken ska inte in och peta mer. Men medborgarna ska in tidigare i processen, och politiker och beslutsfattare behöver lyssna på hur vår kollektiva gemenskap vill bygga våra kollektiva miljöer.

Jag undrar var Alliansens och Moderaternas ambitioner finns när de uttrycker sig så i sin följd motion. Beslutsfattare och förtroendevalda är samtidigt folkets förlängda arm för att åstadkomma en förändring och en ambition utifrån det kontrakt som tecknas mellan beslutsfattare och väljare i ett val. Om vi ser en ökad andel av befolkningen och allmänheten i kommuner och runt om i hela landet som oroas och bekymras över att man inte tar hänsyn till områdets karaktär, lokala identitet, medborgarförankringen och den demokratiska dialogen, vad vill Moderaterna då göra åt detta när de säger att det är upp till marknaden att lösa detta? Naturligtvis behöver det finnas ett samspel mellan beslutsfattare och marknaden. Men vilka politiska ambitioner har Moderaterna för att olja detta samspel och föra medborgarnas talan gentemot det som marknaden inte klarar av att leva upp till i en hysteri av modulhusbyggande och raka linjer utan respekt för hävdvunna traditioner i bebyggda miljöer?

Anf. 5 OLOF LAVESSON (M) replik:

Herr talman! Om Aron Emilsson hade lyssnat på mitt anförande hade han hört att det som jag kritiserade var vad som sker när man inte tar in profession. Det är därför som vi behöver arkitektur i samhället, och det är därför som vi behöver konst i samhället. Konst är ingenting som politiker skapar genom att gå runt och lyssna och försöka styra medborgare eller som kan beställas fram på det ena eller andra sättet. Konst skapas av professionella konstnärer. Arkitektur skapas av professionella arkitekter i nära samråd med dem som ska bo och leva i dessa miljöer. Denna process talade jag om i mitt anförande, alltså den kreativa process som uppstår i samtalet mellan beställare, byggherre och arkitekt. Där tycker jag inte att vare sig jag eller Aron Emilsson hör hemma.

Hur tror Aron Emilsson att alla dessa nationalromantiska fastigheter och miljöer som han talar om har kommit fram? Tror han att de uppstod av sig själva eller att det var stormöte på torget och att man sedan byggde Stockholms stadshus? Det var duktiga arkitekter som lyssnade, som såg samhällsutvecklingen och som med sin kompetens kunde möta de frågor som människor ställde och skapa de miljöer, de byggnader och de hus som vi ska utvecklas i som människor, oavsett om vi är födda här eller någon annanstans.

Aron Emilsson talar om, och skriver tydligt i sin motion, att man ska politiskt fastställa estetiken och vad som är estetiska värden. Har Sverigedemokraterna ingen som helst respekt för professionen? Jag hörde inte ett enda ord i Aron Emilssons anförande om arkitektens roll och om den kunskap som finns om hur Sverige ska byggas hållbart framöver. Det är precis som i kulturpolitiken: Det är bakåtblickande, och det är bakåtsträvande. Jag kan bara beklaga det.

Anf. 6 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är intressant att Olof Lavesson tycker att detta är bakåtsträvande och bakåtblickande när vi är det enda parti i det sammansatta

utskottet som har kommit med nya, framåtblickande förslag där Alliansens följdmotion är tom.

Naturligtvis finns arkitektens roll där. Den är ju självklar, och det är därför vi inte uttrycker den uttalat. Om det är något som inte lyfts fram i dag och som är underbevakat är det medborgarnas roll. Det handlar inte om att politiken ska in och styra mer eller att beslutsfattare ska in och styra mer i våra lokala gestaltade miljöer, utan det handlar om att medborgarnas åsikter måste lyftas upp och fram.

När Alliansen och Moderaterna snarare vill göra det svårare att överklaga byggplaneprocessen och tycker att marknaden ska lösa alla våra problem och vi ser att det inte fungerar måste politiken ta ett ansvar att tillsammans med medborgarna fånga upp de röster som hörs från den lyckliga eller olyckliga gatan. Hur vill vi att vår kollektivt gestaltade offentliga miljö ska se ut? Någon måste göra detta – inte politiken, utan medborgarna, och någon måste vara språkrör för detta.

Olof Lavesson säger att det ska finnas ett nära samråd mellan beslutsfattare och medborgare och mellan arkitekt och medborgare. Det är precis det vi föreslår: utvecklade former för ett sådant utvecklat samråd. I alltför många kommuner fungerar nämligen inte detta i dag. En majoritet av kommunerna saknar också antikvarisk kompetens och kulturmiljökompetens. Vad vill Moderaterna göra för att åstadkomma en förbättring på det området? Jag har inte sett någonting i följdmotionen, och jag har inte sett någonting i något annat sammanhang heller.

Här saknar man svar. Det medför att medborgarnas vilja och önskan om både bevarande och utvecklande av äldre och nya miljöer inte tas om hand av beslutsfattare. Där tycker jag att Moderaterna och Alliansen är skyldiga ett svar.

Anf. 7 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Behovet av bostäder är rekordstort, och det största problemet är klyvningen på bostadsmarknaden. Det som byggs är främst till för dem som har råd att betala, medan stora grupper helt saknar förutsättningar att ta sig in på bostadsmarknaden.

Upplevelsen av otrygghet i den bebyggda miljön får oss att kräva pengar till fler poliser, högre polislöner, fler och bättre utbildningar samt hårdare straff, och många undviker – med rätta – det offentliga rummet för att det kan vara farligt.

Bostadsmarknaden står och väger, och vi undrar om det är en brusten bostadsbubbla vi ser framför oss eller bara en pyspunka koncentrerad till några få storstäder.

Kompetensbristen inom byggbranschen och plankontoren reser sig som en vägg som vi med hög fart är på väg att ramma, och planeringsaktiviteten stannar helt medan byggen försenas och fördras.

Stora delar av vårt land känner sig åsidosatta för att allt fokus ligger på staden. Myndigheter får för sig att införa generella vedspisförbud. Regler tolkas så att de eliminerar den attraktivitet som kan erbjudas, nämligen närheten till naturen och därmed till arter och biotoper – som ska skyddas. Det sätter käppar i hjulet för områdets utveckling, för det kan ju faktiskt vara spår av mänsklig verksamhet, som jordbruk och industri.

Ska vi i det läget debattera och fatta beslut om arkitektur? Ja, det ska vi – och kanske just därför. Aldrig är det väl tydligare än i tider som dessa

att god och genomtänkt arkitektur riskerar att bli grädden på moset, allt medan hjulen rullar vidare allt snabbare.

Det finns en uppenbar risk att byggbolagen och fastighetsägarna i jakten på investeringsstöd, subventioner och snabba resultat glömmer bort de människor som ska bo, leva och verka där. Man glömmer att de som flyttar in ska vilja bo kvar – och för den delen också kunna flytta därifrån. Hur bostäderna är utformade, om de är flexibla eller anpassade och om de är tillgängliga och överkomliga är hänsyn vi inte kan utgå ifrån att byggbolagen eller ens kommunernas plankontor alltid tar ansvar för. Det vi byggt och det vi bygger måste upplevas som attraktiva platser där man känner sig trygg och där man vill se barnen växa upp och gå i skolan – och med tiden förverkliga sina egna livsdrömmar.

Det handlar inte heller enbart om bostäder. Det råder till exempel brist på utbildade lärare. Allra värst är det i de utsatta områdena, där behovet av en bra skola är störst. Självklart är detta en fråga om lärarlöner, pedagogik och utbildningspolitik, men det är till stor del en fråga även om lärmiljöerna – skollokaler och deras förmåga att främja barnens fantasi samt ge dem platser för studiero. Skolorna ska vara utformade som goda arbetsplatser för alla som arbetar där, inte minst de lärare och rektorer som gör det yrkesmässigt.

Sverige är ett stort land, och mångfalden är verkligen inte enbart en fråga om etnicitet och härkomst. Vi vill få landet att hänga ihop nationellt, och lokalt krävs det mötesplatser där vi kan träffas som jämlikar, öga mot öga, och se, lyssna på och ta del av konst och upplevelser som får oss att reflektera och känna samhörighet trots våra olikheter. Offentliga bad, arenor för kultur och idrott, torg och busshållplatser – de offentliga rummen är många, och utmaningarna är stora om alla ska utformas så att de är välkommande, trygga och inkluderande för alla.

Vårt land är stort även geografiskt, och vi är många som vill se det krympa med en utbyggnad av infrastruktur, knutpunkter, resecentrum och hållplatser för kort- och långväga pendlare. Platserna ska upplevas som trygga och göra att både kvinnor och män vill resa tillsammans.

När det gäller hur grönområdena utformas och står i samklang med den offentliga konsten och bomiljöerna, som ska inramas med ljus, färg och form, har vi både ett arv att ta hand om och ett nuläge att ombesörja gällande de bostäder som ännu befinner sig i en planprocess.

Det vi brukar nämna som socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart skulle kunna sammanfattas med orden ”arkitektur” och ”design”. Det handlar om att välja de klimatsmarta materialen och de byggmetoder som är resurseffektiva. Den byggutmaning vi har blir en möjlighet att skapa smarta tekniska lösningar så att vi bygger in energieffektivitet i husen. Att vi gör klimatsmarta materialval handlar i grund och botten om att förena ekonomisk tillväxt och goda bostäder med planetens överlevnad. Arkitekterna har en viktig roll att spela i att få detta att ske på mänskliga villkor, herr talman.

Som centerpartist är min tilltro till näringslivet i stort sett obegränsad, men utan högt ställda mål och regelverk som stimulerar och styr mot hållbarhet riskerar vi framtida generationer. I de här sammanhangen är arkitektens roll avgörande, herr talman, och risken med att låta arkitekturen komma in för sent är ungefär som att bota lunginflammation med plåster – det är inte säkert att det funkar.

Med all denna vältaliga argumentation landar dock saken till slut i huruvida det är det mål för arkitekturen som regeringen har föreslagit eller om det är det som Centerpartiet och övriga allianspartier har lagt fram som motförslag som ska fastställas. Ett mål ska som Olof Lavesson säger inte bara ta sin utgångspunkt i de frågor som är aktuella för dagen, utan det ska vara hållbart och förankrat i den rådande verkligheten också under över-skådlig tid framöver.

Att jämställdhet, segregation och hållbarhet är stora utmaningar nu är inget man kan invända mot, men det som gör vårt förslag bättre än regeringens är att de sex genomförandepunkter som vi är överens om är i enlighet med utredningens. *Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design* heter dess förslag. Vi har också valt att framlägga utredningens målformulering som vår, eftersom delaktigheten och inkluderingen – det som omfattas av ordet ”inflytande” – är centralt och en följd av att vi lever i en demokrati där vi sätter den enskilda människan i centrum. Det är just delaktigheten som leder till hållbarhet och jämställdhet och som motverkar segregation.

Det är därför svårt att förstå sig på regeringspartiernas klåfingrighet när det gäller att omformulera målet. I stället öppnar det för tolkningar som riskerar att påverka arkitekturen. Oavsett om det är Boverket, med eller utan sin riksarkitekt, Arkdes, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd eller för den delen handläggarna i någon av landets 290 kommuner som ska göra den tolkningen, riskerar de olika aktörerna att lägga sin tonvikt på olika aspekter av målformuleringen, och därmed hamnar dessa i konflikt med varandra.

Att det inte råder någon allmän och öppen konflikt kring inriktningen av arkitekturpolitiken ser jag som positivt. Vi kommer att kunna leva med det mål riksdagen beslutar om även efter maktskiftet, som sker efter sommaren. Det viktiga nu är att vi på allvar lyfter in arkitekturen i byggherrollen, så att det inte faller på denne att i efterhand åtgärda brister som entreprenörerna har negligerat på grund av pressade kalkyler, tidsplaner och krav på att uppfylla kriterier för subventioner där det inte har getts utrymme för arkitektur.

Herr talman! Det har varit ett nöje att förbereda den här debatten, och det är ett nöje att lyssna till vad som sägs. Ganska snart kommer vi att återgå till att träta om varför det byggs för lite bostäder.

Med de orden yrkar jag bifall till reservation nr 1.

(Applåder)

Anf. 8 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Herr talman! Detta betänkande har, som tidigare nämnts, behandlats av ett sammansatt utskott. Politiken spänner också över många samhällsområden på samma gång: arkitektur, form och design. Det handlar såväl om samhällsplanering och bostadsbyggande som om kulturpolitik.

Å ena sidan är detta förstas helt nödvändigt och självklart. Det var Alliansen som en gång i tiden sparkade igång detta arbete. Det är bra att vi nu går i mål, även om det blev lite tunnare än vi hade hoppats på. Å andra sidan är det svårt att få ihop saker som brukar hanteras i stuprör, vilket tyvärr märks i denna proposition.

Eftersom jag är en av dem i det sammansatta utskottet som vanligen arbetar i kulturutskottet kommer jag mest att tala om det som framför allt

har med kultur att göra. Det finns andra här som redan på ett förtjänstfullt sätt har lyft fram bostadspolitiken och arkitekturen.

Då kommer vi till det som är propositionens huvudnummer, nämligen själva målen. Mina kollegor har tidigare talat om den långa listan med i och för sig vällovliga mål som dock är alldeles för krångliga för samhällsbyggnadspolitiken.

Men det finns ett annat problem som jag tycker är större än att man krånglar till plan- och byggprocessen. För mig som liberal är kulturens frihet helt central, och arkitektur, form och design är framför allt kultur. Kulturen får aldrig bli ett verktyg för politiker för att lösa andra problem, inte ens om det gäller sådant som de flesta av oss här inne och – skulle jag tänka mig – i samhället i stort är överens om är bra och viktigt. Det kan gälla saker som hållbarhet, jämlikhet och minskad segregation.

Öppnar vi den dörren säger vi att kulturen är politikens verktyg för att uppfostra medborgarna. Då ger vi också detta verktyg till andra som vill helt andra saker. Det kan låta vällovt, men det är inte säkert att verktyget kommer att användas i vällovliga syften.

Arkitektur, form och design ska inte behöva stryka makten medhårs. Den ska ha frihet att utmana. Den ska få oss att tänka fritt och stort. Den ska våga mer. En väl formgiven fåtölj ska kunna få vara bara en fåtölj utan att bidra till minskad segregation. En klänning ska kunna få vara en väl-designad klänning utan att öka jämlikheten.

Därför vill vi i Alliansen ha ett annat mål – ett kort och kärnfullt övergripande mål. De mer instrumentella delarna finns med som delmål men inte på ett sätt som hotar kulturens frihet eller sätter käppar i hjulet för effektiva planprocesser. Det som utredningen har föreslagit är alldeles utmärkt, och vi tycker att regeringen kunde ha låtit bli att hitta på något annat.

Till sist vill jag ta upp en annan sak, nämligen detta med enprocentsmålet. Det är en hjärtefråga för oss liberaler. Det är fint att det finns med, men det är konstigt att regeringen har valt att formulera det som att upp till 1 procent av byggkostnaderna ska avsättas till konstnärlig gestaltning. Det låter ju som ett tak.

Varför formulerar regeringen det på detta sätt? Det vore väl helt fantastiskt om en byggherre valde att lägga 50 procent på gestaltning – det kunde ju bli hur spännande som helst! Och om man i vissa projekt överskrider 1 procent blir det också lättare att leva med att man i andra projekt inte riktigt når hela vägen fram.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till Alliansens gemensamma reservation nr 1. Jag ser fram emot den fortsatta debatten.
(Applåder)

Anf. 9 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Konsten och kulturen är så betydelsefull för oss människor att den är helt avgörande för vårt välmående. Det vi debatterar i dag – arkitektur, form och design – påverkar alla människor dagligen och handlar i grunden om livskvalitet. En känsla av tillhörighet och stolthet över den gemensamma miljön bidrar till att bygga ett samhälle som håller ihop.

Byggandet av miljonprogrammet i slutet av 60-talet och början av 70-talet var en nödvändig reform för att minska bostadsbristen, avskaffa

trångboddheten och höja bostadsstandarden. Men samtidigt var det, med dagens ögon, ett samhällsbygge som saknade mycket av det som vi tar upp i dag i betänkandet *Politik för gestaltad livsmiljö*.

Det har funnits nationella mål tidigare, framför allt handlingsprogrammet Framtidsformer från 1998 som länge har varit vägledande. Men dagens kunskap om detta handlingsprogram och tillämpningen av det är begränsad.

Det är alltså 20 år sedan det togs ordentligt tag i denna fråga. Det som händer nu är egentligen en uppdatering och bygger på en utredning som startade våren 2014. Det handlar om nya utmaningar och syftar till ett ökat genomslag för arkitektur, form och design i samhället i dag.

Vi ska inte heller glömma det internationella perspektivet. FN:s resolution Agenda 2030 handlar just om hållbar utveckling ekonomiskt, miljömässigt och socialt.

Herr talman! Jag är glad att ordföranden i kulturutskottet, Olof Lavevsson, och ordföranden i civilutskottet, min partikollega Caroline Szyber, tog initiativ till ett sammansatt utskott. Detta är frågor som spänner över flera politikområden och myndigheter. Genom detta sammansatta utskott har vi lyft upp frågorna och tagit ett bredare grepp i riksdagen.

Ska vi lära någonting av historien är det vikten av att det inte enbart handlar om att bygga bostäder. Det handlar om att bygga samhällen och livsmiljöer. Goda livsmiljöer ger trygghet och samhörighet. Det ger livsvärden, om jag ska sammanfatta det i ett enda ord.

Vi kristdemokrater menar dock att en del text i regeringens proposition mer är vackra ord än mål. Vi menar i likhet med hela Alliansen att det mål som utredaren har formulerat är korrekt men att regeringens formulering till mål inte håller. Regeringens mål är formulerat så här:

”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.”

Ett mål ska vara kort och kärnfullt. Målet för arkitektur, precis som målet för konst, måste få utvecklas fritt, som flera talare har varit inne på, och på egna villkor. Dessutom ska kultur och konst aldrig användas av politiker för att lösa problem, vilket regeringen verkar vilja göra. Det förvånar mig, för all konst ska vara fri.

Vi menar att det mål som regeringen har föreslagit är alltför komplext och öppet för tolkningar för att fungera väl inom samhällsbyggnadsområdet. Det riskerar att ytterligare försvåra en redan i dag dåligt fungerande plan- och byggprocess i kommunerna. Den svenska byggsektorn behöver inte fler politiska mål och inriktningar att ta hänsyn till, oavsett hur vällovliga dessa är.

Vi menar alltså att det är viktigt att ett övergripande mål är kort och kärnfullt. Utredningens förslag är väl övervägt och bör bli det mål som riksdagen ställer sig bakom.

De sex punkter som anges i propositionen som väg för att uppnå målet ställer vi oss däremot bakom. Vi föreslår därför i vår gemensamma alliansreservation att det nationella målet ska ha följande lydelse:

”Det nationella målet för arkitektur-, form- och designpolitiken är att områdets inflytande ska stärkas och därmed bidra till att forma en långsiktigt hållbar och väl gestaltad livsmiljö.”

Sedan följer de sex punkterna om hur målet ska uppnås, och där är vi alltså överens med regeringen.

Det nationella målet ska uppnås genom att

1. hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
2. kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
3. det offentliga agerar förebildligt
4. estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
5. miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
6. samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Till sist, herr talman, kan man givetvis ha synpunkter på den gestaltning som genomförs lite varstans i vårt land. Det finns ett antal exempel på offentlig konst som vållat folkstorm. Men det handlar om subjektiva bedömningar av olika objekt, och vi får lämna till betraktaren att avgöra konstens värde.

(Applåder)

Anf. 10 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! Låt mig börja mitt anförande med att yrka bifall till förslaget till beslut i det sammansatta civil- och kulturutskottets betänkande CKrU1 *Politik för gestaltad livsmiljö* och därmed avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Att ställa frågan om vi vill bygga bostäder eller bygga samhällen kan i en sådan här debatt antagligen låta ganska klyschigt, kanske till och med lite fjantigt. Men i grund och botten kan jag ändå inte bortse från att det ligger mycket i frågan, för vi socialdemokrater vill inte bara bygga bostäder eller lägenheter att bo i. Vi vill också bygga så att människor kan leva.

Vi vill att du som samhällsmedborgare ska vara stolt över din bostad. Vi vill att du ska vara stolt över ditt bostadsområde och stolt över ditt samhälle. Då gäller det att bygga rätt från början, att ha som ambition att arkitekturens, formens och designens bidrag till samhällsbygget ska tas till vara fullt ut till allas nytta och glädje.

Därför står jag här i dag för att lyfta fram vikten av att vi nu får ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken.

Regeringens avsikt med politiken och förslaget är att ta ett helhetsgrepp kring arbetet med den gestaltade livsmiljön, samtidigt som propositionen också lyfter fram en ny samlad nationell syn på arkitektur, form och design.

Herr talman! Vi lever i en föränderlig tid – en tid som på många sätt kan upplevas skrämmande och förvirrande, en tid som många inte känner igen sig i och som man inte riktigt får grepp om.

Vi blir nästan dagligen påmind om de miljöhot och klimatutmaningar vi står inför. Vi får med jämna mellanrum rapporter om hoten mot vår demokrati, så som vi känner till den. Vi har en fortsatt urbanisering, en ganska stor flyktingström, växande otrygghet och en snabb teknikutveckling

som påverkar oss som individer men också samhället. Men det är också en fantastisk tid, för det är en tid som ger oss möjlighet att göra förändring – en möjlighet att tänka om, tänka nytt och tänka framåt.

Här ser både vi socialdemokrater och regeringen hur arkitektur, form och design kan hjälpa oss att bidra till att skapa bättre samhällen som kan ge oss ökad livskvalitet och trygghet och där man som individ kan få vara med och bestämma och forma sin egen omgivning – detta utan att kränka dessa konstformers egenvärde. Vi har som ambition att driva en modern politik som förenar byggandet av bostäder med en stimulerande yttre miljö.

Herr talman! Det nya nationella målet för arkitektur-, form- och designpolitiken har vi hört ett flertal gånger, men jag väljer ändå att läsa upp det en gång till: Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

Det är ett mål med stora ambitioner. Men som jag nämnde lever vi i en tid då vi måste börja tänka på att bygga hållbart. Då handlar det inte bara om att bygga miljösamt, utan det handlar också om att bygga samhällen där människor håller ihop.

I den gemensamma alliansmotionen ser man målet som problematiskt, som vi hört flera här nämna, och detta framför allt utifrån två olika synvinklar. Det ena handlar om att man är rädd att målet riskerar att försvåra bostadsbyggandet och det andra om att man anser att regeringen reducerar kulturpolitiken till ett verktyg för att lösa problem i samhället.

Låt mig då börja med att tala lite kortfattat om bostadsbyggandet och politiken, trots att detta egentligen är frågor som jag inte är van vid att jobba med.

Lever vi i ett samhälle som är i stort behov av nya bostäder? Ja. Lever vi i en tid med segregerade bostadsområden? Ja. Lever vi i en tid då bostadsbyggandet ibland stöter på olika former av hinder? Ja. Men innebär detta att vi ska bygga bostäder till vilket pris som helst? Nej.

Vi måste såklart se till att bygga rätt, tänka smart kring hur våra bostäder byggs och skapa gemensamma ytor som kan leda till samtal, möten och samhörighet.

Dessutom har vi och den socialdemokratiskt ledda regeringen gjort flera viktiga satsningar på bostadsbyggandet. Bland annat har vi under den här mandatperioden genomfört den största statliga bostadssatsningen på 20 år. Vi har också infört ett investeringsstöd för byggande av små hyreslägenheter och studentbostäder. Och vi har genomfört ändringar i plan- och bygglagen för att göra planprocessen mer effektiv.

Vi och regeringen är medvetna om behovet av bostäder och skulle därför inte genomföra en politik som sätter käppar i hjulen för bostadspolitiken. Men vi är inte beredda att bygga bostäder till vilket pris som helst. För oss är det viktigare att bygga rätt från början än att om några år inse att vi byggde spretiga samhällen.

När det sedan gäller kulturens egenvärde är det viktigt att förstå att vi som socialdemokrater alltid sätter detta i främsta rummet. Egenvärdet kommer först. Men det hindrar inte att kulturen är till nytta också på andra

områden. Vi är därför helt övertygade om att vi kan värna både arkitektu-
rens, formens och designens egenvärde, samtidigt som de också kan främja
jämlighet och skapa inkluderande samhällen.

Egenvärdet och kulturens bidrag till ett samhällsbygge som skapar
jämlika människor behöver inte vara en motsättning där vi måste välja
sida, utan det kan verka i samexistens men där vi som politiker såklart
måste bejaka båda sidorna.

När det sedan gäller specifikt arkitekturpolitiken är jag helt övertygad
om att förutom dess egenvärde måste vi tala om dess samhällsvärden, för
när vi talar om arkitekturpolitik handlar det ju bland annat om bostadsbyg-
gande, stadsplanering med mera. Det är klart att en genomtänkt politik för
gestaltad livsmiljö, där arkitekturen har en självklar roll, kan främja såväl
konstnärliga som andra samhälleliga värden.

Tillbaka till frågan, herr talman: Vill vi bygga bostäder eller vill vi
bygga samhällen? För oss socialdemokrater är svaret enkelt. Därmed är
det för oss en självklarhet att i eftermiddag trycka på ja-knappen.

(Applåder)

Anf. 11 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Att begära replik i den här debatten på det förra anföran-
det blir lite grann som att koka soppa på en spik, men jag gör ändå ett
försök.

I mitt anförande tog jag upp bostadssubventionerna som en faktor som
riskerar att driva på företagen att snabba på tidsplanerna och hålla kostna-
derna nere för att klara normhyrorna, som är satta för att man ska kunna ta
del av byggsubventionerna. Det är en faktor som möjligen skulle kunna
begränsa deras utrymme för att tänka till, tänka efter och ligga i framkant
när det gäller att skapa goda och hållbara miljöer för människor att leva i.

Den bostadspolitik som förs i dag är Anna Wallentheim i högsta grad
ansvarig för och har varit det sedan några år tillbaka.

Vi har brottats med hållbarhetsfrågorna. Just nu för vi väldigt mycket
diskussioner om dessa frågor i de bostadspolitiska samtalen. Vi hyllar till
exempel byggandet i trä, därför att det är ett hållbart byggmaterial. Man
kan kritisera andra material på andra grunder. Men här är det fråga om
hållbarhet, och det är en jätte viktig sak att jobba med.

Jämlighet och jämställdhet i det offentliga rummet är en viktig fråga
att arbeta med när det gäller att skapa trygga miljöer och ett mindre segre-
gerat samhälle.

Att vi har bristande jämlighet, bristande hållbarhet och segregation i
samhället är en följd av den bostadspolitik som Anna Wallentheims parti
för. Att ni vill föra in detta som specifika punkter i arkitekturpolitiken
måste vara ett tecken på att den bostadspolitik som förs har misslyckats.

Anf. 12 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Ola Johansson för frågorna.

Bostadspolitiken är extremt viktig för oss socialdemokrater, för vi le-
ver i en tid när bostaden är en social rättighet. Det är också en politik som
är viktig för välfärden. Tillgången till bostäder är en grundläggande förut-
sättning för jobb, och vi vet att folk i dag måste tacka nej till jobb för
att det inte finns bostäder. Det finns också unga som inte kan tacka ja till stu-
dier för att det saknas studentbostäder.

Just nu är vi i en situation där vi får höra lite olika kritik: å ena sidan att vi har infört bostadssubventioner som gör att byggprocessen går för snabbt och är ogenomtänkt, å andra sidan att vi har mål som riskerar att försvåra byggandet.

Sedan 2017 har regeringen satsat mer än 6 miljarder kronor på bostadsbyggandet. Ärligt talat är det extremt viktigt att vi satsar pengar på att bygga, och 6 miljarder på ett år är mer än vad alliansregeringen satsade under hela förra mandatperioden. Här har vi ett problem och en av anledningarna till att vi i dag har för få bostäder.

Vi måste därför bygga fler bostäder. Vi måste bygga små billiga hyresrätter och studentbostäder. Men det betyder inte att vi ska bygga dåliga bostäder. Detta måste dock alltid ställas mot att vi också måste bygga hållbart och göra yttre miljöer som är stimulerande för människor.

Någonstans måste ni bestämma er. Bygger vi för snabbt och för dåligt, eller gör vi så att det inte byggs alls?

(Applåder)

Anf. 13 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Arkitekturen är byggherrens ansvar. Vi formar en politik som ger långsiktigt hållbara villkor för arkitekterna och deras bidrag till det samhällsbygge vi är överens om. Det är en kostnad som i slutändan tas av byggherren som en investering och som sedan de boende genom att få bostaden upplåten till sig betalar och därigenom bidrar till kommande generationer.

Det är kännetecknande att en del av bostadsmarknaden får omfattande miljardsubventioner medan andra delar av bostadsmarknaden inte får det. Det är alltså skilda villkor för aktörerna på denna marknad vad gäller att kunna parera och hantera sitt byggande beroende på om de har subventionerade bostäder eller inte.

Man kan alltid träta om huruvida 6 miljarder, 5,2 miljarder eller hur mycket det är skulle kunna användas bättre.

I sin replik beskriver Anna Wallentheim den nuvarande bostadspolitikens misslyckande. Folk tvingas tacka nej till jobb, unga tvingas tacka nej till studieplatser, rörligheten på bostadsmarknaden är dålig och bostadsbyggandet minskar när det skulle behöva öka. Det är tacknämligt att Socialdemokraterna sätter fingret på detta misslyckande och att de i sin målformulering också manifesterar detta misslyckande genom att i efterhand tala om att det är detta de skulle ha gjort. Det är som att kasta in jästen efter degen.

Anf. 14 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Ola Johansson.

Det är nog jag som är tacksam för repliken. Vi har suttit en mandatperiod och har inte ens haft en egen budget hela mandatperioden utan bara tre budgetar.

Anledningen till bostadsproblematiken är Alliansens åtta år i regering. Nu försöker vi lösa detta genom den största satsningen på statliga bostäder och genom subventioner.

Herr talman! Något av det viktigaste för mig är att de ungdomar som sitter på läktaren ska kunna få en första bostad. Att få sätta nyckeln i dörren och gå in och säga ”Detta är mitt” är otroligt viktigt. Men precis som du

säger, Ola Johansson, är det också viktigt att vi bygger hållbara samhällen där vi kan ha möten och gemenskap.

Denna proposition har lagts fram av tre ministrar på tre olika departement. Jag anser att vi måste lita på att tjänstepersoner från så breda och olika sektorer vet vad de talar om. Därför riskerar vi inte att försvåra byggprocessen, och vi gör även satsningar för att ungdomar ska kunna få sin första bostad.

(Applåder)

Anf. 15 EMMA HULT (MP):

Herr talman! "Äntligen finns ett politiskt förslag som ger branschen förutsättningar att bygga med kvalitet." Så uttalade sig Sveriges Arkitekter efter det att regeringen presenterat den proposition som vi debatterar, *Politik för gestaltad livsmiljö*.

Klimatförändringar, urbanisering, teknikutveckling och ideal för hur vi vill leva och bo ställer nya krav på hur våra samhällen utformas. Regeringen vill därför införa ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken. Det sammansatta civil- och kulturutskottet föreslår att riksdagen säger ja till regeringens förslag, och jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Avsikten med förslaget är att arkitektur, form och design ska prägla flera politikområden och bidra till bra miljöer för människor att leva i. Det kan handla om att bygga hållbart och estetiskt i stället för med kortsiktiga ekonomiska lösningar och att offentliga miljöer utformas för att vara tillgängliga för alla. Boverket får också ett samlat nationellt ansvar för området arkitektur och gestaltad livsmiljö.

Vi är mitt uppe i vår tids stora samhällsbygge. Det byggs just nu rekordmånga bostäder, och förhoppningsvis får vi se nya stambanor för höghastighetståg inom en överskådlig framtid. Allt det vi planerar för och bygger i dag kommer att forma det samhälle vi och kommande generationer ska leva i under flera hundra år framöver.

Att bygga nya bostäder är bra. Att nya områden, ja, kanske till och med nya städer, växer fram är nödvändigt i ett växande land. För mig som Miljöpartiets bostadspolitiska talesperson handlar bostadspolitik inte bara om hur många nya bostäder vi bygger utan om planeringen av våra framtida samhällen.

Liksom flera av mina utskottskollegor är jag glad över att det är ett sammansatt utskott som har hanterat dessa frågor. Det har gett debatten en annan dimension än den vi brukar ha när vi debatterar bostadspolitik i civilutskottet. Jag vill därför tacka båda utskottens ordförande för detta initiativ.

Jag brukar nämna tre utmaningar inom samhällsbyggnadsområdet, och det ska jag göra även i dag. Den första är klimatutmaningen. I dag står byggsektorn för en femtedel av Sveriges negativa klimatpåverkan. Den andra är kostnadsutmaningen. Hur ska vi se till att de som inte har någon bostad har råd att efterfråga det som byggs? Den tredje är kvalitetsutmaningen, vilket denna proposition mycket handlar om. Vi får inte tumma på kvaliteten på det som byggs i dag, för det ska hålla i hundra år.

Här spelar arkitektur, form och design en avgörande roll. Det handlar om hur vi placerar husen och hur utrymmet mellan dem utformas. Det handlar om hur människor förväntas röra sig och sedan faktiskt rör sig i

områdena. Det handlar om mötesplatser, gröna lungor och hur människor tar sig till och från dessa områden. Det handlar om hur dagvattnet hanteras. Det handlar om hur det naturliga ljuset tränger fram och hur det tillförda ljuset skapar olika miljöer. Det handlar om hur vinden blåser runt husknutarna och hur rådjur, harar och fåglar fortsätter att bo och röra sig i områdena. Det handlar om hur människor trivs, möts och lever.

Herr talman! Alla dessa frågeställningar måste analyseras och behöver lösningar. Det handlar om krocken mellan bebyggd miljö och natur och mellan befintliga och nya invånare. Vi tar alltför ofta för givet att dessa utmaningar bara ska lösa sig och att det inte kommer att kosta något. Men så är det inte. Det går tack vare de arkitekter och samhällsplanerare som varje dag, ibland med blod, svett och tårar, lyckas lösa dessa utmaningar, även då budgeten stramas åt och den politiska viljan ibland drar åt ett helt annat håll.

Jag vill därför säga tack till er som i er profession varje dag är med och skapar vårt framtida hållbara samhälle. Nu vill vi i politiken med dagens debatt och beslut ge er rätt förutsättningar att göra det ni är bäst på.

För detta behövs politisk vilja. Propositionen, som vi hanterar i dag, handlar om politisk vilja. Och här är vi ganska överens. Det viktigaste som vi kan göra är att ge samhällsbyggnadssektorn långsiktiga spelregler och inte tvära kast och förändringar. Det som vi debatterar är bara starten på ett arbete som nu måste fortsätta på kommunal, regional och nationell nivå. Propositionen är framtagen i nära samarbete med branschen och där kulturministern, miljöministern och bostadsministern tillsammans går ut och säger att man behöver jobba övergripande med frågor för en gestaltad livsmiljö.

Regeringen betonar vikten av ett livscykelperspektiv i sin ambition att skapa goda livsmiljöer för människor att leva i, samtidigt som en effektiv användning av natur- och samhällsresurser ska beaktas.

Regeringen lämnar också tydliga förslag om hur ansvarsstrukturen ska stärkas och främjas, så att den gestaltade livsmiljöns kvaliteter blir ännu bättre. Regeringen menar också att miljöhoten och klimatförändringarna gör sig alltmer påmind. Därför är det ännu mer angeläget att den här politiken antas i riksdagen.

De nationella målen har nämnts här. Det är där som vi har olika ingångar. Centerpartiets Ola Johansson menade att målen ska gälla under lång tid. Jag hade önskat, Ola Johansson, att vi hade lyckats råda bot på både jämställdhetsutmaningar och segregationen inom en väldigt kort tid. Jag tror att den utmaningen är större än så. Därför är jag glad över att de finns med i regeringens mål.

Någonstans i debatten låter det som att de nationella målen ska styra varenda enskild arkitekts utövning. Så är det ju inte. Nationella mål som regeringen tar fram styr statens initiativ när det gäller arbetet med gestaltad livsmiljö. Vi ger uppdrag till våra myndigheter som ska jobba för att uppnå de mål som vi sätter upp. Så är det med alla mål som regeringen fastslår. Det handlar om det arbete som staten gör för att skicka en signal, men vi är absolut inte inne och petar i enskilda utövares verksamhet.

Det absolut viktigaste är att ge de utbildade de mandat som de behöver. Det gäller framför allt på kommunal nivå. Det är där som besluten fattas. Politiker ska se till att ge mandat till sina anställda och de konsulter som jobbar med dessa frågor.

Herr talman! Vad vore världen utan sin arkitekt, vår mästare som ska skapa framtidens hållbara samhällen? Vi har kommit fram till att det behövs en riksarkitekt. Jag vill säga det som Sveriges Arkitekter väldigt fint sa:

I Sverige har vi riksåklagare, riksrevisorer, riksbibliotekarie och riksantikvarie. Det är helt i linje med det att vi också får en riksarkitekt.

Herr talman! Det här är bara början. Just nu pågår många processer för att förbättra och effektivisera den planeringsprocess vi har och då framför allt med hjälp av digitaliseringens möjligheter. Det pågår just nu ett omfattande arbete med en totalöversyn av Boverkets byggregler.

Jag som byggnadsingenjör och tidigare handläggare på kommunen har alltid tyckt att det eviga politiska tjetet om att förändra plan- och bygglagen i stället borde handla om det som regeringen just nu gör: en översyn av Boverkets byggregler, de regler som faktiskt styr hur det som vi bygger blir. Det är oerhört viktigt att vi gör det här och att arkitekturen är ett stöd i utvecklingen av kvaliteten i det som byggs.

Den här regeringen har visat att vi antar utmaningen att bygga framtidens hållbara samhälle och att vi vill ge samhällsbyggarna i vårt land rätt verktyg och rätt stöd. Byggnader, parker, vägar, parkeringsplatser, rummen mellan husen och dess mötesplatser är sällan saker som bara uppstår eller kommer till av en slump. Det är god arkitektur och ett bra arbete som gör att våra livsmiljöer blir hållbara såväl för oss som för våra barn och barnbarn.

Arkitekturen ska få en större, tidigare och tydligare roll i hela samhällsbyggnadsprocessen.

Anf. 16 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! I den här valrörelsen har det hitintills talats mycket om trygghet, och från ett vänsterpartistiskt perspektiv menar vi att trygga samhällen byggs av trygga människor och inte främst av fler poliser eller högre straff, även om det i vissa fall kan behövas.

Det kan handla om tryggheten i att veta att pengarna räcker till mat hela månaden, att jag har ett jobb att gå till på måndag eller att lärarna hinner med mig i skolan. Det kan också handla om att vi känner varandra i mitt bostadsområde. Vi möts på den genomtänka gården där barn som gammal kan trivas och hitta aktiviteter och att vi har tillgång till mötesplatser inomhus för föreningsliv och kulturaktiviteter. Vi har gångstråk och kommunikationer som är planerade för både barn och vuxna, för både kvinnors och mäns trygghet.

Det finns lokaler för näringslivet, butiker och offentlig service nära. Då rör sig människor i mitt bostadsområde en stor del av dygnet, och tryggheten ökar. Det blir arbetsplatser i bostadsområdet, och fler kan knyta kontakter in på arbetsmarknaden.

De senaste årens debatt om bostadsbyggande har starkt fokuserat på hur vi kan få fram den stora mängd bostäder som behövs för att bygga bort bostadsbristen, och det har varit väldigt viktigt.

Det är inte underligt att den debatten har behövt föras med tanke på hur eftersatt bostadspolitiken varit från statens sida under de senaste decennierna. Men vi ska inte bara bygga hus – som flera talare före mig har varit inne på – utan vi ska skapa samhällen med platser som blir människors hem och miljöer där generationer ska kunna leva ett gott liv.

Då måste vi för en stund lyfta blicken från teknikaliteterna i ränteavdragen och ROT-bidragen och fundera på vad som krävs av vår närmiljö för att människor ska må bra i sin vardag. Det är för människor vi ska planera, utforma och utsmycka våra samhällen.

Vi ska inte behöva välja mellan å ena sidan billigt, snabbt och enahanda och å andra sidan dyrt men med hög konstnärlig och arkitektonisk kvalitet. Därför behöver politiken för arkitektur, design och form gå hand i hand med politiken för samhällsplanering med hela dess bredd.

Och därför är dagens proposition ett viktigt steg i rätt riktning. Den är inte särskilt omfattande – som någon påpekade här – och vi ser att det kommer att behöva kompletteras med fler konkreta förslag framöver, men det är en bra början för att få till en diskussion om hur vi kan skapa hållbara livsmiljöer.

Vi har hört tidigare talare presentera sina invändningar, och jag kan delvis instämma i Olof Lavessons och hans medmotionärens påpekande att arkitektur, form och design inte ska reduceras till verktyg för att uppnå olika politiska mål. Konstnärliga uttryck av olika slag ska få finnas även om de inte direkt leder till minskad segregation eller ökad folkhälsa.

Men vi får inte heller vara så oroliga för den frågan att vi inte ens vågar säga att design och arkitektur faktiskt skapar olika känslor. Det kan skapa möten och föda nya tankar, och därmed måste det finnas tydligt på agendan när vi planerar våra samhällen.

Om vi inte erkänner att konsten och kulturen har viktiga följd effekter finns det inte heller någon anledning att förespråka enprocentsregeln som jag vet att vi är många partier som vill lyfta fram.

Därmed landar Vänsterpartiet i slutsatsen att förslaget från regeringen är ett positivt mål. Vi ser självklart att mycket annat också spelar in. Bara rätt arkitektur kan förstås inte motverka segregation och skapa jämlikhet, utan vi måste även koppla på vänsterpartistisk ekonomisk politik som omfördelar resurser i samhället.

Ska människor med olika bakgrund och olika inkomster kunna bo sida vid sida är frågan om upplåtelseformer och hyresnivåer självklart central.

Från Vänsterpartiets sida vill vi också höja ett varningens finger för en del förslag som genom åren har diskuterats om förenklingar i bygglovsprocess och detaljplanhantering. Vi tror att de riskerar att de facto urholka det här övergripande målet. Vi säger därför att man måste se upp så att vi inte rationaliserar så mycket när många bostäder ska tas fram att man i den praktiska processen minskar utrymmet för långsiktigt tänkande och hållbarhet, så att det helt försvinner från dagordningen.

Det får inte heller gå så fort att invånarna inte hinner med. Det kan krävas en längre process för att se till att alla är med på det som föreslås. Kommunen kan behöva lägga ned tid på att förklara för allmänheten hur man kan vara med och påverka. Människor ska också få chansen att organisera sig.

Stadsplanering engagerar verkligen. Vi kan slå upp vilken lokaltidning som helst och hitta en arg insändare eller ett reportage om arga grannar. Det är därför viktigt att demokratifrågorna lyfts in i målet, att man poängterar att allmänheten ska vara med.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att samhällsplaneringens många olika aspekter kan vara svåra att kombinera. Ibland blir det målkonflikter, och svåra avvägningar måste göras. Jag tror inte att den här propositionen

löser alla de frågorna, men det är ett bra första steg. Jag hoppas att detta snarare är startskottet än slutpunkten för debatten om hur arkitektur, design och form kan bidra till att skapa goda livsmiljöer.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 17 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi bland annat arkitektur, form och design i bostadsmiljöer, bostäder och omgivande miljö. Både regeringen och Alliansen har snarare gått i motsatt riktning än vad propositionen talar om. Vi har sett många förslag – framhastade och desperata – som syftat till att få ordning på bostadsbristen i Sverige. Den går snarare i motsatt riktning än vad regeringspartierna och Alliansen i dag talar om.

Det handlar om tidsbegränsade bygglov upp till 15 år i vilka man kan göra undantag från kraven i plan- och bygglagen. Vi ser framväxande modulbostäder, enklare bostäder och liknande som ska ingå i detta. Det här är förslag som kommer att leda till nya utanförskapsområden, och de är en konsekvens av den ansvarslösa migrationspolitik som vi har kunnat se under väldigt många år.

Den fortsatta inriktningen för migrationspolitiken fortgår. Regeringen och Alliansen står bakom EBO-lagstiftningen och den anvisningslag som har skapat en enorm trångboddhet i hela Sverige, vilken absolut är en del av den boendemiljö som vi diskuterar i dag. Vi ser att man går i motsatt riktning och snarare begränsar medborgarnas inflytande i stället för att öka det så som Sverigedemokraterna föreslår i en följdmotion och i andra förslag.

Aron Emilsson har redan förklarat vår politik på området väldigt bra, och jag vill knyta an till det han talade om. Jag vill visa vad som behövs för att vi ska kunna hålla ihop allt och vem som ska ta ansvar och verkställa mycket av det som regeringen lägger fram i sin proposition i dag.

Vi menar att regeringens förslag om att uppföljnings- och samordningsansvaret, som ska delas mellan Statens centrum för arkitektur och design och Boverket, snarare kommer att bädda för en betydande risk för stuprörs- och dubbelarbete. Sverigedemokraterna menar att man bör lägga huvudansvaret på Boverket för att genomföra detta. Någon bör vara huvudman och se till att man kan genomföra mycket av den kulturpolitik som vi vill genomföra. Det har under väldigt många år talats om detta, men det har inte fått det genomslag som vi har hoppats på.

Sverigedemokraterna vill vidare att en riksarkitektenhet inrättas hos Boverket. Man bör utreda en sådan för att få en rikstäckande referenspunkt för kommunerna att kunna förhålla sig till.

Estetik och kvalitet är tolkningsbara och diffusa begrepp, men de är viktiga att lyfta upp i den här diskussionen. Vi måste få till ett bostadsbyggande och en bostadsmiljö som skapar ökad trivsel för alla invånare. Det här är något som påverkar alla i väldigt stor omfattning.

Vi i Sverigedemokraterna menar att man behöver tänka på hur stadskärnorna i kommunerna ser ut och skapa en stolthet för den kommun man tillhör. Det kan göras genom att man bygger vidare på det kulturarv som finns i många kommuner.

Många av oss har erfarenheten av att glida in i en kommun med tåget eller bilen eller på andra sätt och se miljonprogramsområden eller andra

mer ogenomtänkta byggprojekt som skapar en felaktig bild av hela kommunen. Det blir även en del av varje individs uppfattning om sin miljö och sin omgivning.

I det här sammanhanget är det framför allt viktigt att skapa medborgarinflytande i dessa stadsmiljöer. Därigenom kan man bygga en mer hållbar och accepterad boendeform och boendemiljö som medborgarna ställer upp på. Förhoppningsvis skapar detta också färre konflikter vid olika byggprojekt.

Det är viktigt att bygga in ett medborgarinflytande och kulturhistorik i byggandet. Men man måste också låta trygghetsaspekten ingå. Vi får inte bygga fler utanförskapsområden, som till exempel tidsbegränsade bygglov och dåtidens miljonprogram har skapat. Vi vet att blåljuspersonal blir utsatt på grund av bland annat hur bostadsområdena är utformade. Det är därför oerhört viktigt att ha med trygghetsaspekten när man diskuterar arkitektur-, form- och designmålen.

Man måste även bygga mer familjära områden med till exempel innergårdar som skapar en känsla av gemenskap i bostadsområdet och i samhället i stort. Det är viktigt att bygga ihop samhället och invånarna och skapa ställen där man kan mötas för att få den samhörighet som har varit så stark i vårt land. I mångt och mycket går den nu förlorad i och med den politik som har förts under lång tid. Bostadspolitiken, kulturmiljöerna och utformningen av bostadsområdena utgör viktiga delar för att vi ska kunna bygga vidare och motverka det splittrade samhället.

För att knyta ihop allt detta behöver kommunerna stöd för att lyckas genomföra det som Sverigedemokraterna lyfter fram som viktigt på det bostadspolitiska och kulturpolitiska området. Vi har lagt fram en rad förslag som vi tror kan göra att man lyckas. Det handlar om

- stimulansbidrag för att stärka kulturmiljökompetensen i kommunerna
- inrättande av skönhetsråd i kommunerna
- inrättande av kommunala arkitekturprogram
- kulturell planering
- obligatoriska samrådsförfaranden
- att ge Boverket huvudansvar
- att en riksarkitektenhet läggs under Boverket
- medborgarinflytande.

Ett medborgarinflytande skulle i förlängningen kunna innebära att vi förhoppningsvis ser färre överklaganden och i större utsträckning ser behovet och vikten av de samhällen vi bygger och där vi alla kan vara överens.

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag precis som Aron Emilsson härmed bifall enbart till reservationerna 2 och 5.
(Applåder)

Anf. 18 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det är spännande att få andra arenor att debattera bostadspolitik på än de traditionella, Roger Hedlund.

Ibland undrar man om Sverigedemokraterna över huvud taget önskar ett ökat bostadsbyggande. När man talar om ett medborgarinflytande låter det kanske bra. Det låter lite som när vi säger att inflytandefrågorna är viktiga. Men när Roger Hedlund talar om medborgarinflytande kan jag inte låta bli att tänka på vad hans partikollega Aron Emilsson sa under sitt anförande. Då lät det som att han hyllade rätten att överklaga och att den rätten var viktig att ta hänsyn till.

Jag har kanske lite dåligt minne men jag hör inte ofta Roger Hedlund nämna rätten och möjligheten att överklaga som en viktig reform på bostadspolitikens område. Oftast tiger han still när vi i de andra partierna menar att rätten att överklaga är något som ska vara förbehållet dem som är sakägare i en fråga. Om folk ständigt överklagar bara för att fördröja ett genomförande skulle vi kanske utreda möjligheten att avgiftsbelägga överklaganden.

Runt omkring oss i landet, inte minst på småländska höglandet, finns många byggföretag som bygger hållbara hus i trä. Dessa företag gör stora investeringar i produktionslinjen för att kunna bygga serietillverkade hus på ett klimatsmart sätt. De skapar både arbeten och möjligheter för människor att bo. Man får lätt intrycket att Sverigedemokraterna och Roger Hedlund inte ser denna utveckling som något positivt.

Ligger det i Sverigedemokraternas intresse att det över huvud taget finns bostäder tillgängliga för människor? Är inte människors möjligheter att bo det viktigaste bidraget till samhällsbygget? Varför ska vi bygga ett samhälle om det inte finns människor i det?

Anf. 19 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Tack, Ola Johansson, för din replik på mitt inlägg!

Möjligheten att överklaga är en grundläggande förutsättning i ett samhälle, tycker i alla fall jag. Det gäller Sverigedemokraternas bostadspolitik, och jag vet inte om Centern och Alliansen har en annan åsikt om det. Ni kanske helt vill ta bort möjligheten att överklaga när man känner att ett bostadsbyggande inte stämmer överens med vilka förutsättningar som har getts?

Vårt förslag om medborgarinflytande innebär förhoppningsvis såklart att färre överklagar bostadsbyggen eftersom det redan i början har funnits en medborgardialog. Sådana ska ske i större utsträckning än i dag. Många konflikter beror, menar vi, på att man inte har haft med sig medborgarna från första början i en sådan utsträckning som vi lägger fram förslag om.

Jag tror inte att våra förslag på något vis skulle fördröja processen. Snarare skulle det i det långa loppet leda till att byggprocessen för att få fram nya bostäder blir snabbare. Jag tror inte att vi är särskilt överens på den här punkten.

Jag vet att Alliansen och Centerpartiet lägger fram väldigt många förslag som innebär att medborgarnas inflytande begränsas. Det gäller till exempel tillfälliga bygglov vid vilka man gör undantag från PBL som innebär att medborgarnas inflytande begränsas.

Andra förslag gäller till exempel byggande av anläggningar för flyktingboenden. Där tas medborgarnas möjlighet att påverka helt bort. Helt plötsligt kan man ha bostäder i form av en flyktingförläggning eller lik-

nande bredvid sitt hus utan att kunna påverka över huvud taget. Den inriktningen vill vi från Sverigedemokraterna inte se på det bostadspolitiska området. Det är helt korrekt, Ola Johansson.

Prot. 2017/18:118

24 maj

*Politik för gestaltad
livsmiljö*

Anf. 20 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det jag ville peka på i mitt inlägg är vad som är det stora hindret mot bostadsbyggandet i dag. Nu är vi inne i en bostadspolitisk debatt, men jag uppfattar att arkitekturfrågorna är väl sammankopplade med den. Det råder brist på byggbar mark, och när det väl finns mark att bygga finns det också en överklagandeprocess. Som Roger Hedlund säger är detta en viktig medborgerlig rättighet, men den används på ett sätt som man många gånger uppfattar att man kan ifrågasätta utifrån ett praktiskt sätt att se på bostadsbyggandet.

Det finns en tendens att se bara till nuläget och inte till framtiden. När vi talar om arkitekturen i ett långsiktigt perspektiv handlar det ju inte enbart om de människor som förväntas bo på en plats för tillfället eller ens under en kortare period, om det är tillfälliga bostäder som vi talar om, utan det handlar om en långsiktighet i byggandet. De sociala miljöer som vi skapar ska människor kunna vilja flytta in i men också bo kvar i. Man ska även kunna flytta därifrån frivilligt.

Det som jag ser som ett stort bekymmer är att Sverigedemokraternas retorik kan vara till hinder för de mycket kreativa bostadsföretag som vi har i hela landet och som nu ser som sin stora uppgift att hjälpa till och bidra till att lösa en bostadskris som hör till de största och svåraste som vi har haft under väldigt lång tid. Sverigedemokraternas attityd till bostadsbyggandet är ett stopp och ett nej och att överklagande är någonting som vi ska uppmuntra. Detta kan hindra en önskad utveckling.

Anf. 21 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Vi delar inte bilden av de största problemen i bostadsbyggandet i Sverige i dag. Först måste man gå tillbaka till varför vi har en bostadskris i Sverige i dag. Vi pratar om att ha en framförhållning på bostadsmarknaden och i bostadsbyggandet. Hur ska man kunna ha det när man samtidigt ställer sig bakom den migrationspolitik som i mångt och mycket är det som innebär att vi i dag står i den situation som vi har? Där måste man börja, innan man kritiserar andra områden.

Sedan vill jag påtala att en stor anledning till att det är svårt att få fram bostäder snabbt är att kompetensen bland de tjänstemän och utbildade personer som ska se till att snabba på de här processerna har stora brister i dag. Sedan kan man självklart också peka på överklaganden som en del. Men det finns många andra led att jobba med. Kommunerna behöver mycket stöd i sitt bostadsbyggande. Sverigedemokraterna har föreslagit en regional bostadsplanering, där regionerna ska kunna ge stöd till kommuner, framför allt de mindre pendlingskommunerna, så att man kan få fram fler bostäder i de områden varifrån det skulle vara möjligt att pendla till en storstadsregion.

Det vore också bra om fler mindre byggbolag kunde bli involverade i byggandet i Sverige. I dag är det oftast något av tre fyra stora byggbolag som vinner upphandlingarna i kommunerna, och det är knappast någonting som främjar att fler byggbolag kan komma fram och bidra till att minska

Prot. 2017/18:118
24 maj

*Politik för gestaltad
livsmiljö*

*Ökat skydd för hotade
och förföljda personer
samt några åtgärder
för att öka kvaliteten
i folkbokföringen och
Riksrevisionens
rapport om folkbok-
föringen*

ledprocesserna. Det finns ett behov av att fler kan vara med och bygga i Sverige i dag. Där har vi stora problem för bostadsbyggandet i Sverige.

Det är klart att överklaganden är en del, men från Sverigedemokraternas sida ser vi inte ett problem i att man involverar medborgarna i beslutsprocessen. Det gäller framför allt när vi pratar om kulturmiljöer, bostadsmiljöer och arkitektur. Medborgarna ska få vara med där. Det är viktigt med medborgarinflytande.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU19

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen (prop. 2017/18:145) och

Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU16

Riksrevisionens rapport om folkbokföringen (skr. 2017/18:124) föredrogs.

Anf. 22 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Folkbokföringen är den enskilt viktigaste informationskällan på individnivå och måste därför säkras nu och i framtiden. Folkbokföringen utgör själva grunden för ett stort antal rättigheter och skyldigheter för medborgare i Sverige. Inte minst inom välfärdssystemen utgör folkbokföringen ett grundfundament.

Efter att ha tagit del av Riksrevisionens rapport kan jag konstatera att det finns omfattande förbättringsbehov inom Skatteverket. Kvaliteten på folkbokföringen når helt enkelt inte upp till de höga krav som måste både ställas och gälla.

Riksrevisionen lyfter fram vissa frågor. Låt mig ta några axplock från deras iakttagelser. Man konstaterar att arbetet i dagsläget inte bedrivs på ett effektivt sätt och att det till stor del saknas kunskap om hur vanligt förekommande felen är och om de konsekvenser som uppstår i samhället till följd av felen. Riksrevisionen konstaterar att kunskapen om kvaliteten i folkbokföringen är låg samt att det saknas en bild av den generella kvalitetsnivån i folkbokföringen och i vilken riktning den utvecklas.

Herr talman! Redan när jag tog del av Skatteverkets internrapport förra våren var signalerna direkt oroande. Skatteverket konstaterade att bristerna i den interna styrningen medförde att verket inte kunde bedriva en effektiv verksamhet enligt de krav som ställs i myndighetsförordningen.

Herr talman! Det tål att påminnas om att folkbokföringen har många dimensioner, från skydd av personuppgifter till lantmäteriuppgifter och släktforskning. Den svenska folkbokföringen har sedan förändrats av kyrkoböcker karakteriserats av fyra grundläggande dimensioner: vad, vem, när och var. Det har varit möjligt att identifiera vad som hänt, vem det hände, när det hände och var det hände. Det senare har historiskt nog varit en

väldigt viktig ingrediens, som definierats på flera olika plan: torp, gård, by, socken, län, fastighet, gatuadress, kvarter och församling.

Den moderna folkbokföringen, som numera sköts av Skatteverket, förefaller ha tappat viktiga kvaliteter och den precision som tidigare fanns i till exempel födelse-, vigsel- och dödböcker. När det gäller den geografiska precisionen har kvaliteten försämrats ordentligt. Vi har, herr talman, med andra ord ett omfattande arbete framför oss för att trygga en folkbokföring med den kvalitet som kan förväntas.

Det har under en längre tid pågått ett omfattande utvecklingsarbete på Skatteverket för att förbättra kvaliteten i folkbokföringen. Internrevisionsrapporten från oktober 2017 hade också tydliga rekommendationer. Mycket av den kritik som Riksrevisionen pekar på var alltså redan känd materia på Skatteverket. Men Riksrevisionens rapport fyller en viktig funktion. Det är den tydliga signalen att arbetet inte kan gå fort nog som är det centrala. Här har regeringen ett stort ansvar för att säkerställa det resultat vi kan förvänta oss.

Nu hänvisar regeringen bland annat till regleringsbrev för innevarande år när det gäller styrningen mot mer kvalitet. Här har skatteutskottet under nästa riksdagsår ett viktigt arbete: att noggrant följa vad som fortgår.

Herr talman! Som jag nämnt innehåller folkbokföringen många olika aspekter. Det finns åtgärder för att stärka skyddet för hotade och förföljda personers personuppgifter. Vikten av att se allvaret i utsatta personers situation har förstärkts ytterligare i och med Transportstyrelsens hantering av känsliga it-uppgifter. Vi kan konstatera att i och med myndighetens hantering uppstod en ökad risk för bland annat obehörig användning av föraridentitetshandlingar. Detta kan inte vara acceptabelt i Sverige.

Återigen: Sverige är ett land av register. Men kvaliteten på registren vilar ytterst på det medborgerliga förtroendet för systemen och hur uppgifter behandlas. Just nu kan vi i sociala medier och i tidningar läsa om alla GDPR-mejl som skickas ut. Det är ett resultat av EU:s nya dataskyddsförordning. Vi märker själva hur våra inkorgar flödar över av mejl med den inriktningen.

Det har blivit ett samtalsämne för många. Det är inte minst på grund av alla mejl som fyller inkorgar med frågor om man vill fortsätta prenumerera på nyhetsbrev och dylikt. För mig är det en bild av hur vi i Sverige som medborgare ser på register av olika slag. Det är inte något som bara passerar obemärkt förbi, som det kanske gör i många andra länder. Implementeringen av GDPR verkar ha gått helt överstyr.

Jag kanske drar för snabba och långtgående slutsatser. Men det finns ingen anledning att i Sverige överimplementera EU-regler som kanske bara leder till ökade kostnader och besvär för medborgare och företag. Datainspektionen bör nog se över sina förordningar och göra det enklare, givetvis med respekt för enskildas integritet och EU:s lagstiftning.

Herr talman! Det är snart på dagen tre år sedan alliansregeringens tillsatta utredning om förstärkt skydd för hotade och förföljda personers personuppgifter lämnade sitt betänkande. Riksdagen har ännu inte nåtts av något förslag. Jag kan bara med viss frustration konstatera att utredningen verkar ha fastnat inom Regeringskansliet.

Herr talman! Med det vill jag avslutningsvis yrka bifall till Alliansens reservation nr 6 i betänkande 19.

Prot. 2017/18:118

24 maj

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

Anf. 23 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Denna debatt avser två betänkanden, SkU16 och SkU19, och behandlar Riksrevisionens granskningsrapport om folkbokföringen, ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen. Det senare är förslag i en proposition från regeringen.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 6 i SkU19.

Folkbokföringen ligger till grund för en mängd olika myndighetsbeslut som i regel har som syfte att fördela samhällets resurser till såväl kommunerna från staten som till den enskilde som får tillgång till offentliga tjänster och förmåner. Det handlar alltså om att rätt uppgifter måste registreras hos Skatteverket eftersom uppgifterna är av stor betydelse för olika rättigheter och skyldigheter i samhället. Det är därför av yttersta vikt att folkbokföringen håller hög kvalitet. Därför är Riksrevisionens granskningsrapport synnerligen oroande, och därav vårt särskilda yttrande i SkU16.

Riksrevisionen har i sin rapport RiR 2017:23 granskat Skatteverkets arbete för att se till att uppgifterna om bosättning, identitet med mera är korrekta. Riksrevisionens övergripande slutsats är bekymmersam eftersom granskningen visar att Skatteverkets arbete för att upprätthålla kvaliteten i folkbokföringen inte bedrivs på ett effektivt sätt. Arbetet med att utreda underrättelser måste utvecklas.

I dag är det alltför få underrättelser som utreds. Det finns en teknisk lösning dit myndigheter kan ansluta sig för att rapportera in underrättelser som framkommit, men hittills är det bara CSN som är ansluten. Kronofogdemyndigheten menar att den samhällsekonomiska nyttan av den elektroniska plattformen borde beaktas av inte minst Skatteverket. Det borde därför underlätta mer för andra myndigheter att ansluta sig. Här finns en hel del att göra.

Herr talman! Riksrevisionen rekommenderar regeringen att skyndsamt arbeta vidare med olika åtgärder, bland annat med de förslag rörande folkbokföringen som finns i betänkandet från Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden, SOU 2017:37. Några av förslagen i den utredningen finns i propositionen, men kvalitetsarbetet måste fortsätta.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att det är allvarligt att det finns brister i Skatteverkets kvalitetsarbete men menar att det nu pågår ett utvecklingsarbete. Skatteverkets registerkvalitet och riskhantering liksom metodutveckling i folkbokföringen ska redovisas i den årliga resultatredovisningen genom uppdrag i regleringsbrevet. Vi kommer att följa detta nogsamt från moderat håll.

Det finns olika åtgärder att vidta från samhällets sida när någons identitet eller bostadsadress behöver skyddas. Det är ett stort trauma att leva under en sådan press och otrygghet. Personer som lever med skyddade personuppgifter och även personens närstående har en väldigt utsatt situation. Därför måste samhället säkra dessa personers trygghet och möjlighet att fungera i vardagen så långt som det bara är möjligt.

Dessvärre finns otaliga berättelser om att identiteter och bostadsadresser har röjts av myndigheter som brustit i sin myndighetsutövning. Det gäller till exempel i skolor när elever fått sin bostadsort röjd genom skolfoton, socialförvaltningar som röjt brukare med skyddad identitet och

brottsoffer som fått sin identitet röjd till exempel via tingsrättens tanklöshet.

Under förra sommaren kom it-skandalen på Transportstyrelsen som har direkt bäring på skyddade uppgifter. Många personer har skyddade adresser och identiteter på grund av sin position eller yrkesroll. I och med it-skandalen lever i dag även dessa personer och deras närstående med en oro och ovisshet om deras adresser och personuppgifter har röjts.

Den ovissheten lever många med i dag. Jag hade önskat att betänkandet även innehållit tydliga åtgärder för se till att skyddade personuppgifter kan säkerställas hos de institutioner i samhället som ingår i människors vardag som till exempel vård, skola och omsorg.

Det är bra att propositionen föreslår ändringar i en mängd lagar som till exempel i hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och skollagen. Men hur säkerställs att de olika lagarna för denna sårbara grupp implementeras så att inte personuppgifterna röjs? Det framgår inte i propositionen.

Förutom att leva med ständig rädsla får situationen ofta enorma konsekvenser för den enskilde och närstående. Det vittnar inte minst kvinnojournalerna om. Förhoppningsvis kommer kanske GDPR att skydda dessa personer ytterligare. Men Datainspektionen håller inte med. Dataskyddsförordningen täcker inte allt. Den anser därför att en separat lag skulle vara ett viktigt stöd för varje skola. Det är fråga om svåra gränsdragningar mellan elevens integritet och skolans uppdrag, skriver myndigheten i sitt remissvar.

Alliansregeringen tog flera initiativ till att stärka skyddet av personuppgifter för hotade och förföljda personer. Den 1 juli 2014 infördes ett antal lagändringar om ett tätare samarbete mellan myndigheter och en förstärkt sekretess i vissa ärenden.

Alliansen ansåg att skyddet för hotade och förföljda personer behövde stärkas. Därför tillsattes sommaren 2014 en utredning om ökad trygghet för hotade och förföljda personer. Utredningen var färdig 2015. Jag och andra har drivit på för att riksdagen skulle få förslagen i betänkandet för beslut, vilket vi äntligen får i dag.

Herr talman! Regeringen har nu tagit frågan på allvar. Men det behövs mycket mer. Man föreslår i propositionen några nödvändiga förstärkningar för den som tvingas leva med skyddad identitet, och det välkomnar vi verkligen.

Det handlar till exempel om att kvarskrivning kommer att heta skyddad folkbokföring och att man inte behöver ompröva det lika ofta som det görs i dag. Personer som lever med skyddad identitet vittnar om att varje omprövning ger upphov till en enorm oro. Kommer jag att få behålla mitt skydd, eller kommer jag inte att få det?

Det här kommer att göra att det blir tryggare för de personer som har kvarskrivning, som det heter i dag. Det kommer inte att behöva omprövas på samma sätt som i dag.

Det vi saknar i propositionen handlar om detta att vem som helst kan folkbokföra sig på någon annans adress. Det har inte regeringen tagit tag i i propositionen. Det här är jätteproblem för de människor som drabbas. Det kan handla om någon som folkbokför sig på, låt oss säga, min adress och som har stora skulder hos kronofogden och kanske bedriver kriminell verksamhet. Jag får då inte veta att någon har folkbokfört sig på min

Prot. 2017/18:118

24 maj

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

adress. Vi hade velat se ett förslag till åtgärd mot detta – därav den reservation som vi har och som jag har yrkat bifall till.

Herr talman! Syftet med propositionen är oerhört bra. Det finns många bra saker i den. Men jag är orolig för att man inte fortsätter att arbeta för att de personer som lever under hot kommer att få ännu mer trygghet och säkerhet när det gäller att deras identiteter inte röjs.

I morgon börjar EU:s nya omfattande dataskyddsförordning att gälla. Det kommer då att ställas tuffare krav på hantering av personuppgifter hos bland andra kommunerna. Det innebär också att den nuvarande personuppgiftslagen kommer att ersättas. Förhoppningsvis kommer detta att göra att myndigheter, skolor etcetera uppmärksammar problemet och blir mer kunniga i denna problematik.

(Applåder)

Anf. 24 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till den reservation som finns i SKU16 och till reservation nr 8 i SKU19.

Riksrevisionen har granskat Skatteverkets arbete med att upprätthålla kvaliteten i folkbokföringen. Det handlar om arbetet för att se till att uppgifter om bosättning och identitet är korrekta. Riksrevisionens slutsats är att Skatteverkets arbete för att upprätthålla kvaliteten i folkbokföringen i dagsläget inte bedrivs på ett effektivt sätt. Med anledning av detta har Riksrevisionen lämnat ett antal förslag på åtgärder för att komma till rätta med det.

Folkbokföringen är och har länge varit en funktion som bidrar till att skapa ordning och struktur i samhället. Med folkbokföring under Svenska kyrkan var vi alla i en gemenskap inom samma nation med någorlunda samma grundvärderingar. Vi kommer inte i närtid att återgå till ett sådant system, men det är ändå värt att minnas hur annorlunda det en gång såg ut.

På senare tid har inte minst invandringpolitiken bidragit till att allt fler inte är folkbokförda – och ibland folkbokförda på fel ställe – utan lever i skuggsamhällen. Det är parallellsamhällen där myndigheter inte har en rättvisande förteckning över vilka som finns i landet, på vilken ort de finns eller om de över huvud taget finns i landet.

Dessutom har många invandrat med helt andra grundvärderingar än dem som vårt svenska majoritetssamhälle bygger på. Det yttersta uttrycket för detta har vi börjat se nu, när man till exempel har börjat tillämpa islamiska böneutrop med budskapet att förkunna att i det aktuella området råder islam och att islamisterna har tagit över området. Det innebär att de kulturellt sett inte är en del av Sverige.

Andra problem med folkbokföring som har uppmärksamrats är då en person inser att någon annan, känd eller okänd, person plötsligt har folkbokfört sig på ens adress utan ens tillstånd och inledningsvis också utan ens vetskap. Det kan ha berott på att den som olovligen har folkbokfört sig kan ha sett en praktisk nytta med det för sin egen del, men det kan också ha använts i brottssyfte. Om man till exempel kan visa ett låsföretag att man är folkbokförd på en viss adress och påstår att man har låst sig ute kan man få låset forcerat, och därmed är inbrottet begånget.

Regeringen har lagt fram en del förslag på åtgärder som bland annat innebär möjlig avregistrering av falska identiteter, möjlighet till kontrollbesök och återinförande av rubriceringen bokföringsbrott. Det är jättebra.

Jag menar dock att det skulle behöva vidtas fler åtgärder i denna riktning för att råda bot på problemen med helt fri folkbokföring.

Det skulle till exempel behövas ett införande av ett extra steg med godkännande av fastighetsägaren, bostadsrättsinnehavaren eller motsvarande om folkbokföring. Om en person försöker folkbokföra sig på en adress där han eller hon inte har hyreskontrakt eller andel i bostadsrättsförening ska den som innehar detta meddelas innan någon ny person folkbokför sig där.

Skatteverket bör skicka ut en försändelse till fastighetsägaren så att denne får information om att någon har folkbokfört sig på adressen.

Den som är boende i hyresrätt och vill hyra ut ett rum bör själv kunna ansöka om detta hos fastighetsägaren. När både hyresgäst och fastighetsägare har gett godkännande kan personen ges rätt att folkbokföra sig där.

Det handlar helt enkelt om att alla svenskar alltid ska kunna känna sig trygga med att deras hem är deras borg och att ingen okänd person ska kunna folkbokföra sig fritt på deras adress.

I regeringens proposition 145 föreslås åtgärder för att förbättra och öka skyddet för hotade och förföljda personer. Det är inte helt oviktigt med tanke på den samhällsutveckling vi just nu ser. Regeringen föreslår bland annat skyddad folkbokföring som ska kunna ske på annan ort än där man bor. Det föreslås också förstärkt sekretess för uppgifter om personer med skyddad folkbokföring som är parter i mål och ärenden hos myndigheter och domstolar. Detta är positivt. Sverigedemokraterna har därför tillstyrkt huvuddragen i propositionen.

Beträffande identifikation kan man inom Sverige legitimera sig med pass, id-kort, nationellt id-kort eller körkort. Ett vanligt id-kort som utfärdas av Skatteverket är bara giltigt inom Sveriges gränser då det inte står nationalitet på id-kortet. Det nationella id-kortet utfärdas hos polisen och ses som en värdehandling i likhet med ett pass.

Trots att passkontroll bara sker i undantagsfall inom EU måste man kunna legitimera sig under en vistelse utomlands. Passet och det nationella id-kortet är då de enda giltiga dokument som styrker identitet och medborgarskap. Vid resor inom Norden krävs inget pass, men man bör ändå ha med sig legitimation för att kunna styrka sin identitet. Då det nationellt och inom Schengenområdet fungerar att identifiera sig med ett nationellt id-kort borde vi börja gå i riktningen att sådana id-kort i högre grad ska vara standard beträffande till exempel körkort – därav mitt yrkande på bifall till reservation nr 8 i betänkande 19.

Anf. 25 MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! Låt mig börja med att ägna en tanke åt den misshandlade personalen på pizzeria Titanic i Ludvika. Vi måste vara fler som står upp mot nazismen och rasismen. Det som hände där har en direkt koppling till det vi diskuterar här i dag.

Vi i Vänsterpartiet är mycket positiva till betänkandet och förslaget som syftar till att förbättra och öka skyddet för hotade och förföljda personer.

Många av oss som har varit, och som fortfarande är, aktiva i offentligheten vet precis vad det innebär att uppleva det fruktansvärda hat och hot som vi och våra familjer dagligen utsätts för. Känslan av att inte vara trygg i ens eget hem, stad och land är fruktansvärd. Känslan av att aldrig kunna slappna av i det offentliga rummet på grund av rädslan att bli angripen av

nazister eller rasister på öppen gata eller i ens eget hem är fruktansvärd. Jag får brev och samtal som innehåller de värsta och mest detaljerade beskrivningar av hur en för mig okänd människa vill skada mig eller beröva mig mitt liv bara för att jag är en svart/afrosvensk man som är aktiv i politiken och i det offentliga samtalet. Detta känner jag mycket väl till. Det upplever jag varje dag.

Herr talman! Hot, hat och förföljelser drabbar många olika grupper. Det gäller inte minst kvinnor, som oftast är offer för det patriarkala våldet och våld i nära relation. Det drabbar politiker, journalister, antirasister, feminister, hbtq-personer, muslimer, judar och så vidare. Det används ibland som ett medel för att injaga allvarlig fruktan hos en individ, befolkning eller folkgrupp med syfte att man ska avstå från att delta i det demokratiska samtalet. Ett bra exempel är att nazister och rasister tyvärr är något helt normaliserat i det svenska samhället. Det är enligt min mening det största hotet mot demokratin i Sverige i dag.

Vänsterpartiet tycker att förslaget är ett viktigt steg framåt i arbetet för att upprätthålla demokratin i Sverige. Det är oerhört välkommet att Skatteverket enligt förslaget ska lämna stöd till den som har medgetts skyddad folkbokföring så att skyddet kan upprätthållas och att man ska förstärka sekretessen för uppgifter om personer med skyddad folkbokföring som är parter i mål och ärenden hos alla myndigheter och domstolar. Ett starkare skydd av personuppgifter bidrar till att förebygga mäns våld mot kvinnor och har en positiv inverkan på jämställdheten, men det kan också möjliggöra för många människor som i dag motvilligt har avstått från att delta i det demokratiska och offentliga samtalet att våga ta det steget.

Herr talman! I propositionen föreslås också några åtgärder som syftar till att förbättra kvaliteten i folkbokföringen. Skatteverket ska få möjlighet att avregistrera falska identiteter från folkbokföringen och göra kontrollbesök för att kontrollera en persons bosättning. Folkbokföringsbrott införs på nytt. Straffansvar inträder när någon uppsåtligen lämnar oriktiga uppgifter till grund för beslut om folkbokföring eller inte fullgör sin anmälningsskyldighet och åtgärden innebär fara i bevishänseende. Det ska även vara möjligt att dömas för grovt folkbokföringsbrott.

Uppgifter om enskilda personers namn, personnummer, adress, civilstånd och andra familjeförhållanden används hos ett stort antal myndigheter som ett underlag i myndigheternas verksamhet. Den grundläggande insamlingen och registreringen av de personuppgifter som används i samhället sker till stor del inom folkbokföringen hos Skatteverket och överförs sedan till samhället i övrigt på olika sätt. Uppgifter från folkbokföringen sprids elektroniskt genom Skatteverkets system till främst myndigheter och genom Statens personadressregister till övriga delar av samhället. Uppgifter om personer lämnas också mellan andra myndigheter, mellan privata organisationer samt mellan myndigheter och privata organisationer.

Uppgifter som registreras i folkbokföringen anses normalt sett vara harmlösa och är därför som huvudregel offentliga. I vissa fall kan det dock orsaka stora besvär för en person att uppgifter om denne sprids. Personer som är utsatta för hot och förföljelse kan vara i behov av att skydda sina personuppgifter, och det är i sådana situationer viktigt att det finns effektiva åtgärder att vidta för att göra det möjligt.

Herr talman! I propositionen föreslås också några åtgärder som berör personnummer och samordningsnummer. Alla personer som folkbokförs i Sverige tilldelas ett personnummer som identitetsbeteckning. Den som en gång fått ett personnummer kommer att behålla samma nummer livet ut. Personnumret infördes 1947 och då som ett system med födelsetid plus ett tresiffrigt födelsenummer. År 1967 gjordes en ändring som innebar att man införde en kontrollsiffra som fjärde siffra i personnumret. Personnumret anger dels personens födelsetid, dels ett födelsenummer samt en kontrollsiffra. De enda uppgifter som kan utläsas ur ett personnummer är födelsetid och kön. Könet framgår av näst sista siffran i personnumret som är udda för män och jämn för kvinnor.

Herr talman! När legitimation måste uppvisas eller personnummer anges, vilket är vanligt förekommande i alla möjliga vardagssituationer, avslöjar den tredje siffran i löpnumret alltid vilket juridiskt kön en person tillhör. Inom en snar framtid kommer personnummersystemet att behöva göras om eftersom numren håller på att ta slut. Detta konstaterade en statlig utredning redan 2008. Det är därför på tiden att det tillsätts en utredning som tar fram förslag på ett nytt system. När denna utredning görs tycker Vänsterpartiet att den bör titta på möjligheten att införa ett tredje kön i personnummersystemet.

Informationen om juridisk könstillhörighet i personnumret ligger till grund för mycket av den könsuppdelade statistiken, vilken är ett viktigt instrument för att synliggöra diskriminering, brottsutsatthet med mera. Den könsuppdelade statistiken gör det också möjligt att bedriva politik som utjämnar omotiverade skillnader mellan könen. Därför är det viktigt för oss i Vänsterpartiet att det även med ett nytt personnummersystem kan säkerställas att samtliga könsidentiteter representeras och att det är möjligt att göra könsuppdelad statistik för att kunna fortsätta bedriva långsiktig och systematisk forskning baserad på kön. Vänsterpartiet tycker alltså att det är viktigt att könsuppdelad statistik även inkluderar personer som varken identifierar sig som män eller kvinnor, och det gör den sällan i dag. Mot bakgrund av detta anser Vänsterpartiet att införandet av ett nytt personnummersystem bör utredas.

Herr talman! Jag ställer mig bakom samtliga reservationer från Vänsterpartiet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till Vänsterpartiets reservation 4.

(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 10 Frågestund

Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna.

Frågor besvaras av statsrådet Per Bolund, justitie- och inrikesminister Morgan Johansson, statsrådet Ardalan Shekarabi och statsrådet Anna Ekström.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Statsrådet Per Bolund besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Olaga frihetsbegränsning och tillträdesförbud

Anf. 27 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Jag riktar min fråga till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson.

I Sverige har vi något som kallas moralpolisering, det vill säga män som i det närmaste patrullerar våra offentliga miljöer för att kontrollera kvinnor – vilka kläder de har på sig och vilka de umgås med.

Vi moderater har i veckan presenterat förslag för att straffa detta beteende mycket hårdare genom att införa ett nytt brott: olaga frihetsbegränsning. Vi vill dessutom skapa en konkret möjlighet att utfärda tillträdesförbud för dem som skapar den sortens otrygghet på ett antal platser i Sverige.

Min fråga till justitie- och inrikesministern är: Är regeringen beredd att gå fram med nya förslag för att se till att det är moralpolisernas och inte kvinnornas frihet som begränsas i Sverige?

Anf. 28 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag är naturligtvis beredd att föra en diskussion med Tomas Tobé om vi kan göra något ytterligare också i det här avseendet.

Vi har i dag en lagstiftning som handlar om ofredande, det vill säga precis den typen av beteende, när man går på folk och säger: ”Jag tycker inte om hur du är klädd” och ”Varför går du här?”. Den lagstiftningen träffar sådana situationer redan i dag. Jag är självklart öppen för att föra en diskussion om hur vi kan utveckla det ytterligare.

Men jag vill gå ännu längre. Vi pratar om en bredare lagstiftning för att komma åt den typen av hedersproblematik på ett mer påtagligt sätt än tidigare. Det handlar till exempel om skarpare lagstiftning när det gäller tvångsäktenskap och barnäktenskap och när det gäller att förhindra att flickor förs utomlands för att giftas bort. Vi är på väg fram med en sådan lagstiftning också, för att se till att stoppa och förebygga det.

Anf. 29 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Jag får tacka ministern för svaret.

Regeringen kommer att ha ett brett stöd från Moderaterna för alla förslag som generellt angriper hedersproblematiken.

Det är korrekt att det finns möjlighet att lagföra folk för ofredande i dag. Men om vi ska vara ärliga handlar det i praktiken om böter. Nu talar vi om att det ska kunna leda till fängelse i tre år.

Avslutningsvis: Är ministern beredd att lägga fram förslag och ge politisk möjlighet att utfärda tillträdesförbud?

Prot. 2017/18:118

24 maj

Frågestund

Anf. 30 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag ser betydande gränsdragningsproblem i den frågeställningen. Men vi kan gärna ta en diskussion om det också, Tomas Tobé.

Utöver ofredande har vi en annan lagstiftning som handlar om olaga hot. Där kan man också gå betydligt högre upp i straffvärde.

Fru talman! I stor utsträckning ägnar Moderaterna sig åt att slå in öppna dörrar. Man försöker hitta en ny brottsrubricering för det som i mångt och mycket redan är kriminaliserat. Det kanske har med den stundande valrörelsen att göra.

Grunderna för lagförslag om omprövning av asylskäl

Anf. 31 PAULA BIELER (SD):

Fru talman! Jag riktar min fråga till statsrådet Per Bolund.

För fyra eller fem veckor sedan ställde jag en fråga om den extrabudget som regeringen har lagt fram och om den amnesti eller möjlighet att stanna som man har presenterat för personer som är vuxna och som saknar skyddsskäl men som man ändå vill låta stanna i landet. I det replikskiftet framfördes det som vi har hört många gånger tidigare men som vi nu hörde från statsrådet själv, nämligen att det handlar om personer som var minderåriga när de kom och som har drabbats av de långa handläggningstiderna på ett sådant sätt att de har fått en annan bedömning än de skulle ha fått, och därför bör de ges en andra chans.

I veckan som var gjorde Expressen en granskning. Där klargjordes att åtta av tio har fått sin ålder uppskriven. De har alltså angett en felaktig ålder. De var kanske inte alls barn när de kom. Det står också klart att Migrationsverket menar att bedömningen hade blivit annorlunda i väldigt få fall om de hade prövats snabbare, under de 15 månaderna.

Står statsrådet fast vid skälen som ligger bakom lagstiftningen?

Anf. 32 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Det här är en situation som har uppstått på grund av att det kom väldigt många människor till vårt land under väldigt kort tid. Många som kom var också minderåriga, det vill säga under 18 år.

På grund av att vårt migrationsverk inte hade kapacitet för att hantera så många ärenden på kort tid blev handläggningstiderna i många fall väldigt långa. Det ledde också till att de unga i en hel del fall hann fylla 18 år under handläggningstiden.

Det har gjorts en del åldersbedömningar. Regeringen har också sagt att den som bedöms vara uppenbart vuxen inte omfattas av förslaget att få stanna och få uppehållstillstånd för att fortsätta med gymnasiestudier. Men jag tycker inte att det ska ses som en helhet, som att det gäller alla.

Det var många unga som kom hit som minderåriga. Då tycker regeringen att deras möjlighet att få stanna också ska bedömas utifrån den situation som de var i när de kom hit. Det tycker vi är en grundläggande rättighetsprincip.

Jag kan bara beklaga att Sverigedemokraterna inte delar den bedömningen. Vi tycker att människor ska få en rättvis bedömning.

Anf. 33 PAULA BIELER (SD):

Fru talman! Det finns många hål i det resonemanget. Till att börja med klargör som sagt Migrationsverket självt att i den absoluta merparten av fallen hade bedömningen inte blivit annorlunda om den hade gjorts inom de 15 månader som satts som gräns.

Det är inte ett faktum. Det är inte relevant här.

Det är också på det sättet att åtta av tio har fått sin ålder uppskriven. Den absoluta merparten var alltså äldre än de uppgav när de först registrerades.

Min fråga kvarstår. Menar man att det är rimligt att ge dem som har ljugit om sin ålder en möjlighet att stanna?

Anf. 34 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Vi vet väldigt väl att det görs olika bedömningar av människors möjligheter att stanna i vårt land beroende på om man är minderårig eller över 18 år. Vilket mottagande man får och vilka resurser man får tillgång till är också olika. Det är alltså en viktig princip att avgöra om man är under eller över 18 år.

Jag tycker att det är ett grundläggande, sunt ställningstagande som regeringen har kommit fram till. Det finns också stöd för det här i riksdagen. Man ska bedömas enligt den ålder man var när man kom till landet.

Polisens bemanning på landsbygden

Anf. 35 PER ÅSLING (C):

Fru talman! Jag vill vända mig till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson.

Polisen har problem. Det känner vi till. Problemen fokuseras ganska ofta på utsatta områden intill storstäder. Men det är ingalunda bara där det är problem. Vi har också problem i svensk landsbygd.

Hur polisen är bemannad på olika ställen tenderar att bidra till den regionala klyvningen. I Jämtlands län, som jag kommer från och representerar, har vi ungefär 200 poliser på en yta som är större än Holland eller Danmark. Det skapar utmaningar i sig.

Min fråga till statsrådet är: Är statsrådet nöjd med regeringens och statsrådets egen insats för att få poliser över hela landet?

Anf. 36 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! För regeringen är det oerhört viktigt att polisen finns tillgänglig i hela landet och att det finns en väl utbyggd polisorganisation var man än bor någonstans. Man har faktiskt en rättighet att känna den trygghet som en stark polisen närvaro innebär.

Det är därför vi har fattat beslut om att gå in med de stora satsningar på polisorganisationen som vi nu gör. Vi utbildar nu dubbelt så många poliser som alliansregeringen gjorde. Från 600–700 per år ökar det till 1 300, som går ut nästa år. Vi kommer att fortsätta bygga ut kapaciteten. Vi måste upp till närmare 2 000 utbildade för att vi ska kunna bygga ut

polisorganisationen som vi tänker oss, nämligen med 10 000 fler anställda till 2024. Vi går in med 2 miljarder kronor mer bara i år, vilket är den största satsning som någon regering, oavsett politisk färg, har gjort på 20 år.

Med dessa satsningar är jag övertygad om att vi också kommer att kunna skapa en polisorganisation som är närvarande i hela landet.

Anf. 37 PER ÅSLING (C):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Här i kammaren är det väl stor uppslutning om att det är nödvändigt att satsa mer resurser på polisen när det gäller både ekonomiska investeringar och utbildningsinsatser. Det finns ett starkt engagemang runt om i landet för att fler poliser ska finnas i alla län.

I Jämtland har det gjorts en namninsamling, och jag vill överlämna den till ministern nu. Det är Centerpartiet som har tagit initiativet till den.

Anf. 38 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag ska alldeles strax ta emot namninsamlingen.

Låt mig bara säga att det här faktiskt handlar om ett politiskt vägval. Man kan inte å ena sidan gå ut med jättestora skattesänkningar och å andra sidan satsa väldigt mycket mer på polisen eller på andra sektorer. Det finns faktiskt ett vägval. Det vägvalet står vi inför i höst.

Vi socialdemokrater står för att vi ska prioritera den här delen av den generella välfärden och tryggheten. Det tänker vi se till att hålla på.
(Applåder)

Vinster i välfärden

Anf. 39 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ardalan Shekarabi.

I dag har finansutskottet behandlat regeringens förslag om vinstbegränsningar i välfärden. Vi socialdemokrater vill ju att skattebetalarnas pengar ska användas till just välfärden och inte till privata övervinster. Beslutet ska tas här i riksdagen den 7 juni.

Tyvärr vill de borgerliga partierna, inklusive SD, att dräneringen av välfärden ska få fortsätta. Vad skulle det innebära om vinsterna användes till personal, kompetenshöjning och kvalitet i stället för att stoppas i privata fickor?

Anf. 40 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Regeringen har jobbat hårt under den här mandatperioden för att sätta stopp för vinstjakten. Vi är det enda landet i Europa och västvärlden som tillåter vinstuttag från den offentligt finansierade skolan. Vi är ett av de få länder som har obegränsade vinstuttag från omsorgen.

Vilka betalar priset för detta? Jo, det är våra undersköterskor och våra lärare som får betala priset för de stora vinstuttagen genom sämre villkor. Vi ska sätta stopp för detta.

Att Sverigedemokraterna och de borgerliga partierna nu tänker sätta stopp för en lagstiftning som innebär att våra skattepengar ska användas till det de är avsedda för – till svensk välfärd, till våra undersköterskor och

till våra lärare – är en skam. Vårt arbete kommer att fortsätta tills vi säkerställer att varje skattekrona som ska till välfärden också används i välfärden, till våra undersköterskor och lärare.

(Applåder)

Anf. 41 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Det är lite märkligt. Trots att sju av tio svenskar faktiskt vill begränsa vinsterna i välfärden vill den samlade borgerligheten, inklusive Sverigedemokraterna, fortsätta dräneringen av välfärden. De går alltså emot en stor majoritet av svenska folket.

Som statsrådet sa är vi det enda landet i världen som tillåter så omfattande vinstuttag. Vad innebär det om man även fortsättningsvis får gå med obegränsad vinst i skattefinansierad verksamhet?

Anf. 42 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Legitimiteten i skattesystemet bygger på att människor avstår från en stor del av sin inkomst för att finansiera den gemensamma sektorn. Det finns ingen legitimitet i att ta skattepengar från hårt arbetande människor för att sedan låta pengarna läcka ut från verksamheten.

Ska vi upprätthålla tilliten i samhället och förtroendet för den gemensamma finansieringen av välfärden måste vi sätta stopp för vinstjakten och säkerställa att skattepengarna faktiskt används till det de är avsedda för.

Kvaliteten på sfi-undervisningen

Anf. 43 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Ekström.

Språket är nyckeln för att komma in i det svenska samhället. Vägen till det svenska språket går för de flesta nyanlända i Sverige via sfi.

Skolinspektionen har nyligen granskat ett urval sfi-verksamheter. Granskningen visar på väldigt stora brister. Man har inte tillräckligt hög grad av individanpassning. Undervisningen är inte tillräckligt utmanande för dem som skulle kunna gå fram snabbare. Man får också kritik för att sfi-undervisningen inte i tillräckligt stor utsträckning är kopplad till arbetsmarknad och vidare studier.

Med de stora utmaningar när det gäller integration som vi nu står mitt i är min fråga till statsrådet: Vad tänker regeringen göra för att höja kvaliteten i sfi?

Anf. 44 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus, för frågan!

Sfi, svenska för invandrare, är viktigt. Samtidigt är sfi en verksamhet som har expanderat väldigt mycket under senare år. Vi kan jämföra med år 2000. Då gick 40 000 personer på sfi. År 2016 var det 150 000 personer som fanns inom sfi. För var och en av dem är sfi en viktig utbildning.

Svenska språket är nyckeln för att komma in på arbetsmarknaden och komma vidare i det svenska samhället. I Sverige är det arbete och utbildning som gäller, och alla som kan jobba ska också göra det. Därför är det viktigt inte bara för individen utan också för hela samhället att sfi verkligen funkar.

Jag vet att det pågår ett heroiskt arbete ute i våra kommuner. Det är också i kommunerna som ansvaret ligger för att sfi har den kvalitet och kvantitet som behövs. Jag avser att säkerställa att det arbetet kan fortsätta. Jag hoppas kunna återkomma till detta i mitt nästa inlägg.

Prot. 2017/18:118

24 maj

Frågestund

Anf. 45 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tänkte börja med att citera min partiledare, som säger: Perfekt svenska är överskattad, men begriplig svenska är underskattad i Sverige. När vi nu har akuta problem behövs det åtgärder. Men jag hör ingenting i statsrådets svar som tyder på att regeringen tänker vidta några konkreta åtgärder för att höja kvaliteten i sfi. Med tanke på utmaningarna och den stora mängden studenter som behöver ta sig igenom sfi tycker jag att det är märkligt att det inte finns några konkreta åtgärder alls.

Anf. 46 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! I den budget som regeringen har lagt fram finns en mängd åtgärder som handlar om att säkerställa hög kvalitet och god genomströmning i sfi. Framför allt handlar det förstås om de stora resurstillskott som regeringen gör till kommunerna. De är helt nödvändiga för att kommunerna ska klara detta stora åtagande. Dessa resurstillskott hotas om man väljer att prioritera skattesänkningar i stället.

Det finns också en rad andra satsningar. Det här är en viktig verksamhet. Den måste få fortgå. Den måste få kosta pengar. Då är rejäla satsningar på våra kommuner viktigare än skattesänkningar.

Gratis busskort till barn och regeringens migrationspolitik

Anf. 47 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Johansson.

I veckan twittrade statsrådet stolt om en viktig reform som Vänsterpartiet har drivit igenom i budgeten, nämligen gratis busskort till barn under sommarlovet. Efteråt valde statsrådet att koppla denna reform till den åstramadade flyktingpolitiken. Det är magstarkt. I en tid då knappt 200 svenska miljardärer äger mer än två gånger den svenska statsbudgeten och en vd på ett stort företag tjänar 66 gånger så mycket som en undersköterska väljer man att ställa barn som får möjlighet att ta bussen mot barn som inte kommer att återförenas med sin familj.

Jag undrar hur det kommer sig att ett socialdemokratiskt statsråd ställer utsatta grupper mot varandra på det här sättet i stället för att peka på de verkliga orättvisor som faktiskt finns i vårt samhälle.

Anf. 48 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Nu var det inte detta jag gjorde. Jag ställde inte grupper mot varandra på det sättet. Men jag påminde Vänsterpartiet om att man inte kan ta åt sig äran för alla reformer i ena andetaget för att i nästa andetag inte vilja vara med alls när det är svåra beslut som måste fattas.

Politik handlar ibland om att driva fram fina reformer. Men politik handlar också om att ibland vara beredd att ta ansvar för svåra beslut. Precis den situationen hade vi för några år sedan med den migrationskris som fanns. Det var ett läge då det kom kanske 10 000 personer i veckan.

Den här regeringen tog det ansvar som behövdes. Hade vi inte gjort detta hade vi inte haft något reformutrymme alls att fördela till något av det som vi nu gör tillsammans. Så fungerar politiken. Det är kanske detta som skiljer våra partier åt: Vi är alltid beredda att ta ansvar för Sverige, 24 timmar om dygnet, 365 dagar om året. Vi lämnar inte ansvaret när det börjar bli besvärligt.

Anf. 49 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Fru talman! Vad händer när några av oss i samhället beskrivs som en kostnad som äventyrar viktiga satsningar? Det drabbar inte bara dem som kommer till Sverige framöver, utan det drabbar människor som redan är här, som har levt hela sina liv här och som kanske har varit här i generationer.

Socialdemokraternas valstrategi verkar vara att leka följa John efter SD. Vi ser resultatet. Varenda fråga, stor eller liten, kopplas till invandringen, medan debatten om ett jämlikt samhälle sopas undan. Och SD växer såklart. Hur tycker statsrådet själv att det går?

Anf. 50 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag vänder mig starkt emot att man försöker likställa socialdemokratin med Sverigedemokraterna. De står för en helt annan människosyn som handlar om att de i grunden anser att invandrare, så att säga, inte är lika mycket värda som alla andra.

För vår räkning slår vi vakt om asylrätten. Det har vi alltid gjort, och det kommer vi alltid att göra. Men vi står också för en reglerad invandring som Sverige klarar av även på lång sikt. Problemet är väl att den typen av svåra beslut och avvägningar har Vänsterpartiet aldrig klarat av att göra.

Kriterier för tillsättning av generaldirektörer

Anf. 51 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag förutsätter att min fråga är riktad till minister Ardalan Shekarabi.

En av de viktiga uppgifter som en regering har är att ge inriktning på de olika myndigheternas arbete samt att tillsätta generaldirektörer och, om det tråkiga faktiskt skulle hända, avsätta generaldirektörer. Det senaste exemplet på en sparkad generaldirektör är Försäkringskassans Ann-Marie Begler.

För mig känns det väldigt märkligt att man tillsätter en generaldirektör och ger inriktning till myndigheten men ändå inte lyckas få det att fungera, så man känner sig tvungen att avsätta generaldirektören. Något fungerar inte i processen, eller så har man inte rätt process för att utföra det arbete som man ska göra.

Min fråga till ministern blir således: Vilka kriterier har man för detta, och vilken process har man för att det ska bli så bra som möjligt med tillsättning av generaldirektörer?

Anf. 52 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Larry Söder, för frågan! Detta är ett område där det faktiskt inte finns skillnader mellan blocken. Den utnämningsspolitik som beslutades av regeringen Reinfeldt har denna regering fortsatt med. Det var bra att skapa en större transparens kring rekryteringen av myndighetschefer. Det var också bra att få en bättre tydlighet i rekryteringsprocessen. Det skapar bättre förtroende för utnämningarna.

Regeringen har alltid möjlighet att avsätta myndighetschefer. Det följer av vår grundlag. Det följer också av speciallagstiftningen som rör statligt anställda, LOA. Det är en del av regeringens makt att styra myndigheterna. Man kan göra det med regleringsbrev. Man kan göra det med särskilda uppdrag. Man kan göra det med den ekonomiska styrningen. Men man har också möjlighet att påverka myndigheterna genom val av myndighetschef och avsättande av myndighetschef. Det är en viktig del av den demokratiska styrkedjan.

Anf. 53 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Min poäng var inte att vi hade olika åsikter om hur tillsättningen ska vara, utan min poäng var att processen någonstans har gått fel när det är samma regering som tillsätter, som styr myndigheten och som sedan avsätter inom en mandatperiod. Någonstans har processen gått fel.

Jag vill nog på något sätt höra ministrernas funderingar kring vad som kan ha gått fel i detta. Att man avsätter är en sak, men här har man kunnat styra hela kedjan, och ändå har det inte fungerat.

Anf. 54 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Larry Söder! Min poäng är just att en regering har makt att avsätta myndighetschefer i syfte att styra myndigheter. Det är det som är poängen med den ordning som vi har i vår grundlag. Myndigheterna lyder normalt under regeringen, och regeringen har genom utnämningssmakten möjlighet att påverka inriktningen på myndighetens verksamheter. Det framgår också av ställningstaganden som konstitutionsutskottet har gjort tidigare. Det är inte ett misslyckande per definition att man väljer att byta myndighetschef.

Bilens betydelse i glesbygden

Anf. 55 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Per Bolund.

Häromveckan konstaterades att bensinpriset nått nya rekordnivåer – 16 kronor för en liter bensin, vilket är det högsta priset någonsin. Omräknat till dagens penningvärde har priset aldrig varit så högt sedan 1940-talet. På den tiden berodde det på andra världskriget. I dag beror det på någonting annat – ständigt höjda skatter.

För många är bilen en nödvändighet. Det är ett basbehov. Bilen krävs för att man ska kunna leva ett någorlunda normalt liv och för att man, inte minst, ska kunna ta sig till och från jobbet på orter där det saknas tunnelbana och andra kollektiva transportmedel.

Detta leder också till att urbaniseringstakten ökar. Avfolkningsbygder avfolkas allt snabbare. Glesbygden går mer och mer på knäna.

Min fråga till Per Bolund är: Vad avser regeringen att vidta för åtgärder för att det ska vara möjligt att fortsätta bo och verka med bil i glesbygd?

Anf. 56 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Till att börja med vill jag något rätta David Långs verklig-hetsbeskrivning. Det stämmer att bensinpriset ligger på en hög nivå. Men orsakerna till att det nu stiger är bland annat valutakursförändringar – kronan ligger på en låg nivå, vilket höjer priset – men också konflikter runt om i världen, inte minst i Mellanöstern. Det finns också en oro över vad till exempel Trumps meddelande om att han inte kommer att följa Iranav-talet kommer att innebära.

Sedan måste vi såklart se till att det finns möjlighet att använda bilen även i framtiden. Bilen är nödvändig för väldigt många människor. Vi har till exempel ökat stödet så att det ska finnas tankmöjligheter runt om i hela landet. Vi öppnar också för nya transportmedel. Det handlar om att se till att kollektivtrafiken är tillgänglig i hela landet genom stora satsningar men även om att det ska finnas laddstolpar. Vi har ökat laddstolparna, ladd-punkterna, för elbilar i hela landet väldigt mycket. Det är 14 000 nya ladd-stolpar bara genom Klimatklivet. Samtidigt försöker vi alltså se till att det finns en möjlighet att åka bil på ett hållbart sätt långt in i framtiden.

Anf. 57 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Då får jag väl återgälda vänligheten med att korrigera Per Bolund på ett par punkter. Redan 2015 höjdes bensinskatten med 28 öre. År 2016 höjdes den med 60 öre. Och 2017 trädde den årliga indexupprä-kningen i kraft. Det är alltså inte bara marknadspriset som har stigit.

Skulle de åtgärder som Bolund räknade upp vara tillräckliga borde man kanske vänta med de hiskeliga skattehöjningarna till dess att några andra åtgärder är på plats.

Anf. 58 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Denna regering är en regering som tar klimatutmaningen på allra största allvar. Vi har också åtagit oss att nå de högt ställda mål som en bred majoritet i Sveriges riksdag ställt sig bakom. Då måste vi minska utsläppen från trafiksidan, men vi måste också öppna möjligheter för män-niskor att transportera sig i framtiden. Därför har vi till exempel infört en kvotplikt, ett bränslebyte, där vi steg för steg över tid kommer att fasa in biodrivmedel i bensin och diesel. Den som tankar sin bil, var som helst i Sverige, kommer inte att märka någon skillnad, men bensinen och dieseln kommer att bli mer och mer hållbar för varje år som går. Det är ett hållbart sätt när det gäller transportmedel.

Polisbristen och lokala ordningsvakter

Anf. 59 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag skyndade mig hit från ett möte med Avarn citygrupp vid Sergels torg och Klarakvarteren. Jag gick omkring och pratade med

ordningsvakterna, som gör en fantastisk insats. De berättade om hur det är att komplettera polisen, som har det väldigt tufft just nu.

Polisbristen har fått konsekvenser i hela landet, även här i Stockholmsområdet. Man menar att man skulle kunna göra mycket mer om även polisen hann vara på plats och bekämpa den öppna narkotikaförsäljning som pågår.

Jag har tidigare besökt Fagersta i Västmanland, i min valkrets. Jag har också nyligen varit i Köping, där man har en enda ordningsvakt som kommer att få sluta sitt uppdrag i slutet av juni.

Från Liberalerna har vi försökt att bemöta poliskrisen genom att också på kort sikt presentera ett förslag om 2 000 lokala ordningsvakter. Det skulle vara ett sätt att stötta kommunerna i deras arbete för trygghet.

Min fråga till justitie- och inrikesministern är: Är detta ett förslag som Socialdemokraterna kommer att kunna biträda? Kommer man att komma med ett sådant förslag om att vi ska kunna stötta kommunerna?

Anf. 60 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag har ingenting emot att man bygger ut ordningsvaktsverksamheten där det behövs för att just komplettera polisen. Men det är inte den vägen som vi i huvudsak ska gå för att förbättra tryggheten, utan det gäller att se till att skala upp polisverksamheten. Det är precis det vi gör.

Det är därför vi nu utbildar dubbelt så många poliser som under den borgerliga regeringens tid. Det är därför som vi går in med de största satsningarna på polisen på 20 år. Det är därför som vi får möjlighet att förbättra polisernas arbetsvillkor och lönevillkor, så att de i ökad utsträckning kan stanna i kåren och så att vi också kan återrekrytera poliser som kanske har lämnat yrket. Det tror jag är den huvudsakliga och bästa vägen framåt om man ska förbättra tryggheten.

Talar vi i övrigt om just narkotikaförsäljning och sådant på gator och torg vill jag också påminna om att vi nu har satt upp fler övervakningskameror än någonsin tidigare i Sverige, bland annat för att störa ut den typen av öppen narkotikaförsäljning som vi inte ska ha.

Anf. 61 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag skäms inte över Liberalerna. Det är det riksdagsparti som presenterar det högsta anslaget till svensk polis och det högsta anslaget för att öka polislönerna.

Men den här debatten handlar inte om polisen, utan min fråga gällde ordningsvakterna. Det tar två och ett halvt år att utbilda poliser, men problemen finns här och nu. Det kostar ungefär 1 miljard kronor för landets kommuner bara för väktare och ordningsvakter. Till detta kommer det privata.

Vad vill regeringen göra åt det?

Anf. 62 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag begär inte att Roger Haddad ska skämmas över Liberalerna; det kanske vore för mycket begärt. Däremot tycker jag nog att ni borde ha lite självkritik, eftersom ni utbildade så få poliser som ni gjorde. Ni utbildade bara hälften som många som man behöver.

Precis som Roger Haddad säger tar det två och ett halvt år att utbilda en polis. Vi har nu fördubblat takten. Det gick ut 400 poliser bara för några veckor sedan. Det går ut ytterligare 600 till hösten och nästa år 1 300 till. Så bygger vi ut organisationen, och detta tycker jag är den huvudsakliga vägen för att förstärka tryggheten i Sverige.

Missvisande reklam

Anf. 63 EMMA HULT (MP):

Fru talman! På bussen, i sociala medier, i tv-rutan eller vilken skärm vi nu väljer att titta på – var vi än befinner oss möter vi reklam. Ibland är den påträngande med blinkande erbjudanden som är svåra att motstå. Ibland låter erbjudandena för bra för att vara sanna, och ibland är de också det.

Jag skulle vilja ställa min fråga till statsrådet Per Bolund: Vad gör regeringen för att förhindra direkt missvisande reklam som inte håller måttet? Vad gör ni för att skydda oss konsumenter, framför allt de konsumenter som är svagare än många av oss andra?

Anf. 64 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Emma Hult, för en väldigt viktig fråga! Vi är många som blir upprörda över hur en del av reklamlandskapet ser ut i dag. Det är väldigt påträngande reklam och ibland aggressiv marknadsföring. Speciellt när det riktas mot barn och unga är det särskilt upprörande.

Därför är jag stolt över att regeringen också har vidtagit väldigt många åtgärder för att förstärka skyddet för oss konsumenter och se till att vi inte blir vilseledda av marknadsföringen. Nu tar vi till exempel steget att införa skriftlighetskrav vid telefonförsäljning, som ju är en kanal för försäljning som har väldigt stora problem. Det finns telefonföretag som har inriktat sig specifikt på att ringa äldreboenden, eftersom man vet att det där finns sårbara konsumenter som går med på ens avtalsvillkor. Med skriftlighetskravet kommer detta att minska.

Vi ställer också krav i lagstiftningen på måttfullhet när det gäller marknadsföring av spel och krediter, vilket gör att man inte kommer att kunna gå ut med den aggressiva marknadsföring som vi ser runt omkring oss i dag. Vi avsätter också till pengar till myndigheterna för att kunna ha bättre tillsyn.

På område efter område stärker vi nu skyddet och ser till att den vilseledande och aggressiva marknadsföringen faktiskt inte kan fortsätta.

Anf. 65 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det känns ju som om vi är på rätt väg, även om jag är helt övertygad om att ganska mycket mer måste göras.

En annan typ av reklam som är alltför vanligt förekommande är sexistisk reklam. Jag skulle vilja förbjuda den. Vad vill regeringen göra?

Anf. 66 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Detta är ett område som är stötande på många sätt. Man möts av sexualiserade reklambudskap där man använder kvinnokroppen för att sälja varor och tjänster. Det tycker inte jag att vi som vanliga medborgare ska behöva möta på ett sätt som stör oss i vår vardagssituation.

Vi har gett ett uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att se på utvecklingen över tid och se vilka åtgärder vi kan vidta för att minska omfattningen av den här problematiken. Från Miljöpartiets sida är vi också beredda att faktiskt gå över till lagstiftning och inrätta ett förbud.

Proposition om gymnasieskolans yrkesprogram

Anf. 67 LENA EMILSSON (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Ekström.

Det jag ofta hör från företagare på mina verksamhetsbesök är att det är brist på unga som har gått ut gymnasiet yrkesprogram. Det är ett stort problem för dem eftersom de behöver rekrytera, men ungdomarna finns inte.

Björklunds gymnasiereform tog bort den allmänna behörigheten till högskolan från yrkesprogrammen. Sedan dess har antalet elever i årskurs 1 minskat med en tredjedel. Bristyrken från yrkesprogrammen i dag finns inom bygg, svets och transport, och det handlar om elektriker och under-sköterskor – listan är lång.

Tänk bara på alla pensionsavgångar vi har framför oss inom dessa områden! Regeringen har nu lagt fram ett förslag för att upprusta yrkesprogrammen, vilket branscherna ser mycket positivt på. Vad bedömer regeringen att förslaget får för betydelse för yrkesprogrammen?

Anf. 68 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, Lena Emilsson, för en väldigt viktig fråga!

År 2011 fick vi en ny läroplan. Regeringen Reinfeldt genomförde att yrkesprogrammen inte längre skulle vara högskoleförberedande. De unga som ville ha en allmän behörighet skulle få välja till de ämnena.

Resultatet har, precis som Lena Emilsson säger, blivit helt förödande. Antalet sökande har minskat med en tredjedel. Jämför vi med 2006 är det bara hälften så många som söker yrkesprogrammen, samtidigt som branscherna skriker efter yrkesutbildad arbetskraft.

Regeringen har nu i en proposition åtgärdat detta misstag, och jag har nog aldrig varit med om ett sådant stöd från Svenskt Näringsliv, fackföreningar, branscher, elevorganisationer och lärare. Alla som jag träffar stöder den här reformen – utom allianspartierna med Moderaterna i spetsen.

Tyvärr verkar det som om Moderaterna är på väg att stoppa den här för näringslivet så viktiga reformen, och min bedömning är att det innebär en mycket negativ utveckling för vårt näringsliv.

Anf. 69 LENA EMILSSON (S):

Fru talman! I Gymnasieutredningen togs det upp att yrkesprogrammen behöver förstärkas på olika sätt. Den bedömningen stöder jag, och det gör väldigt många företagare.

Även Moderaterna stödde den, och det förslag som regeringen lade fram i våras hade en majoritet i riksdagen. Men helt plötsligt vände Moderaterna och ska nu rösta emot förslaget. Vad kommer det att få för konsekvenser?

Anf. 70 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Konsekvenserna blir ju att den mycket hårt ansträngda kompetensförsörjningen kommer att vara fortsatt svår i Sverige, till förfång för vår gemensamma ekonomi och till förfång för våra arbetsgivare.

Jag vill gärna vädja till Moderaterna att leva upp till de löften man har gett på otaliga träffar med olika arbetsgivare. Lyssna på dem som vet vad det handlar om, lyssna på dem som verkligen behöver de viktiga yrkesprogrammen som är basen för industrins och den offentliga sektorns kompetensförsörjning. Lyssna på dem som vet!

Påföljder för unga brottslingar

Anf. 71 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! Min fråga går till justitieminister Morgan Johansson.

Kriminella ungdomsgäng sprider skräck i staden. Tonåringar gripna för förberedelse till mord. Svängdörrar för unga kriminella.

Detta är rubriker som man kan läsa i tidningarna var och varannan dag. Den sistnämnda handlar om ett ungdomsgäng som slog en man medvetlös. Två 16-åringar greps men släpptes snabbt, direkt efter.

Så är det i Sverige. Ungdomar kan slå människor medvetlösa på förmiddagen, gripas vid lunch och på eftermiddagen är de redan fria och kan gå och fika med sina kompisar. Detta är helt oacceptabelt.

Redan för tre år sedan fick vi igenom ett tillkännagivande om nya påföljder, som ungdomsovervakning med fotboja. Men på tre år har inte regeringen presenterat några nya påföljder. Min fråga är därför: När kommer regeringen att ta ungdomsbrottsligheten på allvar? När kommer ni med förslag om nya påföljder?

Anf. 72 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Dessförinnan hade vi åtta år med borgerliga regeringar där man inte gjorde någonting när det gäller ungdomspåföljderna.

Det vi har gjort nu är att arbeta fram ett förslag som just handlar om att kunna utveckla ungdomspåföljderna precis på det sätt som Ellen Juntti säger. Vi är på väg fram med ett sådant förslag.

Låt mig ändå bara säga att vi måste göra båda sakerna. Man måste både bekämpa den brottslighet som finns och bura in de mest brottsaktiva individerna. Det gör vi nu. Just nu sitter det 260 fler häktade jämfört med för ett år sedan. När den borgerliga regeringen styrde sprang de här människorna omkring på gatorna och begick brott. Det gör de inte längre. Nu sitter de inburade.

Samtidigt måste man jobba med förebyggande insatser just mot de ungdomar som är på väg att hamna i kriminalitet. Där handlar det också om att stärka socialtjänsten och den generella välfärden totalt sett. Glöm aldrig det, Moderaterna: Man måste göra båda delarna!

Anf. 73 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! Att alliansregeringen inte gjorde någonting är helt fel. Det förstår de flesta.

De som sitter häktade är oftast över 18 år; de är myndiga. Jag pratar om dem som är under 18 år. Vi tycker att socialtjänsten inte är rätt instans att ta ansvaret över dessa ungdomsbrottslingar som har begått grova brott, utan vi vill flytta ansvaret till Kriminalvården. Vi tror att de kan detta bättre.

Är justitieministern öppen för det?

Anf. 74 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Nej, det är jag faktiskt inte. Kriminalvården har inte den kompetens som behövs för att hantera den grupp ungdomar vi pratar om. Den kompetensen har till exempel Statens institutionsstyrelse och socialtjänsten. Det är därför den ska ligga kvar där.

En av de saker den förra borgerliga regeringen gjorde var att den avvecklade de pengar och satsningar som fanns för LVU-omhändertagande som vi hade infört. Jag var socialtjänstminister vid den tidpunkten. De satsningarna avvecklade ni, och ni skar ned på LVU-omhändertagande. Det var ett enormt misstag.

Fiberutbyggnad och elcyklar

Anf. 75 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Per Bolund.

När jag besöker människor i mitt hemlän, Örebro län, pratar de mycket om fiberutbyggnaden. Problemet är att fiber inte har byggts ut överallt. De skulle slippa resor, och de skulle kunna ha företaget där de bor i stället för att åka till jobbet. Många äldre skulle lättare nå vårdcentralen på nätet och beställa medicin. Det här är ett dilemma för många.

Samtidigt satsar regeringen 1 miljard kronor på elcyklar. Är det, statsrådet, riktigt att prioritera 1 miljard till elcyklar samtidigt som man måste åka bil i stället för att jobba hemma på nätet?

Anf. 76 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Vi avsätter 350 miljoner kronor till elcyklar, och vi avsätter betydligt större resurser för digitaliseringen i samhället.

Det är riktigt att vi måste ha en bra infrastruktur för att använda oss av de digitala medierna, arbeta i hela landet och ta del av de tjänster och erbjudanden som vi kan få via internet. Där har regeringen lagt in en betydligt högre växel än tidigare med högt ställda mål och avsatt betydligt mer resurser till utbyggnad. Det är därför som bredband av hög kvalitet byggs ut runt om i hela landet.

Vi skulle önska att takten var ännu högre, men där kommer vi att hela tiden se till att de resurser som behövs för att nå målen finns tillgängliga. Där hoppas vi på stöd från övriga partier i Sveriges riksdag.

Vi kan konstatera att den här regeringen har höjt takten avsevärt jämfört med det som gällde under tidigare regeringar.

Anf. 77 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag skulle ändå vilja komma tillbaka till satsningarna på elcyklarna.

En elcykel kostar mellan 16 000 och 24 000 kronor. Jag skulle vilja höra hur regeringen har tänkt fördelningspolitiskt. Vilka är det som har råd att köpa dessa cyklar med priser från 16 000 till 24 000 kronor? Är det riktigt att satsa så mycket när det egentligen är klimatfrågan man är ute efter, inte att subventionera människor som har råd att köpa sin elcykel själv?

Anf. 78 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Regeringen anser att det är viktigt att öppna möjligheter för mer hållbara transportmönster. Vi vet att den som går över från att pendla med bil varje dag till att pendla med cykel, även en elcykel, får en positiv hälsoeffekt, och det blir en lokal miljöeffekt med minskade utsläpp till luftmiljön och en positiv klimateffekt.

Genom det stöd som nu har införts är det en kraftig ökning av köpare till elcyklar, vilket kommer att förändra hur våra städer ser ut i framtiden. Det är bra eftersom det då finns utrymme för att köra mer bil på landsbygden, där man verkligen behöver den.

Broschyren om kris- och krigsberedskap

Anf. 79 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Min fråga går till inrikesminister Morgan Johansson.

I morse när jag tittade på tv var det varningar om bränder. Jag såg också att det brann på ett par ställen. Jag har än i färskt minne Västmanlandsbranden, som orsakade stor skada för oss.

Nästa vecka startar Krisberedskapsveckan. Den är till för att kommuner, frivilligorganisationer och allmänheten ska få hjälp, stöd och övning att tänka igenom vad som behövs när det händer saker. Dessutom kommer broschyren *Om krisen eller kriget kommer*. Den handlar inte bara om kriser utan också om krig.

Vad är det som gör att den broschyren, som förr fanns i telefonkatalogerna, kommer ut nu till 5 miljoner hushåll? Varför just nu?

Anf. 80 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det enkla svaret på den frågan är att vi nu för första gången på 20 år gör en stor satsning på det civila försvaret. Det är en gren som har legat för fäfat under många år.

Vi satsar 1,3 miljarder på tre år, och det är en del av den försvarspolitiska uppgörelsen som kom i höstas.

Det är alldeles riktigt som Åsa Lindestam säger, att broschyren ska delas ut till alla hushålls brevlådor under nästa vecka. Den innehåller praktiska råd om vad man ska tänka på om krisen eller kriget kommer.

Syftet med detta är naturligtvis inte att skrämja upp folk, utan syftet är att få folk att tänka till. Hur klarar jag mig om elektriciteten försvinner, om jag inte längre kan kommunicera som vanligt med hjälp av telekommunikationer eller om vattnet försvinner? Vad har jag för beredskap? Det finns många olika skäl till att en sådan sak kan inträffa, inte bara krig.

Det är hög tid att den typen av information också sprids bland allmänheten.

Anf. 81 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag tror att broschyren kommer att ruska om. Jag har själv inte fått hålla den i handen, som ministern nu gjorde, men jag ser fram emot att få se och läsa den. Jag vet däremot lite grann om vad den innehåller, och det känns bra.

Jag tror att broschyren kommer att ruska om i hemmen. Jag hoppas att man efter det att man har känt sig lite omruskad sätter sig ned vid köksbordet och resonerar med familjen om vad man behöver för att klara sig.

Finns det anledning till oro i Sverige?

Anf. 82 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi vet att det säkerhetspolitiska läget har försämrats, men det är inte huvudskälet till att vi går ut med informationen. Vi är i dag mycket mer sårbara än på 50-, 60- eller 70-talet. Om elektriciteten försvinner eller telekommunikationerna försvinner är vårt samhälle mycket mer sårbart. Därför är det hög tid att få en sammanställning om vad man ska tänka på som individ. Men här finns också grundinformation om samhällets krisberedskap, viktiga telefonnummer, om hur viktigt meddelande till allmänheten fungerar och så vidare.

Förbud mot barnäktenskap

Anf. 83 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Fru talman! Jag ställer min fråga till Per Bolund, även om jag har hört att justitieminister Morgan Johansson har varit inne på samma fråga. Jag ställde även frågan i går till civilminister Shekarabi.

Om två veckor är det sommarlov. Det är en lycklig tid för de allra flesta barn, men inte för alla. Ett antal flickor riskerar att bli förda ut ur Sverige och bortgifta mot sin vilja. En förlorad barndom. En förstörd framtid.

Moderaterna och Alliansen har tidigare drivit igenom ett tillkännagivande i riksdagen om att helt förbjuda barnäktenskap. Det pågår en process, sa civilminister Shekarabi i går, och Morgan Johansson sa samma sak i dag. Under tiden processen med att ta fram ett lagförslag som förbjuder barnäktenskap pågår är kanske det enda som står mellan barnet och en förstörd framtid en sked i trosan och en säkerhetsvakt på Arlanda.

Min fråga till minister Per Bolund blir följande: När kommer regeringen att lägga fram ett lagförslag som förbjuder barnäktenskap?

Anf. 84 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det här är en fråga som ligger närmast mitt ansvarsområde.

Det var två frågor. Den ena handlar om barnäktenskap, och den andra handlar om tvångsäktenskap.

Vi jobbar nu med lagförslag för att täppa till det utrymme som lämnades av den borgerliga regeringen i det lagförslag som gick igenom 2014. Det var en för dålig lag som då stiftades.

Vi arbetar också, och kommer att gå till riksdagen så fort vi är färdiga, med ett tilläggsuppdrag till en utredare för att se över vilka möjligheter som finns för att till exempel dra in pass eller belägga med utreseförbud i de situationer där det finns en risk för att flickor förs ut ur landet för att giftas bort. Vi tittar på Storbritannien i det avseendet, där det finns en speciell lagstiftning och speciella regler. Norge har också ett bättre system än vi har.

Vi kommer så fort vi är färdiga att gå fram med skarpa förslag i den delen.

Anf. 85 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Fru talman! Tack för det svaret! Men frågan var när regeringen avser att lägga fram ett förslag som helt förbjuder barnäktenskap i Sverige.

Jag har förstått att det inte finns några partier i Sveriges riksdag som tycker att barnäktenskap ska tillåtas. Det i sig bör leda till att processen kan snabbas på. Vi har ju sett att när andra angelägna frågor har stått på spel har man kunnat skynda på processen.

När avser regeringen att lägga fram ett förslag som förbjuder barnäktenskap?

Anf. 86 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Den utredningen har precis varit ute på remiss. Vi jobbar med det förslaget, och när vi är färdiga kommer vi att lägga fram det.

Vi vet att det numera finns stark uppslutning kring detta. Men det handlar i grunden om att fixa den lagstiftning som den borgerliga regeringen tog fram, som var för svag. Nu tror jag att vi är överens om hur upplägget ska vara.

Den andra delen jag talade om, passfrågan, kommer i en särskild utredning som Mari Heidenborg kommer att redovisa om några månader.

Folkhögskolornas värde för nyanlända

Anf. 87 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Ekström.

Arbetslösheten sjunker, och sysselsättningen ökar. Tiden för nyanlända att få in en fot på arbetsmarknaden eller börja studera har sjunkit dramatiskt. Det är resultat av vår socialdemokratiska politik. Men fortfarande ser vi stor skillnad mellan inrikesfödda och utrikesfödda i fråga om sysselsättning och tillgång till välfärd.

Regeringens satsningar på folkbildningen riktade till nyanlända är därför avgörande. Många som jag träffar ute på folkhögskolorna runt om i Stockholm berättar om hur folkbildningen öppnade dörren till språket och möjliggjorde mer utbildning och arbete.

Folkhögskolorna upplever i dag svårigheter i kontakten med Arbetsförmedlingen. Därför hamnar många nyanlända i kläm – de får inte den här viktiga studieplatsen och chansen trots regeringens satsning.

Min fråga är: Hur kan vi underlätta för folkbildningen att genomföra språk- och etableringsverksamheten med nyanlända?

Anf. 88 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, Mattias Vepsä, för en viktig fråga!

Regeringen genomför just nu ett så kallat kunskapslyft, och det är en mycket stor satsning på bland annat våra folkhögskolor. Anledningen till denna stora satsning, som är den största på den här sidan millennieskiftet, är förstås att det finns så stora behov.

Mattias Vepsä tog upp nyanländas behov. På den svenska arbetsmarknaden är det en fullgjord gymnasieutbildning som är vattendelaren – det är svårt att komma in på arbetsmarknaden och få ett bra jobb om man inte har en fullständig gymnasieutbildning. För en nyanländ är det svårt att hinna med alla de kurser som krävs i den vanliga gymnasieskolan. Här erbjuder folkhögskolorna stora möjligheter. Vi har också avsatt stora belopp till att de ska kunna göra det.

Det behövs ett bättre samarbete mellan Arbetsförmedlingen och folkhögskolorna, men jag kan till min glädje se att antalet anvisningar till kurser inom folkhögskolan har ökat rätt ordentligt på senare tid. Jag hoppas att den utvecklingen ska fortsätta och kommer att göra mitt för att det ska bli så.

Anf. 89 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Regeringens ambition är ju att alla människor ska ha lika möjligheter att klara sig i livet. Jämlikheten är viktig för oss socialdemokrater.

När det handlar om nyanländas möjligheter finns det de som väljer att rikta udden mot nyanlända och göra det svårare för dem att etablera sig. Vi vill göra det lättare. En annan viktig aktör är studieförbunden, som också gärna vill vara med i etableringen.

Om du får drömma, Anna Ekström, hur ser dina drömmar ut för hela folkbildningen under nästa mandatperiod om man ställer den mot de skattesänkningar som oppositionen föreslår?

Anf. 90 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Om jag ska drömma om folkbildningen på 30 sekunder ser jag folkbildningen som någonting som vi i Sverige har fått av tidigare generationer och som vi ska vara rädda om.

Vi har folkhögskolor i vartenda län, och vi har studieförbund i varenda kommun. De gör ovärderliga insatser för att säkerställa inte bara att de nyanlända får en bra utbildning utan också att alla vi som bor i Sverige lär känna varandra och kan göra det inom ramen för ett studieförbunds verksamhet. Det är guld värt.

Effekter av den nya sexualbrottslagen

Anf. 91 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Morgan Johansson.

I går röstade riksdagen igenom en sexualbrottslag byggd på frivillighet. Betänkandet som behandlade regeringens proposition med samma namn tydliggjorde det som nu blir lag: att det inte längre krävs hot, våld eller en särskilt utsatt situation för att någon ska kunna dömas för våldtäkt. Passivitet hos brottsoffret betyder inte att hon har sagt ja.

En annan stor nyhet är ett oaktsamhetsansvar. Från den 1 juli kan du dömas för oaktsam våldtäkt eller oaktsamt sexuellt övergrepp och få fängelse för detta. Oaktsamhetsansvaret handlar om när gärningsmannen borde ha förstått att samtycke inte fanns mellan parterna.

Min fråga till statsrådet är vilka effekter statsrådet tror att den nya lagstiftningen kommer att få på kort och lång sikt.

Anf. 92 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Först ett tack till riksdagen för det beslut som fattades i går! Det har vi väntat länge på. Det här är den viktigaste straffrättsliga reformen under vår mandatperiod. Det är en diskussion som har pågått i närmare 20 år som vi nu gått i mål med. Den förra regeringen misslyckades med det. Vi har lyckats få igenom det.

Samtyckesreglering, skärpt straff för grov våldtäkt, oaktsamhetsbrott som ny brottsrubricering och bättre stöd till brottsoffren kommer att leda till att fler döms men också till en stark förebyggande effekt när lagstiftningen blir så tydlig som den nu blir.

Anf. 93 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det här är ju en fråga som har fått stor uppmärksamhet både i skolor och på sociala medier. Bland annat finns det en video på Youtube som heter *Te och Samtycke*, som är en personlig favorit för mig.

Men en samtyckeskultur kommer ju inte automatiskt av att man har en lag. Hur ska vi jobba vidare för att få en samtyckeskultur i Sverige och ett jämställt samhälle?

Anf. 94 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det vi nu gör är att följa upp detta med en informationskampanj. Vi har gett ett särskilt uppdrag till Brottsoffermyndigheten att genomföra den.

Den enkla principen är att sex bygger på frivillighet och att det som inte är frivilligt är ett brott. Det ska sitta i ryggmärgen på varje man och pojke i Sveriges land att det är så det förhåller sig, för i botten är det ju så att om mäns våld mot kvinnor ska upphöra är det männen som måste förändras. Därför måste vi se till att detta leder till en allmän attitydförändring, och då måste vi jobba på det sätt som vi nu gör med Brottsoffermyndigheten.

(Applåder)

Antalet statliga jobb i Gävleborgs län

Anf. 95 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Shekarabi som berör de 13 383 personer i Gävleborgs län som är arbetslösa.

Jag har noterat att statsrådet åker land och rike runt och utlovar statliga jobb. Senast häromdagen såg jag att han var i Kiruna och utlovade några hundra statliga jobb. Det skrev medierna i Norrbotten.

Nu tror jag att väljarna ska vara lite sunt skeptiska till socialdemokratiska vallöften som ges i det här opinionsläget. Om inte annat kan vi tänka på bensinskattelöftet som gavs före förra valet, när man sa att det inte fanns något behov av att höja bensinskatten.

I Gävleborgs län har staten tagit bort 140 viktiga statliga jobb från Migrationsverket. Även om man räknar in de ersättningsjobb som lagts till är det ett kraftigt minus, och vi har alltså 13 383 personer som är arbetslösa.

Min fråga till Shekarabi är: Har regeringen någon plan för att öka antalet statliga jobb i Gävleborgs län?

Anf. 96 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för frågan!

Jag är oerhört stolt över att tillhöra en regering som fattat beslut om att stoppa nedläggningen av Skatteverkets verksamhet i Hudiksvall, som valt att skicka signaler till sin myndighet så att Arbetsförmedlingen etablerar sin nya verksamhet i bland annat Söderhamn och som fattat beslut om att flytta Svenska ESF-rådet från Stockholm till Gävle och etablera den nya myndigheten för arbetsmiljökunskap i Gävle. Det är viktiga förändringar för att upprätthålla förtroendet för den svenska staten och värna tilliten till den svenska staten genom att säkerställa att vi bryter den trend som rådde under den borgerliga regeringen, när statlig verksamhet centraliserades till Stockholm.

Ska vi kunna hålla ihop Sverige måste vi fortsätta med regeringens politik, och då måste de statliga jobben fördelas rättvist. Staten måste ta ansvar för sammanhållningen i vårt land genom att finnas i hela landet, och nu har vi en positiv trend. Den trenden måste fortsätta.

(Applåder)

Anf. 97 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! De här brandtalen får man väl möjligen ta på SSU:s kongress. Om man tar bort 140 jobb och lägger till 50 blir det minus 90. Brandtalet betyder alltså att det har blivit färre jobb i Gävleborgs län vad gäller statens närvaro.

Min fråga kvarstår. Vad tänker regeringen göra för att öka antalet statliga jobb i Gävleborgs län – eller se till att företagen kan anställa fler medarbetare? De 13 383 arbetslösa i Gävleborgs län är nyfikna på statsrådets svar.

Anf. 98 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Vi ska fortsätta att se till att staten växer utanför Stockholm och att omlokalisera verksamheter från Stockholm till andra delar av landet. Men vi ska, fru talman, stå fast vid omläggningen av migrationspolitiken, som är bakgrunden till att Migrationsverket drar ned på verksamheten i Gävleborgs län.

Det var rätt beslut att lägga om migrationspolitiken. Vi ska stå fast vid detta, värna asylrätten och se till att vi har en mottagning som fungerar och att vi ger människor möjlighet att etablera sig i vårt land.

(Applåder)

Anf. 99 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till Ardalan Shekarabi.

När det gäller offentlig upphandling finns tendensen att det är stora riskkapitalbolag som vinner upphandlingarna. I Malmö, som jag kommer från, har vi ett exempel där ett riskkapitalbolag vunnit en upphandling gällande sfi, svenska för invandrare, och det tyvärr har förekommit fusk. Man har fuskat när det gäller att redovisa lärartäthet och lärarbehörighet för eleverna. Detta ställer till det väldigt mycket för eleverna, som får sämre undervisning. Det är bara ett exempel.

Min fråga är: Hur kan vi komma ifrån detta, att de stora jättarna vinner upphandlingar och tyvärr kanske inte alltid levererar så bra resultat som de har lovat? På det sättet skulle vi också kunna förbättra välfärden och släppa in andra, mindre aktörer, som inte har vinstsyftet som huvudsak.

Anf. 100 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Hillevi Larsson, för frågan!

Det som händer inom sfi-verksamheterna, med stora, vinstdrivande koncerner som inte riktigt har skött sig och inte har hållit vad de har lovat i offentliga upphandlingar, är naturligtvis mycket allvarligt. Jag minns, fru talman, när Anders Borg och flera av de borgerliga partiledarna lovade att verka för att riskkapitalbolagen skulle bort från välfärden och skolan. Det var förra mandatperioden.

Nu ligger förslaget på ert bord här i riksdagen. Den 7 juni är det voting. Ska vi ha gränser för vinstjakten i utbildningssystemet, eller ska vi fortsätta att tillåta obegränsade vinstuttag och erbjuda riskkapitalbolagen en vinstmöjlighet med hjälp av våra skattepengar som ska användas i skolan? Det är riksdagen som avgör detta den 7 juni, fru talman.

Anf. 101 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Denna fråga har många dimensioner. Ytterst handlar det om kvaliteten i välfärden, som måste garanteras. Men det handlar också om våra skattepengar. Det är stora belopp som rinner ut. Många av dessa bolag gör mångmiljonvinster; det kan till och med vara miljardvinster om man ser till den sammantagna kostnaden.

Då är det väldigt viktigt att vi ser till att skattepengarna används till rätt saker. Kvaliteten i välfärden är något av det allra viktigaste, så jag hoppas att det går bra i omröstningen.

Anf. 102 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag instämmer i Hillevi Larssons ställningstagande. Det är ett ställningstagande som också har stöd av över 70 procent av svenskarna. Svenska folket vill inte att deras skattepengar, som ska användas till vuxenutbildning, läcker från verksamheten. Då är det en överbeskattning vi talar om.

Om vi ska ta in skatter för att finansiera välfärden, i det här fallet yrkesutbildningen, måste vi se till att skattepengarna används till det de är avsedda för. Annars faller tilliten till vår gemensamma sektor.

Anf. 103 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta min fråga i dag till statsrådet Anna Ekström.

Jag har under förmiddagen haft förmånen att få tillbringa flera timmar med elever från Fridaskolan i Trollhättan. Vi har haft en rad diskussioner om skolans framtid.

En av de frågor som jag har fått med mig, från bland annat Edvin på Fridaskolan, är hur regeringen tänker runt den framtida läroplanen och ämnen i den. Tänker regeringen att alla de ämnen som finns i dag också ska finnas kvar i framtidens skola? Är det kanske inte så att vi har nya utmaningar och behov som framtidens ungdomar behöver utbildas för? Den frågan skulle jag vilja ställa till Anna Ekström.

Anf. 104 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för frågan!

Våra läroplaner är viktiga. De har utvecklats i Sverige sedan 1800-talet. En sak som skiljer våra läroplaner och vårt arbete med läroplaner från hur det går till i andra länder är att vår process är väldigt politisk. Här i Sverige har vi vant oss vid att utbildningsministern sitter och har synpunkter på detaljer i skrivningarna i läroplanerna.

Jag tycker att läroplanerna ska utvecklas. Men jag tycker att de ska utvecklas med stöd av den profession som kan mest om skolan, nämligen våra lärare. Det är våra lärare som ska sitta i förarsätet och ha huvudansvaret när det gäller hur våra styrdokument ska utvecklas.

Vi ser nu en stor diskussion i den svenska politiska debatten om dagens kursplaner, där den före detta utbildningsministern, som själv ansvarade för att skriva kursplanerna, nu tar avstånd från dem och påstår att det är något politiskt etablissemang som har skrivit det som han själv faktiskt har beslutat. Jag vill se över läroplanerna, men jag vill att lärarna ska göra det.

Anf. 105 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag tycker själv att vi behöver hålla debatten och diskussionen om framtidens skola levande, och jag uppfattade det som att det också finns en diskussion i regeringen om hur vi ska göra detta. Jag delar uppfattningen att professionen ska ha en stor påverkan, men jag tror att det också är viktigt att vi involverar dem som går i dagens skola och som reflekterar, nämligen eleverna. Jag skulle därför vilja att statsrådet också utvecklar hur vi utvecklar valfriheten ytterligare i skolan.

Anf. 106 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Ett exempel på att det faktiskt är viktigt att läroplanen också är en fråga för hela samhället och att det inte bara är eleverna som är viktiga är de nya skrivningarna i läroplanen om att programmering ska ingå för alla elever. Skälet till att den skrivningen finns med är att dagens elever ska verka på morgondagens arbetsmarknad och studera i morgondagen, och då måste man behärska grundläggande it-kunskap.

Vi ska fortsätta att utveckla läroplanerna. Vi ska göra detta med lärarna som proffs, men elever och andra aktörer ska ha möjlighet att ge synpunkter. Jag ser fram emot en fortsatt diskussion i den frågan.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

§ 11 (forts. från § 9) **Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen** (forts. SkU19 och SkU16)

Anf. 107 MATHIAS SUNDIN (L):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation nr 6 i SkU19.

Vi har runt om i Sverige tiotusentals människor, främst flickor och kvinnor, men även pojkar och män, som lever i ofrihet, mitt i det svenska fria samhället. De övervakas i detalj av familjer och självutnämnda moralväktare och moralpolisier. Allt granskas: hur de klär sig, vilka de umgås med, vad de ska utbilda sig till eller inte utbilda sig till. Flickor tvingas in i äktenskap med vuxna män och utsätts för oskuldskontroller. Flickor känner oro och rädsla för att bli bortgifta med någon som de inte vill gifta sig med.

De som trotsar detta löper stora risker. De hotas och utsätts för våld, och vissa får till och med betala med sitt liv för att de har stått upp mot detta. Allt detta sker för att upprätthålla något som man kallar familjeheder. Man utövar så kallat hedersvåld, men det finns ingen heder inblandad i detta.

Hedersrelaterat våld och förtryck har nära koppling till våld mot kvinnor, men det drabbar naturligtvis också män, inte minst homosexuella män. Det bakomliggande värdesystemet involverar hela familjer och släkter och tar sig olika uttryck i kontroll över människor och maktutövning som bygger på att många deltar, att många tjallar om de ser något och att många står för hoten.

Det är föräldrar som utfärdar förbud mot att träffa vissa kamrater, bröder som kontrollerar beteendet i skolan och släktingar som deltar i förhandlingar om dessa personer och vad som ska hända med dem om de trotsar det som familjen eller släkten har bestämt.

Det finns ett ökat inslag av sådant här i vissa geografiska områden i Sverige, men det är viktigt att komma ihåg att inte ha ett kollektivt skuldbeläggande. Det är individer som gör detta. Samtidigt som vi ska komma ihåg att inte ska ha ett kollektivt skuldbeläggande får vi dock heller inte sopa problemen under mattan.

I Liberalernas budgetalternativ har vi en särskild satsning mot hedersrelaterat våld: ½ miljard kronor under fyra år för att stärka detta arbete så att det finns resurser att sätta in mot det hela. I grunden handlar det om att ändra attityd – att sådana beteenden inte är acceptabla i Sverige och att de ska bestraffas när de sker. Men framför allt gäller det att se till att de inte finns till att börja med.

Det finns många delar i detta arbete. En del som vi har att behandla här i skatteutskottet och som ligger under Skatteverket och den delen av våra

offentliga myndigheter är att man, när man står upp mot detta förtryck, utsätts för hot och blir hotad till livet. Man kan behöva skyddad identitet.

Vi har lyft fram – det har också lyfts fram i den utredning som alliansregeringen tillsatte och som nu finns som proposition på riksdagens bord – att det behövs ett långvarig skydd och att det inte ska omprövas hela tiden. Om man har fått tre år med skyddad identitet eller skyddad adress ska man inte behöva oro sig för att de kanske försvinner efter de tre åren. Att slippa denna oro är *en* viktig del i ett stort pussel av många åtgärder som behöver vidtas och som vi lyfter fram i svaret på denna proposition.

Anf. 108 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Vi som nation står inför stora välfärdsutmaningar i framtiden. Under denna regering har vi sett hur välfärden gradvis har försämrats, och några reformer för riktiga förändringar har inte presenterats.

Jag avstår från att prata om de förändringar som faktiskt har gjorts, för några är det. Det har gjorts förändringar som gör att man behandlas annorlunda inom LSS, och det har föreslagits att schablonersättningen för synskadade ska tas bort. Jag lägger dessa förändringar vid sidan av.

Vi kan prata om de områden där reformer inför framtiden har försumrats. Vi ser att vårdköerna har dubblats och att människor i stället får leva i ovisshet om när de ska få den vård som de både är i behov av och har blivit garanterade. Vi ser att antalet äldreboendeplatser inte når upp till det behov som finns. Det är allt fler som skulle behöva en äldreomsorgsplatser, men de möts av orden: Det finns inte plats för dig.

Jag menar att för att klara välfärden och det framtida reformarbetet krävs det att alla som kan jobba också får ett jobb och att vi får människor i arbete så snart som möjligt. För mig är det självklart att detta även gäller asylsökande och att vi får människor att gå från bidrag till arbete. Med ett kraftigt ökat antal asylansökningar och avsevärt längre handläggningstider är det mycket viktigt med sysselsättning för asylsökande och att så många som möjligt kan arbeta så snart som möjligt.

För asylsökande som vill börja arbeta finns det flera praktiska problem och hinder som måste undanröjas. Det har handlat om problem med att få det samordningsnummer som behövs för att bland annat kunna begära en A-skattsedel. Vi kristdemokrater anser att det måste gå att skynda på denna process så att man får en A-skattsedel mycket tidigare och faktiskt kan ta ett jobb. Ett förslag kan vara att man får A-skattsedel innan man har styrkt sin identitet. Skatteverket har föreslagit en lösning på detta problem, som vi tror är rätt väg, och vi ser helst att regeringen ser till att detta löser sig så snart som möjligt.

Vi tror att det är integrationsmässigt viktigt för en asylsökande att kunna komma i arbete så snart som möjligt och kunna bidra till samhället. Det är viktigt även för att vi ska kunna utveckla den välfärd vi har inför framtiden, med framtida reformer. Därför yrkar vi kristdemokrater bifall till reservation 5, som handlar precis som detta, och till Alliansens reservation 6.

(Applåder)

Anf. 109 OLLE FELTEN (-):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationen i SkU16 och till reservation 1 i SkU19.

Prot. 2017/18:118

24 maj

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

Folkbokföringen är en viktig förutsättning för de flesta myndigheters verksamheter, och när den fallerar försämras kvaliteten på dessa myndigheters arbete. Därför måste folkbokföringen hålla en mycket hög kvalitet.

Vi måste ha en hög säkerhet så att uppdateringar och ändringar görs snabbt och med stor precision. Alla myndigheter som upptäcker fel och brister måste ha skyldighet att rapportera dessa till Skatteverket. Vi måste ha en hög tillgänglighet till folkbokföringen för de myndigheter som har behov av att ta del av folkbokföringen i sin myndighetsutövning. Det handlar i slutändan om den svenska förvaltningskulturen och att samhällets basfunktioner ska fungera med en hög grad av säkerhet ur olika synvinklar.

Hög kvalitet i folkbokföringen är avgörande för att myndigheterna ska kunna veta vem de har kontakt med – att det är rätt person – och för att det ska finnas tillförlitliga kontaktuppgifter till dessa personer. Att lämna falska uppgifter till folkbokföringen måste därför betraktas som ett grovt brott.

Förutom själva folkbokföringen, som jag återkommer till, behandlar proposition 2017/18:145 också förslag för att åstadkomma ökat skydd för hotade och förföljda personer. Detta är i sig en mycket viktig fråga. Brottsoffer måste alltid prioriteras före gärningsmän, och skyddsåtgärder är viktiga för att säkerställa att både denna typ av brott och andra inte ska kunna upprepas eller fortgå.

Det är också viktigt att de åtgärder som föreslås i detta sammanhang blir verkningsfulla och att de inte blir ett alibi för politiken – att ha gjort någonting. Det finns helt klart ett behov av att skydda personer som utsätts för denna typ av brott bättre än vad som görs i dag.

Regeringen föreslår ett antal åtgärder, som kan leda i rätt riktning men där det i några fall kan ifrågasättas om de verkligen är de mest lämpade. En sådan åtgärd är att det i vissa speciella fall kan behöva tillämpas en ny, starkare åtgärd: skyddad folkbokföring. Den innebär bland annat att man blir folkbokförd på en annan ort än den man bor på. I dessa fall borde det rimligen finnas en stark hotbild bakom ett sådant beslut, där man bör utgå från att de som ligger bakom hotbilden har information om den ursprungliga bostadsadressen.

Det blir därmed en lite konstig åtgärd att bevilja skyddad folkbokföring om den hotade inte samtidigt byter adress, såvida inte åtgärden vidtas i förebyggande syfte innan hoten har uppstått. Det primära i sådana situationer bör dock vara att ha fokus på att åstadkomma ett reellt och hållbart skydd för den som behöver det.

En annan viktig fråga är att ge Skatteverket i uppdrag att ansvara för och ge stöd till den som har medgetts skyddad folkbokföring. Regeringen föreslår det i propositionen. Detta är en uppgift som egentligen bättre kan skötas av polisen som är riggad för att hantera denna typ av frågor som uppstår, vilket också Skatteverket särskilt påpekar i sitt remissvar.

Fru talman! Dessvärre har regeringen också helt missat att ta sig an den viktigaste åtgärden när det gäller att skydda brottsoffret i denna typ av situationer. Den har visserligen inte direkt med ändringar i folkbokföringen att göra, men för den situation som sådana ändringar ska ha effekt på är den av största betydelse. Man kan helt enkelt inte bortse från bristerna i polisens möjligheter att agera och rättsväsendets bristande effektivitet och fokus på att skydda brottsoffren från brottslingarna.

Fru talman! Utifrån vårt perspektiv behövs det därför en kraftig satsning på att stärka polisens möjligheter att hålla brottslingen borta från möjligheten att begå brott. Samtidigt måste rättsväsendet stärkas och skärpas för att kunna lagföra personer som hotar och förföljer andra. Om det handlar om brottslingar som inte är svenska medborgare bör det dessutom bli krav på livstids utvisning ur landet. I detta avseende krävs det både resurser till polis och rättsväsen och skarpare skrivningar i en del lagar för att lösa problemet. Därför har vi i Alternativ för Sverige särskilda yrkanden i vår reservation kring dessa frågor.

Fru talman! Såväl Riksrevisionen, i sin rapport *Folkbokföringen – ett kvalitetsarbete i uppförbacke*, som Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden, i betänkandet *Kvalificerad välfärdsbrottslighet*, har påtalat en rad allvarliga brister i folkbokföringen. Det handlar om såväl folkbokföringens datainnehåll som om de rutiner som ska säkerställa att folkbokföringen har den status som krävs för att uppfylla högt ställda krav på korrekt information och hög nivå på datasäkerhet. Resursbrist hos Skatteverket har samtidigt inneburit att arbetet med att bygga ett nytt it-system, som man har hållit på med i snart tio år, för folkbokföringen har misslyckats.

Vi kan alltså se att den gamla devisen att man får vad man betalar för har en tydlig relevans även i detta sammanhang. Förutseende och konsekvenstänkande har inte varit vare sig den förra alliansregeringens eller den nuvarande vänsterregeringens viktigaste signum. Detta måste vi ha med oss i det fortsatta arbetet.

I utredningen om kvalificerad välfärdsbrottslighet framkommer det bland annat att Skatteverket inte har någon lagreglerad anmälningsskyldighet vid misstanke om brott. Det framkommer också att alla myndigheter inte är skyldiga att meddela Skatteverket när man uppdagar felaktigheter i folkbokföringen. Detta är anmärkningsvärda brister i regelverket för svensk förvaltning som snarast bör åtgärdas. Utredningen hade bland annat i uppgift att identifiera riskfaktorer som bidrar till välfärdsbrottslighet. Utifrån det konstaterar man bland annat: Uppgifter i de register som har betydelse för utbetalningar från välfärdssystemen speglar inte verkliga förhållanden, framför allt uppgifter som är registrerade i folkbokföringen.

Fru talman! Regeringen har i proposition 145 en del bra förslag till lagändringar för att stärka folkbokföringen, det ska vi erkänna, vilka i princip följer de förslag till åtgärder som utredningen föreslår. Det handlar bland annat om krav på avregistrering när falsk identitet uppdagas. Det är mycket bra. Det handlar om ökade möjligheter för Skatteverket att genomföra fysiska kontroller. Det är också bra. Men man missar att det bör vara möjligt att kontrollera andra personer som vistas på kontrolladressen när kontrollen utförs, det vill säga andra personer än dem som man från början hade tänkt kontrollera. Det handlar också om kriminaliserandet av att medvetet lämna felaktiga uppgifter till folkbokföringen. Det är också en bra åtgärd. Däremot tycker vi att straffskalan är alltför låg och behöver skärpas utifrån det förslag som föreligger. Detta anser vi mot bakgrund av att brott i detta avseende inte sällan skapar förutsättningar för annan brottslighet. Allians för Sverige menar att det för migranter och asylsökande också måste införas ett krav på att infoga biometrisk information, till exempel fingeravtryck, i befolkningsregistret. Skälet till det är att identiteten ofta är

omöjlig att fastställa, eftersom man inte har de dokument som krävs med sig när man kommer hit.

Fru talman! Riksrevisionens granskning handlar om hur Skatteverket arbetar för att upprätthålla kvaliteten i folkbokföringen. I denna rapport redogörs det för en rad brister som fortplantar allvarliga konsekvenser till andra myndigheter och som kräver snabba insatser för att kunna rättas till. De huvudsakliga brister som Riksrevisionen pekar på i rapporten är följande.

För det första: Kunskapen om kvaliteten i folkbokföringen är för låg, kvalitetsarbetet för folkbokföringen styrs inte på ett ändamålsenligt sätt och resurstilldelningen är inte ändamålsenlig. När det gäller denna punkt har regeringen gett Skatteverket direktiv om vissa åtgärder. Det är bra men inte tillräckligt, eftersom man inte samtidigt skickar med pengar så att Skatteverket kan lösa sin uppgift enligt de givna direktiven.

För det andra: Riksrevisionen säger att det it-stöd som finns för att hantera folkbokföringen är gammalt och otillräckligt. Regeringen pekar här på att Skatteverket arbetar med att utveckla ett nytt system för folkbokföringen. Det har pågått i tio år, som jag nämnde tidigare, och varit kraftigt underfinansierat. Det medför i sin tur att det är föråldrat redan innan det har färdigställts, och det är fortfarande inte klart.

När den förre generaldirektören för Skatteverket besökte skatteutskottet ställde vi frågor om dessa förhållanden. Han konstaterade då att man på Skatteverket inte har kunnat genomföra de åtgärder som man ska genomföra eftersom man inte har haft tillräckliga resurser.

Detta visar tydligt att man behöver börja om med dagens tekniska förutsättningar som grund. Det kräver nya resurser för att få tillräckligt hög prioritet i detta arbete. I denna fråga har regeringen helt tappat greppet, och det får allvarliga konsekvenser.

För det tredje: Det saknas adekvata verktyg för att utreda och åtgärda fel. Riksrevisionen pekar på problem med rutinfrågor men pekar också på att alla myndigheter inte har skyldighet att meddela upptäckta fel. Frågan är också kopplad till it-frågan och regelverket kring hur Skatteverket får kontrollera de uppgifter som finns, vilket är den enda som följs upp av regeringen. Skatteverket måste ges den kompetens som behövs för att snabbt kunna åtgärda fel i folkbokföringens databaser. Krav på uppgiftslämnande från andra myndigheter måste också stärkas.

Fru talman! Resurserna för hanteringen av våra myndigheters viktigaste databas, folkbokföringen, måste uppgraderas, liksom den lagstiftning som reglerar hur uppgifter i folkbokföringen ska hanteras i olika led i myndighetsutövningen.

Regeringen visar en stor brist på lyhördhet för de problem som finns inbyggda i dagens sätt att hantera folkbokföringen och som har presenterats i de utredningar som jag har refererat till. Framför allt handlar det om att man trots kunskap om problematiken inte skjuter till de resurser som krävs för att skattemyndigheten ska kunna genomföra de strukturella förändringar som krävs.

Trots en del bra förslag i propositionen återstår det mycket att göra, och det är extremt bråttom.

Anf. 110 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslagen i SkU19 och SkU16, som är de två betänkanden vi debatterar i dag. De båda betänkandena handlar om folkbokföring. Det ena behandlar regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport, och det andra behandlar en väldigt bra proposition från regeringen. Den är helt enkelt efterlängtd av många.

Det är lite svårt att förstå Alliansens reservationer. I reservation nr 2 om folkbokföring på rätt adress står det om ett tillkännagivande till regeringen om att folkbokföring på fel adress borde kriminaliseras. Vad jag förstår är detta en av de saker som propositionen innehåller, vilket nämns i betänkandet. Jag läser från s. 18 i betänkandet:

”Propositionen innehåller även förslag som syftar till att förbättra kvaliteten i folkbokföringen. Skatteverket ska få möjlighet att avregistrera falska identiteter från folkbokföringen och göra kontrollbesök för att kontrollera en persons bosättning. Folkbokföringsbrott införs på nytt, vilket innebär att ett straffansvar inträder när någon uppsåtligt lämnar en oriktig uppgift till grund för beslut om folkbokföring eller inte fullgör sin anmälningskyldighet och åtgärder innebär fara i bevishänseende. Det ska även vara möjligt att dömas för grovt folkbokföringsbrott.”

Sedan finns det delar av oppositionen som i varje fråga, i varje motion och i varje anförande vill hetsa mot människor med utländsk bakgrund. Jag har ju gott om sådant folk i mina hemtrakter, och de är kanske mer extrema än de som sitter här i riksdagen. Dessutom gäller samma sak för extremhögern som för extremvänstern – de förökar sig genom delning. Det finns egentligen bara tre saker att säga:

1. Alla invandrare är inte kriminella.
2. Alla svenskfödda är inte ordningsamma och befinner sig inte alltid på den folkbokföringsadress de borde befinna sig på.
3. Den svenskfödde mannen är rätt duktig på att slå kvinnor han också, och många har hållit på med det långt innan det kom invandrare till Sverige. Därför är det så viktigt att kvinnor genom den här propositionen får det skydd i folkbokföringen de så väl behöver.

Fru talman! Med det sagt vill jag sträcka ut en hand till den borgerliga oppositionen – till Lotta Finstorp och de andra som sakligt vill förstå vad det här handlar om. Jag har läst er reservation nr 6 och tolkar den som att vi i grunden är överens.

Vi skulle kunna ha en debatt om vad ni gjorde och inte gjorde i den här frågan när ni regerade, och ni kan säkert tänka ut ytterligare något som borde ha varit med i propositionen. Det blir dock inte särskilt konstruktivt. Det mesta i reservationerna kommer att tillgodoses genom förslagen i de här två betänkandena, där vi föreslår bifall till propositionen, och med det uppdrag som regeringen har gett till Skatteverket utifrån Riksrevisionens skrivelse. Jag tänker faktiskt hålla ett öga på att det sker.

I stället tycker jag att vi ska vara överens om att allt, detta till trots, inte är frid och fröjd. Många kvinnor lever – inte sällan ihop med sina barn – i ständig skugga av och skräck för misshandlande och hotande män. Det är inte acceptabelt. Det är helt enkelt sinnessjukt. Vi måste skapa ett samhälle där kvinnor är lika fria som män och där män inte sätter gränser för vad

Prot. 2017/18:118

24 maj

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

kvinnor ska göra, hur de ska vara eller uppträda, hur de ska klä sig, när de får gå ut eller vilka de får träffa och inte träffa.

Med den här propositionen behandlar vi bara ett symptom och inte själva sjukdomen, det vill säga alltför många mäns obegripliga behov av våld mot och makt över kvinnor. Det behövs många fler och kraftfulla åtgärder mot kvinnohatet i Sverige. Det är en budkavle som måste gå vidare från regering till regering oavsett deras politiska färg. I den här församlingen, Sveriges riksdag, måste vi alla – både kvinnor och män – oförtrutet jobba på för ett jämställt Sverige så att vi en dag kan säga att sådant som våld mot kvinnor, sexuella trakasserier och våldtäkt bara hör historien till.

Någon kanske tänker lite tyst att det där är utopiskt, och så kanske kvinnorna faktiskt kände en gång när det gäller sådant som arvsrätt, rätt till utbildning och rösträtt. Vi har kommit långt, men det finns en resa kvar att göra. Politik är att vilja, sa Palme en gång. Vi måste tillsammans vilja jämställdhet och vilja få ett slut på övergreppen på kvinnor, för då tror jag att vi faktiskt kan åstadkomma det.

(Applåder)

Anf. 111 LOTTA FINSTORP (M) replik:

Fru talman! Tack för ett bra inlägg, Maria! Du lyfter fram en fråga som är oerhört viktig, nämligen kvinnohat och moralpolisering. Det hör inte hemma i Sverige 2018.

Jag skulle vilja återkomma till det jag tog upp i debatten. Det är bra delar som regeringen lyfter fram i propositionen, och vi har tillsammans drivit fram detta – absolut. Men sedan handlar det ju om att kunna implementera det nere på de olika nivåerna. Det handlar till exempel om de skolor som i dag har haft med barn med skyddade identiteter i sina skolkataloger. Jag tror inte att vi har något svar på hur man kan säkerställa detta, men jag vill ändå ställa frågan vad man kan göra.

Jag tror att det kan vara så att GDPR sätter frågan om personliga uppgifter som måste skyddas lite mer på dagordningen – vi får ju hela tiden mejl om att vi ska godkänna att någon får ha kvar våra personuppgifter och så vidare. Men man kan titta på alla de övertramp som har gjorts mot personer som har skyddade identiteter. Det gäller till exempel tingsrätter som talar om vilken tingsrätt en person med skyddad identitet hör till, så att säga. Det handlar om skolkataloger, och det handlar om brukare med skyddad identitet som kommunen har röjt och så vidare.

Jag skulle bara vilja att vi problematiserade detta. Hur kan vi få alla i de olika samhällsfunktionerna att faktiskt implementera detta och ta skyddade identiteter på största allvar?

Anf. 112 MARIA STRÖMKVIST (S) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om det, Lotta Finstorp, och jag tror att vi talade om precis samma sak för ungefär ett år sedan.

I skrivelsen om revisionsrapporten står det att regeringen har gett Skatteverket i uppdrag att komma tillbaka med hur man ska säkerställa att detta inte sker. Det stora problemet tror jag är den mänskliga faktorn, och det är väl oklart hur man ska lösa det. Jag tror att vi måste ha en debatt bland myndigheterna om att detta är otroligt viktigt. Många gånger blir det nämligen rena dumheter, om du ursäktar språket. När det till exempel gäller skolklasser rör det ju inte bara skolfoton, utan man bara mörkar ett namn

– och så förstår alla att det är den personen som har skyddad identitet. Den mänskliga faktorn är alltså ett problem.

Skatteverket ska redovisa åtgärder för regeringen i höst, och då får vi väl se vad det innehåller. Jag håller dock med om att vi måste komma till rätta med att även myndigheter faktiskt avslöjar identiteter.

Anf. 113 LOTTA FINSTORP (M) replik:

Fru talman! Jag skulle också vilja ta upp en del i den alliansreservation vi har. Maria Strömkvist säger helt riktigt att det finns med i propositionen att folkbokföringsbrott ska återinföras, liksom möjligheten för Skatteverket att göra hembesök. Problemet som inte finns med i propositionen rör vår andra reservation, som handlar om att vem som helst kan folkbokföra sig på min adress utan att jag får en aktiv fråga från Skatteverket om jag vill ha den personen folkbokförd på min adress.

Det finns många som vittnar om vad som har hänt när människor har gjort så. Bland annat hörde jag att en person en gång hade folkbokfört sig på Sagerska palatset utan att någon fick veta det. Det kanske inte blev ett jättestort problem – det vet jag inte – men det finns många människor i Sverige som har fått kanske en kriminell person folkbokförd på sin adress och sedan fått jätteproblem med betalningsanmärkningar som kommer till adressen utan att de egentligen har en aning om vem detta rör.

Vi skulle vilja att man gick in i en fördjupning. Man måste få fram ett riktigt uppdrag för att titta på hur man skulle kunna göra. Maria Strömkvist och jag har diskuterat detta förut, och det är inte en helt lätt fråga. Bor man till exempel i en hyresrätt blir det nämligen svårt eftersom många bor på samma adress. Men på något vis måste man få veta – mobilt bank-id finns ju i dag – att en person har adressändrat hem till en själv. Någon berättade för mig att hon fick veta att någon hade folkbokfört sig på hennes adress genom att det kom ett brev från UC därför att någon hade beställt någon-ting till hennes adress.

Jag skulle bara vilja höra vad Maria Strömkvist anser att man kan göra åt detta.

Anf. 114 MARIA STRÖMKVIST (S) replik:

Fru talman! Mitt fokus ligger mycket på skydd av kvinnor, och propositionen innehåller det.

Jag sa vid förra årets debatt att den här propositionen skulle komma, för det var ju Socialdemokraterna som drev igenom ett tillkännagivande till den förra regeringen under den förrföra mandatperioden. Den förra regeringen tillsatte en utredning, och nu har vi propositionen.

Den andra frågan gäller precis det Lotta Finstorp tar upp, alltså hur vi ska komma till rätta med att människor skriver sig på adresser där de faktiskt inte bor – och hur den som bor där ska få reda på det. Även det blir ett uppdrag till Skatteverket från regeringen, och det är samma sak där: Jag lovar att återkomma. Hittills har jag hållit mina löften, så ge mig ett år till!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

Prot. 2017/18:118

24 maj

Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

§ 12 Beskattningsav elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter

Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU17

Beskattningsav elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter (prop. 2017/18:187)
föredrogs.

Anf. 115 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi ska i dag debattera den e-ciggsskatt på påfyllnadsvätskor som regeringen med stöd av Vänsterpartiet och Alliansen vill införa. Jag tror att detta är det första tillfälle då vi primärt debatterar elektroniska cigaretter här i kammaren.

Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation om att avslå propositionen.

När vi talar om elektroniska cigaretter ska vi komma ihåg att den elektroniska cigaretten har väldigt få likheter med den vanliga cigaretten. De cigaretter som konsumeras av omkring 1 miljard människor världen över, och som dödar varannan användare, består av tobak som bränns. När denna tobak förbränns frigörs oerhört många farliga ämnen. Nikotinet är ett mindre problem i sammanhanget – cigaretter hade inte varit något stort hälsoproblem om det bara hade handlat om nikotin.

Den elektroniska cigaretten fungerar helt annorlunda. Den innehåller ingen tobak utan består av ett batteri, en förbrännare och en tank. Tanken fylls med e-vätska innehållande vegetabiliskt glycerin, propylenglykol, smakämnen och – ofta – nikotin. Samtliga substanser förutom nikotinet är godkända livsmedelstillsatser.

Fru talman! Den elektroniska cigaretten som vi känner den i dag uppfanns i början av 00-talet och är i dag en mångmiljarddollarindustri globalt. USA och Storbritannien är de som dominerar marknaden. Man räknar med att det finns ungefär 20 miljoner användare världen över, eller förmodligen lite fler än så.

I propositionen föreslås att e-vätskor ska punktbeskattas med 2 000 kronor per liter samtidigt som andra nikotinhaltiga produkter ska beskattas med 200 kronor per kilo. I det senare fallet handlar det om så kallade heat not burn-cigaretter, alltså cigaretter med tobak som värms upp men inte bränns.

Det är en väldigt stor skillnad som föreslås mellan dessa två produktslag. Vi kan tycka att detta är ett märkligt förfarande då heat not burn-produkter i dag inte finns på marknaden. Det blir således mycket svårt att veta hur dessa skatter slår, vilket understryker propositionens brist på ordentlig analys. Varför har man så bråttom? undrar jag.

Fru talman! Låt mig tydliggöra Sverigedemokraternas hållning. Det är inte orimligt med en skatt på e-cigaretter i någon form. Med tanke på dagens beskattningsav snus och cigaretter är det rimligt att av folkhälsoskäl utvärdera behovet av en e-ciggsskatt.

Man skulle kunna stå här i en evighet och tala om forskningsläget. Vi kan säga att det spretar betänkligt, att det saknas långtidsstudier – längre än tre år – och att det finns många rön som talar för potentiella risker.

Samtidigt råder i dag bred konsensus inom forskningen om att elektroniska cigaretter är betydligt mindre farliga än vanliga cigaretter. Den brittiska motsvarigheten till Socialstyrelsen gjorde till exempel en omfattande kartläggning för några år sedan och konstaterade att en e-ciggarvändare får i sig 95 procent färre farliga ämnen än en cigarettökare. Det är ungefär samma situation som råder för snuset, även om man där vet betydligt mer rörande hälsoaspekterna.

Fru talman! Med tanke på att forskarna är överens om att elektroniska cigaretter är ett betydligt mindre hälsofarligt alternativ till cigarettökning är det viktigt att ett förslag på införande av en skatt bygger på en gedigen konsekvensutredning. Vi finner inte att så är fallet utan att förslaget i stället kan föra med sig negativa konsekvenser för folkhälsan i och med att det blir betänkligen dyrare att byta cigaretter mot hälsosammare alternativ, varför propositionen bör avslås.

Det är i sammanhanget intressant att titta på hur de länder som har betydligt fler e-cigarettanvändare agerar, exempelvis USA, Storbritannien och större delen av Europa. De allra flesta har i dag ingen skatt på e-cigarett utan fortsätter att följa utvecklingen, utvärdera och följa forskningen. Det är ju i dessa länder som kunskaperna är störst. En skatt är inget normaltillstånd i Europa, i USA eller globalt.

Fru talman! Priset på en flaska med tio milliliter e-vätska ligger i dag på ca 40 kronor. Införandet av en skatt på denna nivå kommer att öka priset med omkring 60 procent; man räknar med att priset kan landa på ca 64 kronor. Det är en oerhörd kraftig prisökning som innebär att de ekonomiska incitamenten att övergå från tobaksökning till användande av en mindre farlig produkt minskar. Det kan till och med bli ett negativt incitament.

I sammanhanget kan det vara värt att nämna att jag själv har slutat med cigaretter med hjälp av e-cigarett och att närmare 10 procent av min partigrupp har lyckats med samma sak. I flera länder, exempelvis i Storbritannien, använder man elektroniska cigaretter som ett instrument inom rökavvänjningen. Detta tillsammans med alla de berättelser som finns från människor som lyckats sluta med hjälp av e-cigarett gör att det är viktigt att reflektera över behovet av riskminimering i arbetet med att minska rökningen.

Vi i Sverige brukar slå oss för bröstet för att vi är bäst i världen på att bekämpa rökningens skadeverkningar, men det är nog inte främst politiker som ska slå sig för bröstet för detta. Visst är kunskapsinsatserna viktiga, men allra viktigast har snuset varit. Det är huvudanledningen till att vi är bäst i klassen; vi ska inte glömma det.

Fru talman! Bakgrunden till den av regeringen valda skattesatsen är en fullständigt ovetenskaplig slutsats om att tio milliliter e-vätska motsvarar 100 vanliga tobakscigaretter. Detta ser ut att bygga på en analys – jag har inte lyckats hitta den – av hur konsumtionen av e-vätska kunde se ut hos en användare i en tid när elektroniska cigaretter precis hade introducerats på marknaden, kanske för 10–15 år sedan.

Det har skett en teknisk utveckling under denna tid, och det erbjuds i dag en mångfald av produkter på marknaden som innebär att användandet av e-vätska kan variera i mycket stor utsträckning sett till såväl volym som nikotinstyrka. Det går således inte att säga hur många tobakscigaretter det går på varje milliliter e-vätska, utan tio milliliter kan lika gärna motsvara tio vanliga cigaretter för många användare i dag.

Det finns ett tydligt omvänt samband mellan konsumtion av vätska och nikotinstyrka. Om man föredrar hög nikotinstyrka konsumerar man mindre e-vätska, medan användare som föredrar låg nikotinstyrka föredrar ökad volym av e-vätska.

Sammantaget kan vi konstatera att det saknas en klar bild av hur konsumtionen av vätskor ser ut, och det bör rimligtvis vara nödvändigt att ta fram en sådan innan beslut kan fattas rörande en punktskatt. Hela analysen gällande den skattesats som man valt bygger på att man ser att en milliliter vätska motsvarar ett visst antal cigaretter. Den analysen är bristfällig, varför propositionen också är bristfällig.

Den föreslagna punktskatten utformas utifrån volym och inte utifrån faktisk nikotinstyrka, vilket är en allvarlig brist. Vi hade förmodligen accepterat förslaget om denna differentiering hade funnits. Syftet med punktskatten är ju att minska användandet av nikotin, och då blir regeringens förslag mycket märkligt. Det kommer att bidra till att fler vätskor med högre nikotinhalt kommer att säljas samt att andelen som själva väljer att blanda ut vätskan med smakämnen kommer att öka, vilket för med sig ökade hälsorisker.

Det kan finnas många anledningar att införa en skatt på e-vätskor och andra nikotinhaltiga produkter, men ett sådant förslag bör utgå från att skatten differentieras utifrån nikotinstyrka samt att införandet föregås av en grundlig konsekvensanalys.

Anf. 116 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Det är med blandade känslor jag minns min högstadietid i Anderslöv, på landsbygden i Skåne. Ungarna som gjorde de våghalsiga grejerna där – de som var coola och snygga, hade märkeskläder och körde moppe – hade en cigg i mungipan. De hängde vid rökrutan, som formellt hade tagits bort för länge sedan.

Jag gjorde inte det, men jag minns att jag såg upp till dem. Jag ville vara med dem, och det har satt spår i mig. Den parfymblandade lukten av tobaksrök kan fortfarande, 20 år senare, få mig att känna mig i underläge.

Rökning var då inte bara normaliserat, utan rökning gav status. Om någon undrar vad det betyder av avnormalisera rökning är det just att bryta med denna bild.

Den sociala acceptansen för rökning behöver minska. Morgondagens tonåringar ska inte, som jag, se på tobaksrökning som en högstatusmarkör. Så enkelt är det, för tobaksrökning är så oerhört farligt. Så många som varannan dagligrökare dör en för tidig död. Därför har vi satt målet om ett rökfritt Sverige 2025.

Det vi stegvis gör är att avnormalisera rökningen. Arbetet med avnormalisering är för länge sedan påbörjat. Rökfria inomhusmiljöer och restriktioner kring marknadsföring och märkning av cigaretter är några exempel på hur politik har gjort skillnad i det här avseendet. Andelen av befolkningen som röker sjunker stadigt, men vi är ännu inte i mål.

Jag är stolt över regeringens folkhälsopolitik. Regeringen har lagt fram framtidsinriktade förslag om alltifrån att barn och unga ska kunna komma i daglig rörelse och tidigt etablera goda levnadsvanor till rökförbud i allmänna miljöer, även utomhus. Målet är tydligt: ”Folkhälsopolitiken ska skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.”

Människor ska kunna leva bättre, friskare liv på lika villkor i hela samhället.

Fru talman! I dag debatterar vi en skattefråga med tydlig bäring på folkhälsopolitiken. Punktskatter har vi inte främst av fiskala skäl, utan syftet är att stödja människor att fatta bra beslut kring sin konsumtion – bra beslut för individen och bra beslut för samhället.

Förslaget vi debatterar i dag handlar om att punktbeskatta tobaksfria men nikotinhaltiga produkter, närmare bestämt nikotinhaltiga vätskor som används i elektroniska cigaretter och nikotinhaltiga produkter för användning i mun eller näsa som inte innehåller tobak, givetvis undantaget läkemedel och nikotinfria vätskor för e-cigarettökning.

Det finns tydliga indikationer på att e-cigaretter, som är den av de berörda produkterna som i någon mån etablerat sig på den svenska marknaden, väcker starkt intresse hos unga. Därför är det bra att vi har reglerat försäljningen av dem, men det räcker inte med det. För att komma vidare i avnormaliseringen är det helt orimligt att fortsätta undanta e-cigaretter från beskattning. Bruket ska begränsas eftersom det dels kan fungera som in- steg till tobaksrökning, dels normaliserar rökandet i sig.

Till detta ska läggas att all lagstiftning är normerande, så tillvida att den påverkar hur människor ser på olika handlingar i sociala sammanhang. Lagstiftning är alltså anledningen till att vi går över gatan när gubben blir grön eller att vi håller hastighetsgränserna när vi kör bil – eller åtminstone anledningen till att vi känner oss en smula sämre om vi går mot rött eller kör för fort.

En lag om att beskatta e-cigaretter bidrar alltså inte bara till att minska bruket genom att priset på varan höjs. En sådan lag påverkar också människors inställning. Användningen av e-cigaretter avnormaliseras med den här lagstiftningen.

Därtill ska såklart också läggas att den faktiska prisökningen kommer att ha en dämpande effekt på användningen och att avnormalisering inte är enda anledningen till att det är positivt.

Eftersom e-cigaretten är en relativt ny produkt finns det rätt sparsamt med forskning om dess effekter. Men så sent som i dagens nyhetsflöde finns nyheten om en rapport från Sahlgrenska akademien. Två forskare där har gjort en kunskapsöversikt, som bland annat säger, förutom att man redan vet att nikotin har kroniska hälsoeffekter på hjärnan, att ungdomar som röker e-cigg i större utsträckning än andra börjar med tobaksrökning och att det har ganska låg effektivitet som rökavvänjning.

Dessutom har Världshälsoorganisationen slagit fast i en rapport att det är mycket sannolikt att e-cigaretter är mindre giftiga än cigarettökning, men att det är osannolikt att e-cigaretter är ofarliga och att långsiktigt användande förväntas öka risken för KOL, lungcancer och möjligen även kardiovaskulär sjukdom.

Lagförslaget träffar dessutom uteslutande nikotinhaltiga produkter, som är de som ska beskattas. Nikotin i sig har väldokumenterade skadeeffekter på hälsan och är mycket vanebildande. Ur hälsosynpunkt framstår det alltså som ett klokt val att undvika att röka e-cigaretter.

Fru talman! Sammanfattningsvis ska vi införa en skatt på tobaksfria nikotinhaltiga produkter, eftersom de är dåliga för folkhälsan. De riskerar

Prot. 2017/18:118
24 maj

Beskattningsav elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter

att bidra till att normalisera rökning. De kan bli en inkörsport till nikotinberoende och tobaksrökning, och bruket av dem leder till negativa effekter för den egna hälsan.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande SkU17.

(Applåder)

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CKrU1 Politik för gestaltad livsmiljö

Punkt 1 (Nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

114 för res. 1

37 för res. 2

131 avstod

67 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Lars-Arne Staxäng (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Vasiliki Tsouplaki (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

132 för utskottet

113 för res. 1

37 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 19 MP, 17 V

För res. 1: 69 M, 18 C, 12 L, 14 KD

Avstod: 33 SD, 4 -

Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 7 L, 2 KD, 4 -

Punkt 4 (Ökat medborgarinflytande i utformningen av den gemensamma miljön)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

244 för utskottet

36 för res. 5

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 69 M, 19 MP, 18 C, 17 V, 12 L, 13 KD

För res. 5: 32 SD, 4 -

Frånvarande: 17 S, 14 M, 10 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 7 L, 3 KD, 4 -

Caroline Szyber (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU19 Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen

Punkt 2 (Tillkännagivanden om ytterligare åtgärder inom folkbokföringen)

1. utskottet

2. res. 1 (-)

Votering:

280 för utskottet

3 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 69 M, 33 SD, 19 MP, 18 C, 17 V, 13 L, 14 KD, 1 -

För res. 1: 3 -

Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 6 L, 2 KD, 4 -

Punkt 4 (Folkbokföring på rätt adress)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

Votering:

178 för utskottet

69 för res. 2

37 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 19 MP, 18 C, 17 V, 14 L, 14 KD

För res. 2: 69 M

Avstod: 33 SD, 4 -

Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 5 L, 2 KD, 4 -

Prot. 2017/18:118
24 maj

Punkt 6 (Personnummer och samordningsnummer)

1. utskottet
2. res. 4 (V)
3. res. 5 (KD)
Förberedande votering:
17 för res. 4
14 för res. 5
253 avstod
65 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Huvudvotering:
253 för utskottet
17 för res. 4
14 avstod
65 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 69 M, 33 SD, 19 MP, 18 C, 14 L, 4 -
För res. 4: 17 V
Avstod: 14 KD
Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 5 L, 2 KD, 4 -

Punkt 7 (Skydd för folkbokföringsuppgifter och skyddad identitet)

1. utskottet
2. res. 6 (M, C, L, KD)
Votering:
132 för utskottet
115 för res. 6
37 avstod
65 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 19 MP, 17 V
För res. 6: 69 M, 18 C, 14 L, 14 KD
Avstod: 33 SD, 4 -
Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 5 L, 2 KD, 4 -

Punkt 8 (Id-kort)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
Votering:
247 för utskottet
37 för res. 8
65 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 69 M, 19 MP, 18 C, 17 V, 14 L, 14 KD
För res. 8: 33 SD, 4 -
Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 5 L, 2 KD, 4 -

SkU16 Riksrevisionens rapport om folkbokföringen

1. utskottet

2. res. (SD, -)

Votering:

247 för utskottet

37 för res.

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 69 M, 19 MP, 18 C, 17 V, 14 L, 14 KD

För res.: 33 SD, 4 -

Frånvarande: 17 S, 14 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 5 L, 2 KD, 4 -

§ 14 (forts. från § 12) Beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter (forts. SkU17)

Beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter

Anf. 117 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Linus Sköld talar väl om rökningens skadeverkningar. Det finns inget större hälsoproblem i världen i dag.

Men jag skulle vilja tala lite mer om utformningen av den här skatten. Det saknas ju en differentiering av nikotinhalten i vätskorna. Då är frågan: Tycker Linus Sköld att det är bättre att man stimulerar folk att köpa flaskor som innehåller 18 milligram i stället för flaskor som innehåller 3 milligram? Är det bra om man konsumerar mer nikotin eftersom skatten blir densamma enligt propositionen?

Sedan undrar jag över bakgrunden till den analys som har gjorts. När man beslutade att skatten skulle vara 2 000 kronor per liter har man utgått från att 10 milliliter vätska motsvarar 100 cigaretter. Hur har man kommit fram till detta?

Anf. 118 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag kan till viss del instämma i Martin Kinnunens påstående, att man skulle få en mer adekvat styrande effekt om skatten kunde sättas utifrån nikotinnehåll.

Efter att ha vägt olika faktorer mot varandra framgår det tydligt för den som läser propositionen att man har gjort överväganden som handlar om att det skulle leda till extremt komplicerade regler, en försvårad uppföljning och en ökad administration som skulle vara kostsam och olämplig. Samtidigt bedömer man att den styrande effekten när det gäller dessa produkter kommer att kunna upprätthållas även om man beskattar volymen och inte nikotinnehåll.

Det verkar ju smart att minimera administrationen, ha lätta och överskådliga regler och samtidigt upprätthålla en god styrande effekt. Tycker inte Martin Kinnunen också det?

Prot. 2017/18:118
24 maj

Beskattningsav elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter

Anf. 119 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Kärnan i den här lagstiftningen är ändå hur mycket det ska kosta. Där utgår analysen från att det inte ska vara dyrare att bruka elektroniska cigaretter än att bruka vanliga cigaretter. Det finns ändå en sådan diskussion i propositionen. Då har man kommit fram till att 10 milliliter vätska motsvarar 100 cigaretter. Det är ju en fullkomligt ovetenskaplig slutsats. Möjligen utgår den från marknadsföring hos vissa näringsidkare som säljer e-cigaretter och som vill att folk ska köpa dem. De har marknadsfört sig genom att säga att e-cigaretter är så extremt mycket billigare.

Men det finns igen undersökning som visar att detta stämmer. Tittar man på de produkter som säljs och hur konsumtionsmönstret ser ut i de undersökningar som branschorganisationerna har gjort visar det sig att detta är helt felaktigt. Det går inte att säga någonting om hur mycket 1 milliliter motsvarar.

Därför undrar jag: Hur har man kommit fram till att 10 milliliter vätska motsvarar 100 vanliga tobakscigaretter?

Anf. 120 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Det är ju enligt uppgifter av återförsäljare som man har kommit fram till att 10 milliliter motsvarar 100 cigaretter.

Vi delar uppfattningen att priset inte bör vara högre för e-cigarretter än för vanliga cigaretter. Om skattesatsen hade varit i paritet med hur man beskattar tobaksrökning hade priset för varje förpackning ökat från 40 till 236 kronor. Då hade e-cigarretter beskattats åtta gånger hårdare än det som nu är förslaget. Den beskattning som vi föreslår ligger rätt mycket lägre än beskattningen av tobaksrökning.

Kinnunen anför också att 10 procent av Sverigedemokraternas riksdagsgrupp har slutat röka tack vare e-cigarretter. Där är urvalet 40 medlemmar, och det kan knappast kallas vetenskapligt. Man ska vara försiktig med att kasta sten i det glashuset.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 30 maj.)

Norden

§ 15 Norden

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU18
Norden (skr. 2017/18:90 och redog. 2017/18NR1)
föredrogs.

Anf. 121 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Ärade riksdagskollegor och framför allt ledamöter av den svenska delegationen till Nordiska rådet! Låt mig ta tillfället i akt att som förste talare och svensk delegationsledare tacka för ert engagemang, för stor delaktighet och aktivt arbete med de nordiska frågorna under 2017. Vi tycker inte lika men som delegationsledare är jag stolt över hur vi alla tillsammans med våra politiska vänner i Norden drivit frågor som är viktiga

för var en av oss och dessutom med tydligt medborgarfokus och en vilja att nå nordisk nytta.

Delegationen har inte många månader kvar i sin nuvarande utformning och inför ett stundade val känns det väldigt bra att rikta ett brett och varmt tack till alla av er.

Jag vill också rikta ett särskilt varmt tack till de ledamöter som inte ställer upp för omval med viceordförande Phia Andersson i spetsen. Som traditionen påbjuder hämtas ordföranden från oppositionssidan till den Nordiska rådsdelegationen medan regeringssidan har vice ordföranden. Jag hoppas därför att efter valet kunna överlämna till en ny ordförande som inte företräder Alliansen. Det är dags för en rödgrön ordförande.

Fru talman! För mig är det naturligt att ta min utgångspunkt i ett försämrat säkerhetsläge i vårt närområde. De utmaningar som möter oss i Östersjö- och Arktisregionen behöver gemensamma lösningar. Detta har också avspeglats i de frågor som har behandlats i Nordiska rådet under det gångna året 2017.

Under temasessionen i Stockholm debatterades många frågor kopplade till den ökande oron i omvärlden. Många menade att det var extra viktigt att lyfta fram nordiska värderingar i den oroliga tid som vi nu lever i, och jag delar verkligen den uppfattningen. Den aktuella debatten handlade om USA och Norden där vi från min partigrupp lyfte att det är viktigt att inte bara se till problemen. Vi måste också se till vad som förenar oss.

Tillsammans måste vi värna om en rättsbaserad värld, inte en värld uppdelad i intressesfärer. Vi måste också värna om frihandeln som skapar tillväxt och välfärd. Vi blir inte rika genom att bygga murar och vända oss inåt, vi blir rika av att bygga broar och samarbeta med varandra.

Då som nu finns det all anledning att beklaga att frihandels- och investeringsavtalet mellan USA och EU, TTIP, inte nådde i mål.

Norges dåvarande nordiska samarbetsminister Frank Bakke-Jensen konstaterade under den aktuella debatten också att Norges Natomedlemskap bidragit till förutsägbarhet i norr och skapat underlag för ett bredare samarbete också med Ryssland. Den som kommer ihåg minisessionen i Stockholm lär väl också dra sig till minnes det rätt omfattande meningsutbyte om just Nato som bland annat jag hade med Vänsterpartiets ledare Jonas Sjöstedt.

I Stockholm debatterades och behandlades också en rad betänkanden. Bland annat den konservativa gruppens medlemsförslag om en granskning av Nord Stream 2. Det handlar om en viktig fråga för Norden. Europa behöver inte mer rysk gas utan mindre. Nord Stream 2 ökar beroendet av rysk gas helt emot principerna i EU:s energunion om att minska beroendet av en leverantör. Att låta Ryssland få ytterligare politiska påtryckningsmedel via tillgången till energi är direkt fel.

Min partigrups förslag gick ut på att de nordiska regeringarna kritiskt ska granska de planerade gasledningarna Nord Stream 2 ur miljö-, säkerhets-, försvars- och utrikespolitiska aspekter.

Tyvärr var bland annat Socialdemokraterna emot detta förslag. Det beklagar jag. Den vänstergröna gruppen med bland annat Håkan Svenneling stöttade däremot vårt förslag. Det hedrar dem. Jag tycker också att den rödgröna regeringen under åren har visat senfärdighet och saktfärdighet i denna fråga.

Danmark står nu inför ett viktigt avgörande då Nord Stream ska prövas utifrån att ledningen också dras på deras territorialvatten. Tydligare hållning från exempelvis den svenska regeringen och Nordiska rådet hade kunnat vara ett viktigt stöd för och en hjälp till Danmark i den situation som man nu befinner sig i.

Fru talman! Ett 100-årsjubilerande Finland tog emot Nordiska rådet vid höstsessionen i slutet av oktober och i början av november. Finland är att gratulera till ett storstatligt firande under hela 2017. Nu tas ju också detta vidare genom fokus på de 100-årsfiranden som 2018, alltså i år, sker i våra viktiga nordiska grannländer Estland, Lettland och Litauen. De är förvisso inte delar av Norden, men de är del av vår nordisk-baltiska värderingsgemenskap och historiska gemenskap.

Gränshinderfrågorna belystes genom en temadebatt om Norden som världens mest integrerade region med tillit som gemensam styrka och med gränshinder överst på dagordningen. Just tillit som en särskild fördel har lyfts fram inom det nordiska samarbetet. Vad är det som lägger fundament för framgång i Norden? För egen del tror jag att den tillit som har byggts upp över decennier och sekler är ett oerhört viktigt socialt kapital som inte får slösas bort.

I inledningen av debatten om fredsfrämjande under sessionen i Helsingfors talade fredspristagaren och tidigare presidenten Martti Ahtisaari. Jag tar med mig två delar av hans anförande och deltagande i debatten. Först och främst utmanade Ahtisaari oss nordiska parlamentariker att varje dag försvara och marknadsföra de nordiska värdena. Själv menade han att han inte skulle ha nått så långt inom fredsfrämjande utan dessa nordiska rötter och värderingar.

Men framför allt sa Ahtisaari att Finland bör vara medlem av alla västliga demokratiska organisationer, och nämnde Nato. Ahtisaaris egna ord var: ”Man hör ibland sägas att Nato och västländerna hotar Ryssland militärt, men jag måste påpeka för dem att detta inte stämmer, att Nato är en försvarsorganisation och den bästa fredsbevarande organisation som jag har arbetat med, och att försämringen av relationerna mellan väst och Ryssland som delvis avspeglas i dessa frågor berodde på att Ryssland mot alla principer för internationell lag och ordning angrep ett självständigt land, Ukraina.”

Detta sa alltså en tidigare socialdemokratisk finsk president. Låt detta ringa i allas våra öron! För oss som inte söker kriget utan vill säkra freden är fredspristagaren Ahtisaaris slutsatser av större tyngd än hemkokade svenska teorier.

Fru talman! Ett av min grupps förslag var uppe för debatt och beslut i Helsingfors. För några år sedan hade vi i Norden stora flyktingströmmar. Att de flyktingar och asylsökande som får uppehållstillstånd sedan också får jobb är oerhört viktigt. Vi vill bland annat att Norden inleder ett informations- och förslagsutbyte när det gäller hur länderna hanterar flyktingar och invandrare på arbetsmarknaden. Vi vill också att resurser avsätts för forskning och analysarbete inom området om hur man får flyktingar att inträda på den nordiska arbetsmarknaden. Nordiska rådet beslutade att rekommendera Nordiska ministerrådet att genomföra de av oss framlagda förslagen.

Fru talman! Vi vill också se ett ökat nordiskt samarbete om totalförsvars-, kris- och försörjningsplanering. De nordiska länderna delar inte bara historia utan också geografi. Vi har under lång tid utarbetat goda samarbetsformer för försvar. Därför är det viktigt att de nordiska länderna stärker sina försvarssamarbeten sinsemellan samt ser över möjligheterna att fördjupa samarbetet om ländernas totalförsvaret, beredskap och krisplanering. Vi vill också se ett förstärkt nordiskt samarbete om cyberförsvar och en nordisk samverkan kring digitalisering inom högre utbildning och forskning.

Alla dessa förslag gör nordisk nytta. Glädjande är att dessa medlemsförslag har fått ett varmt mottagande över partigränserna.

Fru talman! Arbetet i Nordiska rådet är inte bara sessioner. I början av hösten besökte vår partigrupp Litauen och Vilnius för möten med bland andra Litauens försvarsminister Raimundas Karoblis, som uttryckte sin uppskattning över vår grupps arbete för att få till stånd ett samnordiskt avståndstagande från Nord Stream 2. En som också delade synen på Nord Stream 2 var Litauens utrikesminister Linas Linkevičius, det vill säga återigen en socialdemokrat som delar min och Moderaternas syn på Nato.

Fru talman! Jag har tidigare berört flyktingkrisen. Den kom också att påverka den fria rörligheten i Norden. I början av maj beslöt regeringen att förlänga gränskontroller vid inre gräns. Vi moderater anser att de fortsatt bör gälla. Här har regeringen ett stort ansvar att tillse att gränskontroller fortsätter. Tyvärr är det svårt att exakt veta vilken linje som Socialdemokraterna för: den partiledningen säger sig senast stå bakom eller den som torgförs av exempelvis SSU och S-kvinnorna.

Samtidigt påverkas Öresundsregionen negativt av den kontroll som i dag finns mot Danmark. Pendlare, andra resenärer och Sveriges och Danmarks gemensamma arbetsmarknad som skapats tack vare de goda förbindelserna påverkas av detta dagligen. Vi måste därför samarbeta med Danmark så att kontrollerna påverkar pendlare och andra resenärer så lite som det bara är möjligt. Kan man kanske ha en gemensam kontroll mellan Danmark och Tyskland? Man kan inte ha denna delning av ett Norden och en arbetsmarknadsregion som nu finns mellan Skåne och Själland, mellan Sverige och Danmark.

Fru talman! Som ett led i ett fördjupat nordiskt samarbete om totalförsvaret vill Moderaterna att möjligheten att samverka kring nyhetsbevakning på ryska beaktas. Vi vill också att Sverige fortsatt ska vara drivande för att miljö- och säkerhetsfrågor ska prioriteras i Arktiska rådet samt att Sverige, med anledning av det försämrade säkerhetspolitiska läget i Arktis och Östersjöregionen, tar fram en ny tydlig Arktisstrategi som tar fasta på regionens säkerhetspolitiska betydelse inklusive kampen om resurserna och en fungerande infrastruktur.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1 under punkt 1. Jag vill upprepa mitt tack till den svenska delegationen för det gångna årets arbete.

Anf. 122 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets betänkande om det nordiska samarbetet. Jag vill inledningsvis yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 2.

Liksom ordföranden vill jag börja med att tacka övriga i den svenska delegationen för ett gott och konstruktivt arbete under det år som varit.

På vårt norra halvklot, i det nordligaste av Europa, bildar de nordiska länderna en familj med djupa relationer och gemensamma referensramar. Norden är i storleksordningen världens elfte största ekonomi. Våra grannländer är några av våra viktigaste handelspartner och vi deras. Norden är den nordiska modellen, de gemensamma kulturyttringarna och det gränsöverskridande samarbetet. Norden är den skandinaviska språkförståelsen och gemensamma värderingar kring välfärdsstaten och sociala skyddsnet. Norden är gemensam historia och kulturarv men också pulserande gränsöverskridande arbetsmarknadsregioner och ideellt idéutbyte i dag.

Det nordiska samarbetet har gått in i ett nytt skede. Inte sedan före EU-inträdet har intresset för det klättrat på agendan så som vi kan se i dag. Vi har en nordisk samordnare i EU och en rykande färsk rapport om hur vi i ett tidigare skede bättre kan lösa gränshinder mellan våra länder, som vore till nytta för de nordiska medborgarna i arbetspendling och flyttkedjor.

Regeringen skriver i sina inledande ord om de nordiska statsministrarnas vision att Norden ska vara världens mest integrerade region. Det är en mycket positiv ansats som vi delar. Men vi pekar i vår följdmotion tydligt ut områden som man på allvar kan göra mer för att nå.

Vidare omnämner man årets ordförandeskap i Nordiska ministerrådet, Östersjöstaternas råd och Barentsrådet, samarbetsorgan där vi ser nordisk nytta. Det är för övrigt välkommet att regeringen inför planeringen av ordförandeskapet i ministerrådet involverade den svenska delegationen i Nordiska rådet i diskussionerna. En nära dialog mellan regering och opposition och samarbetsministern och den parlamentariska delegationen är grundläggande för en parlamentarisk förankring och stabilitet.

Sverigedemokraterna ser väldigt positivt på Nordens roll och samarbeten i omvärlden, inte minst det nordisk-baltiska samarbetet, som redan nämnts, mellan Norden och de baltiska staterna. Genom svenskt samordningsansvar 2018 kan man inom N5-samarbetet ytterligare förstärka och öka närvaron i och samarbetet mellan Norden och de baltiska staterna. Detta gäller särskilt mot bakgrund av den osäkerhet som numera präglar Rysslands närområde. Nordens och de baltiska staternas nära relation kan och bör understrykas och utvecklas på flera plan.

Låt mig nämna ett exempel. I april var jag hos Baltiska församlingens kultur- och utbildningsutskott. Jag var inbjuden i egenskap av vice ordförande i Nordiska rådets kultur- och utbildningsutskott för att presentera och diskutera hur den nordiska kulturfonden kom till. Man vill i de baltiska staterna nu skapa och etablera något liknande i form av en baltisk kulturfond. Samma dag som vi landade i Riga presenterades en undersökning som visade att närmare 70 procent av de baltiska medborgarna ville ha ett ökat samarbete med Norden och de nordiska länderna. Det bådar gott.

En fundamental faktor för att de nordiska länderna över huvud taget är så nära sammanbundna är vår förmåga att kommunicera med varandra. Språkförståelsen och möjligheten att kommunicera med varandra på de nordiska språken är en nyckelfaktor i den nordiska gemenskapen och det nordiska samarbetet. En stark språkförståelse fungerar som smörjmedel för vår gemensamma kommunikation och minskar transaktionskostnader inom handel, samtidigt som den bidrar till arbetsmarknadernas integration och det kultur- och utbildningspolitiska samarbetet. Flera av de nordiska språken är nära besläktade och förstås relativt lätt av invånare i andra nor-

diska länder, vilket är unikt. Att Nordiska rådet också uppmanar och uppmantrar till kommunikation på de nordiska språken under gemensamma sessioner och sammanträden är mycket positivt och bidrar till att stärka språkförståelsen mellan parlamentarikerna.

Samtidigt kan vi konstatera att den nordiska språkförståelsen befinner sig i ett skört läge, då den avtar bland yngre generationer. Särskilt går svenskans ställning i Finland tillbaka. Vi ser det som principiellt viktigt att understryka alla de nordiska språkens unicitet och okränkbara värde, men vill samtidigt verka för ökade insatser för att förstärka och förbättra den nordiska språkförståelsen redan från skolåldern genom insatser.

Inom Nordiska rådet är sedan länge skandinaviskan etablerad som arbetspråk. Sverigedemokraterna ser betydelsen av att skandinaviskan har en stark ställning och fortsatt ska ha det, men menar samtidigt att den uppgörelse som gjordes för att stärka finskans och isländskans ställning är viktig, inte minst symboliskt. Att sträva efter ett gemensamt arbetspråk underlättar och har många fördelar. Förbättringar måste också göras för att finska och isländska språkets ställning ska kunna hanteras på liknande villkor, utan att det innebär ett närmande till engelskan som arbetspråk.

Fru talman! Norden är sedan länge – och utvecklas alltmer mot – en gemensam marknad för varor, tjänster och kapital, men regelverken är i mångt och mycket fortfarande utformade utifrån att medborgare och företag rör sig inom ett och samma nordiska land. Arbetet med att avlägsna onödiga gränshinder är dock ett högt prioriterat mål i det nordiska samarbetet. Varje år avskrivs också ett antal omotiverade gränshinder mellan länderna. Sverigedemokraterna ser positivt på att samarbetsministrarna har fattat beslut om ett nytt mandat för Gränshinderrådet och att det är på bordet, så att fler gränshinder kan behandlas och lösas i framtiden.

Men vi ser en generell problematik i att arbetet med att undanröja gränshinder alltför ofta börjar i fel ände – retroaktivt. Det är hög tid att vända på problematiken. Gränshinder måste börja lösas proaktivt. Därför har vi också ett skarpt yrkande i årets följdmotion om att utreda förutsättningarna för att inrätta och etablera ett nordiskt lagråd som gemensamt kan skanna inflödet av ny kommande lagstiftning och samordna oss, så att man slipper resa onödiga gränshinder som man sedan måste arbeta med att demontera. Det här är också ett förslag som framkommit i den rapport som lämnats i ministerrådet med förslag på hur man kan stärka det proaktiva gränshinderarbetet.

Fru talman! Vi säger ja till nordisk integration och nej till EU:s federalism. Nästa år är det val till Europaparlamentet. Vi menar att vi på allvar måste börja diskutera en omförhandling av EU-medlemskapet och hur ett långsiktigt svenskt utträde ur EU ska se ut. Vi vill att det ska följas av ett djupare, närmare och mer långsiktigt samarbete mellan de nordiska länderna – kulturellt, säkerhetspolitiskt, socialt och ekonomiskt. Vi lämnar inte bara något destruktivt bakom oss i ett sådant skede, utan vi utvecklar ett annat, mer konstruktivt samarbete på beprövad grund. Nordens sak är vår!

Anf. 123 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Det nordiska samarbetet, regeringens skrivelse och den svenska delegationens berättelse behandlar vi bland annat i detta betänkande. Staffan Danielsson kommer senare i debatten att ge en tydligare

inblick i den svenska delegationens arbete utifrån mittengruppens perspektiv.

För Centerpartiet är det här tydligt. Vi är glada för en bred samsyn om vikten av nordiskt samarbete. Norden, vår region, med välstånd, öppenhet, trygghet och samarbete, som utvecklats genom frihandel och slopade gränshinder, skulle vi kunna tala om som den liberala demokratins skyltfönster mot världen. Det är någonting som är värt att lyfta fram och påminna om. Inte minst i dessa tider är det viktigt att utveckla samordningen och ytterligare fördjupa vårt samarbete för att göra det tydligare, och då också, som vi pekar på, gentemot andra internationella organisationer.

Det är också viktigt att vi förbättrar rörligheten mellan våra länder, vilken har varit en av framgångsfaktorerna. Det var tragiskt, fru talman, när id-kontroller återinfördes mellan nordiska länder, mellan Sverige och Danmark. Det var en sorgens dag för nordiskt samarbete. Må detta upphöra!

Fru talman! Nordens säkerhet har tidigare berörts. Det här betänkandet lyfter inte fram de frågorna. Det lyfter inte fram Natodiskussionen och annat, eftersom det handlar om regeringens skrivelse, delegationens arbete och de motioner som föreligger. Om man läser betänkandet framgår det att de frågorna inte finns med i den här debatten. Därför väljer jag nu också att inte fokusera på dem, även om jag tycker att de är viktiga.

Men betänkandet rör inte bara Nordiska rådet, utan också Arktis- och Barentssamarbetet. Det är inte minst viktigt. Där, fru talman, finns det bara motioner, ingen redogörelse från regeringen. Jag hade kunnat läsa högt från debatten den 6 mars 2014 här i kammaren, men jag avstår. Då kritiserades alliansregeringen hårt från socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister, efter att Sverige införde ordförandeskapet i Arktiska rådet 2011 för första gången hade presenterat en strategi för den arktiska regionen, en strategi som var möjlig att följa upp. Till och med Riksrevisionen tittade på detta i två granskningar. I dag, när Sverige under en regering med Socialdemokraterna och Miljöpartiet är ordförande på nytt, hänvisar man, fru talman, just till denna svenska strategi från 2011. Det är värt att notera.

Likaså är det värt att notera att regeringen inte lämnat någon redogörelse om arbetet i Arktiska rådet och Barentsrådet. Det kan man läsa tydligt i betänkandet från utrikesutskottet. Vi har från utrikesutskottet samlat påtalat i fyra betänkanden, senast år 2015/16 och 2016/17, att vi vill se en redogörelse för arbetet i Nordiska rådet. Då har vi, fru talman, ändå samlat oss till att inte kräva en separat årlig skrivelse, vilket socialdemokrater och vänsterpartister under tiden i opposition tydligt argumenterade för och drev att man skulle få. Vi har varit öppna för att detta ska kunna göras i samarbete och i den redogörelse som regeringen gör för arbetet i Nordiska ministerrådet. Men av detta har vi inte sett något.

Här finns det också skäl att på nytt understryka att Riksrevisionen gjorde en granskning av strategin och vårt arbete i Arktiska rådet och pekade på vikten av att prioritera öppna och tydliga mål som går att följa upp. Man underströk också vikten av att riksdagen får regelbunden information, vilket riksdagen flera gånger redan krävt. Regeringen stod bakom detta, och regeringen har inte sedan dess haft någon annan mening. Det finns anledning att understryka i den här debatten att regeringen måste säkerställa att vi får en redogörelse för Arktiska rådets arbete, men inte till

utrikesutskottet utan till denna kammare, så att denna kammare har möjligheter att bedöma hur man har prioriterat och hur ansvaret har hanterats från regeringens sida i Arktiska rådet.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation nr 3 under punkt 1. Jag står självklart också bakom reservationen om Arktiska rådet, som vi har all anledning att återkomma till senare i debatten. Vi väntar med den, fru talman.

Anf. 124 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets betänkande rörande Norden. I betänkandet behandlas regeringens skrivelse *Nordiskt samarbete 2017* och Nordiska rådets svenska delegations verksamhetsberättelse, också den för 2017. Även motionsyrkanden från ledamöter som rör Norden behandlas givetvis i detta betänkande.

Jag kommer i detta anförande att fokusera på gränshinderarbetet, som Kristdemokraterna motionerat om, och mer specifikt på relationen till vårt grannland Danmark, detta då utrikesutskottet nyligen fördjupat sig i denna via möten i folketinget och med journalister och akademiker som följer och forskar i våra länders relation.

Det nordiska samarbetet är ett samarbete som vilar på en stark folklig förankring och på gemensamma värderingar i fråga om demokrati, rättvisa, öppenhet och vikten av en rättsstat. På många sätt är det nordiska samarbetet unikt i en internationell jämförelse. Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat. Den nordiska välfärdsmodellerna, att ingen ska hamna utanför samhällets skyddsnät, är något som många andra länder ser upp till och i viss mån tagit efter.

Fru talman! Men det nordiska samarbetet måste ha ett reellt mervärde. Det måste leda till att vi tillsammans kan ta oss an framtida utmaningar. Om vi inte lyckas med detta förlorar vår nordiska samverkan sin legitimitet. Kristdemokraterna uppmanar därför regeringen att fortsätta att vara pådrivande för att reformera vårt nordiska samarbete till att bli så effektivt och relevant som möjligt.

Det bör även tas i beaktande att våra länder i dag möts på långt fler internationella arenor än då samarbetet en gång initierades. Vi tror nämligen att vi skulle ha väldigt mycket mer att vinna på att bättre samordna oss i de olika internationella organ där vi verkar. Tillsammans är vi en stark både ekonomisk och politisk kraft, och vi borde kunna samordna oss betydligt bättre. Även om vi alla exempelvis inte är med i EU skulle vi kunna gå samman i den viktiga debatt som nu pågår om vad vi vill med Europas framtid.

Vi kristdemokrater vill se ett starkt och enat nordiskt samarbete där vi inte möts endast av tradition utan för att vi tror att vår gemenskap har en styrka. Vi måste våga släppa områden där vårt samarbete möjligen inte längre har lika stort mervärde. Budgetmässigt anser att vi att de viktiga diskussioner som förs inom det nordiska samarbetet skulle kunna föras på ett mer kostnadseffektivt sätt än i dag. Vi måste klara av att förstärka områden där vi kan bli en bättre region tillsammans, förenkla för arbete och företagande, forskare och vårdtagare.

Fru talman! Detta leder mig in på gränshinderarbetet. Till syvende och sist är det detta arbete som kommer att lägga grunden till hur framgångsrikt vårt nordiska samarbete kommer att bli. Gränshinderrådet tillsattes 2014

av de nordiska regeringarna med uppgift att avskaffa existerande gränshinder mellan de nordiska länderna och att förebygga att nya hinder uppstår.

Det är oerhört viktigt att detta råd finns. Det underlättar mätbarheten i de ansträngningar som görs för att underlätta vardagslivet för människor som lever och verkar i gränsregioner. Sammantaget blev åtta gränshinder lösta eller avskrivna under 2017. Detta är positivt. Även om just dessa kanske inte kommer att innebära en revolution för samarbetet kommer det att underlätta för enskilda medborgare.

Det är dock viktigt att ambitionsnivån höjs i det förnyade mandatet för Gränshinderrådet för perioden 2018–2021. Rådet ska nu klara ut fler gränshinder varje år, och en särskild tyngdpunkt ska läggas på gränshinder som drabbar näringslivet. Detta fokus är helt riktigt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation nr 4 som just rör ett fokuserat nordiskt samarbete och en intensifiering av gränshinderarbetet.

När det mer specifikt gäller gränshinderlösningar i Öresundsregionen har självklart detta arbete försvårats av id-kontroller och gränskontroller. I förra årets debatt om Norden kritiserade jag skrivningarna i regeringens skrivelse där man betonade att relationerna med Danmark är mycket goda och att man hade haft täta kontakter med danska myndigheter med anledning av införandet av id-kontroller och gränskontroller i Öresundsregionen. Jag efterlyste en något ärligare bild och en förhoppning av att fokus nu måste ligga på att återfå ett förtroendefullt samarbete framöver.

Fru talman! Har relationerna mellan Sverige och Danmark förbättrats? Om kommunikationen och framförhållningen rörande de svenska gränskontrollerna hade stora brister kom det dessvärre ett nytt exempel i slutet av förra året då det var dags att rösta om var EU:s nya läkemedelsmyndighet EMA skulle placeras. Sverige kandiderade med Stockholm, men blev utslaget i första röstningsomgången.

I den andra omgången stod det mellan Milano, Amsterdam och Köpenhamn. Man tycker då att det enda rimliga för Sverige borde ha varit att ge sitt stöd till Köpenhamn, men tyvärr var så inte fallet. Örestad, där EMA skulle ha placerats om Köpenhamn vunnit, ligger 20 minuter från Malmö och Hyllie och 45 minuter från Lunds central. Självklart skulle en sådan placering ha gynnat Öresundsregionen, Skåne och Sverige. Nog hade väl det nordiska samarbetet kunnat hantera denna situation bättre?

Fru talman! För att förtydliga: Kristdemokraterna står givetvis bakom båda våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nr 4 under punkt 1.

Anf. 125 PHIA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag kommer att tala framför allt om det gångna verksamhetsåret i Nordiska rådet. Pyry Niemi kommer i sitt inlägg att beröra de motioner och reservationer som har behandlats i betänkandet eller i utrikesutskottet.

Norden består av fem länder och tre självstyrande områden. Våra länder må vara små, men tillsammans är vi 27 miljoner invånare. Vi bor i både stora och pulserande huvudstäder, i mindre orter, i glesbygd och på öar. Våra samhällen är relativt lika och bygger på grundläggande värderingar såsom demokrati, jämlikhet och mänskliga rättigheter.

Vårt samarbete har funnits länge och har en bred folklig förankring. Det visar inte minst den nya rapporten *Ett värdefullt samarbete: Den nordiska befolkningens syn på Norden* som bygger på intervjuer med 3 000 personer runt om i Norden. Där anser över 90 procent att det är viktigt eller mycket viktigt med ett nordiskt samarbete. Utvecklingen i världen verkar ha påverkat inställningen till Norden. Försvars- och säkerhetsfrågor är i dag ett av de viktigaste samarbetsområdena enligt rapporten.

De unga anser att utbildning är viktigt. En klar majoritet av de tillfrågade vill att vårt samarbete ska intensifieras. Många ansåg också att möjligheten att använda hela regionen för arbete, studier och boende är den stora fördelen med vårt samarbete. Det är glädjande att våra medborgare är positiva till samarbetet och tycker att det är värdefullt.

För att våra nordiska invånare ska kunna arbeta, studera, bo och bedriva företag i hela regionen är det viktigt att fortsätta vårt arbete med att minska antalet gränshinder. Vi socialdemokrater har till exempel lagt fram en motion i riksdagen där vi vill se över möjligheten att granska ny lagstiftning som bland annat rör den nordiska arbetsmarknaden innan nya lagar är på plats för att undvika att nya gränshinder uppstår. Det är viktigt att lyfta tillbaka gränshinderfrågan till vår riksdag för att arbeta bort gränshinder men även för att undvika att nya uppstår.

Socialdemokraterna har varit en aktiv grupp under året. Jag ska lyfta fram några av de frågor som vi har drivit. Vi har arbetat vidare med Poul Nielsons rapport *Arbejdsliv i Norden – utfordringer og forslag*. Förra året arrangerade vi ett rundabordssamtal tillsammans med fackföreningsrörelsen om rapporten. Vi bjöd även in till seminarier om social dumpning i alla de nordiska länderna samt tog fram ett medlemsförslag där vi föreslår att de nordiska regeringarna samlas kring en gemensam politik i kampen mot social dumpning i EU.

Digitalisering är en annan fråga som Nordiska rådet har arbetat med under året. Den snabba tekniska utvecklingen innebär nya förutsättningar, behov och möjligheter för våra nordiska samhällen. Det här är verkligen en möjlighet att ta vara på, och det är positivt om vi håller jämna steg i den tekniska utvecklingen. Den kan ge ökade möjligheter för både våra invånare, myndigheter och företag. Det finns fler medlemsförslag om digitalisering. Det är bra, för det är ett brett område.

Socialdemokraterna har lagt fram ett förslag om att göra Norden vägledande inom 5G med fokus på välfärdsteknologi. Om det blir verklighet kommer välfärdstekniken på ett helt annat sätt än i dag att kunna följa med användaren oavsett tid och plats. I dag är tekniken vanligtvis bunden, oftast till hemmet.

Nordiska ministerrådet har under sitt svenska ordförandeskapsår 2018 digitalisering på programmet. Vi vill passa på att tacka från Nordiska rådet för vårt inflytande i programmet och för att vi fick vara delaktiga. När statsministrarna träffades i Örnsköldsvik i veckan hade också de digitalisering på sin dagordning. I går hölls i Nordiska rådets regi ett seminarium som handlade om det digitala samhället och dess utmaningar och möjligheter.

Det här är alltså en fråga som är ständigt aktuell och kommer att så vara under en lång tid framför oss. Det är viktigt att vi är med och ser detta utifrån ett mänskligt perspektiv och ser hur det kan vara användbart.

Under hösten gjorde flera i den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet en studieresa till Svalbard. Det var en intressant och lärorik resa, men jag måste säga att jag känner en ökad oro kring miljöfrågor och utvecklingen på Svalbard. Isen smälter, och temperaturen ökar. Det kan bland annat leda till en höjning av havsnivåerna och till stora skillnader.

Området exploateras för yrkesfiske och oljeutvinning. Det ska man också vara extra uppmärksam på, för det kan i sin tur leda till att det unika ekosystem som finns på Svalbard påverkas.

På sessionen i Helsingfors behandlades bland annat ett medlemsförslag om godkännande av alla nordiska länders nationalspråk som officiella arbetsspråk i Nordiska rådet i stället för skandinaviskan, som det står i Helsingforsavtalet i dag. Denna fråga har visat sig bli mer och mer aktuell, då Island och Finland påtalar att den tolkning som erbjuds i dag inte är tillräcklig och då allt färre läser svenska i Finland och allt färre läser danska på Island.

Språkförståelsen har varit en av grundbultarna i det nordiska samarbetet, och det är en fråga som måste lösas på bästa sätt. Tolkningskostnaderna i Nordiska rådet är en kostnad som ständigt ökar, men det är även viktigt att ta hänsyn till tillgången på tolkar när frågan ska lösas. Man måste titta på om tekniken kan användas på ett effektivare sätt och så vidare. Det finns många frågor som behöver belysas i det utredningsarbete som nu sker.

Det samarbete som alla partier i Nordiska rådet visade på sessionen i Helsingfors och den respekt med vilken alla politiska partier förhandlade med varandra skedde under ledning av Hans Wallmark. Jag måste ge en eloge till honom för det goda arbetet med att få samman någonting i syfte att hitta en lösning som blir bra för alla. Detta är kanske, enligt mitt sätt att se det, politik när den är som bäst: när vi vågar ta itu med svåra frågor och känsliga frågor, lägger prestigen åt sidan och försöker hitta en bra lösning.

Frågan ska nu slutligen lösas på nästa session i Oslo, och jag önskar er lycka till – ni som ska vara med och fatta detta beslut.

Avslutningsvis vill jag säga att det var roligt att få vara med och fira Finlands 100 år som självständig stat. Det skedde bland annat högtidligen här i riksdagen. Det var också passande att sessionen råkade vara just i Helsingfors.

När jag står här vill jag också passa på att tacka för ett gott nordiskt samarbete, då detta är min sista Nordendebatt här i riksdagen. Lika generöst som Hans tackade mig vill jag tacka honom. Jag ser fram emot att se en moderat på ordförandeposten och en socialdemokrat som kan gå in ibland när Hans inte har tid eller har dubbla uppdrag och så vidare. Det tycker jag är alldeles lagom.

Jag vill också passa på att tacka kansliet för den service som vi ledamöter har fått, för den är mycket viktig för att vi ska kunna arbeta effektivt i vårt politiska uppdrag i Norden. Den är faktiskt en förutsättning. Så tack för det, Lena med personal!

Med detta sagt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Precis som jag sa kommer Pyry i sitt anförande att belysa detta ytterligare.

(Applåder)

Anf. 126 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Vi känner till att den årliga nordiska debatten i kammaren brukar vara lite speciell och skilja sig från andra debatter. Det blir lite grann av Arja Saijonmaa och *Jag vill tacka livet*.

Det är så därför att det är en speciellt god stämning. Det noterar man också när man märker att flera av ledamöterna drar över talartiden. Det är så mycket som man vill berätta om det nordiska samarbetet.

Det handlar också om det som Phia sa och som är centralt, fru talman, nämligen att bakom att det finns skillnader och olikheter och att vi driver olika förslag finns också en stor samstämmighet om vikten av det nordiska samarbetet. Det är därför debatterna blir lite konstiga. Å ena sidan ska man påpeka vad ens egen partigrupp har gjort, å andra sidan ska man påpeka hur viktigt det är att vi jobbar tillsammans med andra nordbor. Som Phia också säger handlar det om fem självständiga stater och tre självstyrande områden.

Jag vill verkligen understryka hur mycket jag har uppskattat att arbeta med Phia Andersson som vice ordförande. Hon kommer nu att lämna riksdagen i samband med årets val. Jag hade hellre önskat att hon hade varit ordförande i stället för jag, men hon har burit ordförandeskapet vid ett flertal möten då jag inte har varit närvarande.

Nu tänkte jag komma med en distinkt fråga. Detta blir sannolikt det sista replikskifte Phia Andersson och jag kommer att ha, fru talman. Phia Andersson hänvisade till Nordiska rådets svenska delegations berättelse, och det är också den som vi behandlar. Det är den som är en av de två huvudskrivelser som sedan utrikesutskottet har baserat sitt betänkande på.

Jag har bara en fråga: Hur kommer det sig att Socialdemokraterna valde att inte rösta för vårt förslag när det gällde att undersöka Nord Stream 2 ur miljö-, säkerhets-, försvars- och utrikespolitiska aspekter? Detta är en viktig fråga, och det hade gett Danmark ett stort stöd. Varför ville inte Socialdemokraterna i det skarpa läget stödja vårt förslag?

Anf. 127 PHIA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Detta är en favorit i repris, Hans. Vi stod och debatterade exakt samma sak för ett år sedan.

Då sa vi att man tittar på och bereder frågan i regeringen. Ibland bör man invänta svar, och ibland slår man in öppna dörrar. Jag vet att ni kastade ut frågan på sessionen i Danmark. Då blev det en stor sak av det. Sedan önskar ni att alla ska följa det och göra precis som ni hade bestämt att det skulle vara.

Nu är det inte så, utan frågan kräver sin beredning. Det görs också en beredning, och man tittar på frågan. Ni själva var inte alls särskilt aktiva tidigare. Kanske hade ni då bättre förståelse för att en sådan här fråga är oerhört viktig. Det är viktigt att man har med många olika aspekter i den, och därför är det ibland bra att inte alltid bara följa den som ropar högst.

Anf. 128 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! I grunden tycker jag att detta verkligen är en oerhört viktig fråga för Norden. Det är en central utmaning.

Dessutom vet vi nu att frågan inte bara kommer att få en administrativ och processuell prövning i Sverige, utan den kommer också att prövas i Danmark. Där har folketinget uttryckligen fattat beslut om att man kan

pröva Nord Stream 2 även utifrån säkerhetspolitiska aspekter. Den går genom danskt territorialvatten. Detta gör att det är en extra stor tyngd som nu ligger på den danska regeringens axlar.

Då menar jag att vi nordbor i solidaritet tydligt borde ha markerat att vi står upp bakom de länder som också har de juridiska förutsättningarna att säga stopp och halt när det gäller dragningen av Nord Stream 2. Det är skillnad mellan hur vi ska hantera frågan i Sverige och i Danmark. Därför menar jag att Sverige skulle ha visat prov på ledarskap genom att vara ett av de tunga länder som försöker forma en koalition i Europa och i Östersjöområdet och att man skulle ha använt alla de organ som finns till ens hjälp till att säga just detta. Nordiska rådet är en sådan viktig plattform.

Jag tycker också att det är rimligt. Vi sa ju dessutom att vi skulle se detta ur hela bredden av aspekter – miljö-, säkerhets-, försvars- och utrikespolitiska aspekter. Det är därför jag ändå vill understryka att jag tycker att det är beklagligt att Socialdemokraterna i Nordiska rådet slösade bort den möjligheten att stödja vårt förslag så som den vänstergröna gruppen gjorde. Det här handlar om att visa politiskt ledarskap i vårt närområde. Det klarade ni inte av, och det beklagar jag.

Anf. 129 PHIA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! När det togs beslut om den frågan var den inte färdigberedd. Det *är* en komplicerad fråga som verkligen kräver att alla de aspekter som Hans Wallmark läser upp beaktas. Men om allting skulle gå i Hans Wallmarks takt skulle vi ha gått med i Nato för länge sedan. Det finns ändå aspekter som talar för att inte göra det. Där må vi tycka olika. Det finns en viss lomhårdhet, skulle jag vilja säga på ren svenska, hos Hans Wallmark. Han kan få samma svar hur många gånger som helst, men han hör dem inte om han inte tycker om dem. Det är en brist. Även om jag tycker om dig på olika sätt är det en brist du har, Hans Wallmark. Den tror jag att du ska jobba med.

(Applåder)

Anf. 130 VALTER MUTT (MP):

Fru talman, ärade ledamöter och övriga åhörare! Nordiskt samarbete såväl mellan parlamentariker som mellan ministrar, inom ramen för Nordiska rådet respektive Nordiska ministerrådet, åtnjuter glädjande nog brett stöd över partigränserna. Sedan är det väl knappast så att den breda allmänheten följer förehavandena i de nordiska samarbetsorganen med något alltför stort intresse, så här har vi politiker en angelägen uppgift att föra ut vad som faktiskt pågår. Likaså har vi en bjudande uppgift att utveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på ett sätt som förhoppningsvis kommer att öka intresset för detta. Jag ser själv egentligen inte någon bortre gräns för hur långt det nordiska samarbetet kan fördjupas över tid.

Vi lever i en osäker tid med en halsstarrig amerikansk president som förklarar handelskrig mot stora delar av omvärlden och som säger upp internationella avtal som är avgörande för freden och klimatet. I vår egen världsdel utmanas EU-samarbetet såväl av brexit som av en samhällsutveckling i starkt auktoritär riktning i länder som Ungern och Polen. Och bortom EU:s gränser präglas skeendet i ännu högre grad av en regressiv, nyauktoritär utveckling från Belarus till Kina.

Fru talman! Mot den här horisonten av tämligen mörka moln framstår den nordiska samhällsmodellen som en ljusglimt. Våra fem länder plus självstyrande regioner har på ett unikt sätt lyckats förena en internationellt sett hög grad av jämlikhet med ett innovativt näringsliv där klimat- och miljökrav i växande grad driver på teknikutvecklingen. Det här ser omvärlden och tar intryck av. Återkommande reportage i internationella stor-medier skildrar Norden som ett efterföljansvärt alternativ till den anglo-saxiska modell som tog form under Reagan och Thatcher i USA och Storbritannien och som lett till ökande klyftor och försvagad demokrati där en ny superklass av extremrika individer sponsrar politiker som fortsätter att sänka skatter och sälja ut offentlig egendom.

Även i det statskapitalistiska Kina tilltar intresset för nordiska välfärds-system i takt med att befolkningen där åldras och i takt med växande ambitioner att bygga ut sociala skyddsnet som även inkluderar de många miljonerna internmigranter. Huruvida detta med tiden även kommer att föra med sig ett kinesiskt intresse för nordiska traditioner på tryckfrihetens och yttrandefrihetens områden återstår att se.

Fru talman! Om vi höjer blicken från alla små och stora problem som givetvis präglar livet även i Norden borde vi kanske emellanåt kosta på oss att också känna glädje över att vi lever i samhällen där invånarna i ovanligt hög grad upplever tillit till varandra och där korruptionen är lägre än någon annanstans i världen, vilket ger goda förutsättningar att åstadkomma en bred kraftsamling för att möta klimatförändringarna och visa världen att fossilfria välfärdssamhällen är en högst genomförbar utopi.

Inte bara inom Norden och de nordiska samarbetsorganen utan även i den vidare världen finns ett mervärde i att Norden, när så är möjligt, agerar som en global aktör och exempelvis inom FN-systemet trycker på för att den ambitiösa Agenda 2030 följs av handling i nivå med utmaningarna. Av de åtta länder som ingår i Arktiska rådet tillhör fem Norden, och genom att ställa klimat- och miljöfrågorna i centrum för det arktiska samarbetet kan vi just agera som en inte obetydlig global aktör.

Att värna respekten för urfolkens rättigheter och livsvillkor är en annan angelägen uppgift för Sveriges och andra nordiska länders arbete i Arktiska rådet. Givetvis är detta nära kopplat till hur miljö- och naturresursfrågorna hanteras.

Fru talman! De smältande polarisarna håller på att skapa helt nya förutsättningar för såväl handel och naturresursexploatering som militär verksamhet. En hållbar utveckling kräver respekt för Förenta nationernas havsrättskonvention och annan internationell rätt, och den känsliga arktiska naturen med dess sköra ekosystem behöver stärkt skydd. Det pågår ett värdefullt arbete bland annat inom EU för att stödja etablerandet av marina skyddsområden i Arktis. Kanske kan ansträngningarna på olika håll i världen att ge naturen egna rättigheter, att så att säga göra naturen till rättssubjekt, inspirera miljöarbetet också i Arktis. Det är egentligen orimligt och ohållbart att ryska, amerikanska och kinesiska, eller för den delen norska, oljebolag ska tillerkännas rättigheter medan den natur vi alla är helt beroende av ännu saknar rättigheter i flertalet länder och regioner på vår planet. Ska Parisavtalets klimatmål uppnås måste de stora fossilfyndigheterna få ligga kvar orörda på Ishavets botten. Här måste allmänintresset – i klartext en för djur och människor fortsatt beboelig planet – fortsatt väga tyngre än vinstintresset hos resursstarka särintressen.

Under 2018 är Sverige ordförande i Barentsrådet, och här ges möjlighet att i stället för att skapa fiendebilder odla mellanfolkliga kontakter på bland annat kulturens och det vetenskapliga utbytetens områden mellan Ryssland och Norden. Vi är tillika ordförande i Östersjöstaternas råd, och i en tid av stigande spänningar i regionen framstår en vitalisering av detta forum som en angelägen uppgift.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 131 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Möjligheten gavs nu att få möta Valter Mutt på nytt i en diskussion kring Arktiska rådet och det arbete som bedrivs där. Förra gången vi hade debatt var inte Valter Mutt närvarande, och det gör att jag nu känner att jag måste få ställa en fråga. Vad tycker Valter Mutt om Sveriges strategi för den arktiska regionen? Vad tycker Valter Mutt om den i dag? Den är grunden för regeringens arbete nu som ordförande i Arktiska rådet. Vad är alltså Valter Mutts bild av denna strategi?

Anf. 132 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Nu är det ju det nordiska samarbetet som betänkandet i dag handlar om i huvudsak. Jag är tacksam om Kerstin Lundgren kan precisera frågan. Det är klart att det som står i regeringens skrift om det arktiska arbetet är någonting som jag som utrikespolitisk talesperson för ett av regeringspartierna står bakom. Jag förstår inte riktigt din fråga, så du får gärna specificera den lite.

Anf. 133 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Förra gången den här strategin diskuterades med Valter Mutt i kammaren betraktade han den som voodoo. Han förstod den inte. Men nu hör jag att den inte är voodoo. Valter Mutt och Miljöpartiet ställer sig numera bakom den strategi som han tidigare kritiserade så hårt.

Det är en strategi som alliansregeringen tog fram när vi var ordförande i Arktiska rådet. Det är en strategi som inte har förnyats av regeringen eller Valter Mutt inför det nya ordförandeskapet. Det är intressant.

Fru talman! Det är också värdefullt att se att det som har kompletterat den här svenska strategin från 2011 är den här lilla promemorian, som jag nu visar för kammarens ledamöter. Den kom från regeringen den 25 januari 2016 och handlar om en ny svensk miljöpolitik för Arktis.

Den innehåller ingenting om moratorier för Arktis när det gäller naturresurser, till exempel olje- och gasutvinning. Förra gången tyckte Valter Mutt och Miljöpartiet att man borde kräva ett tioårigt moratorium. Nu hör jag inte det, fru talman. Nu står Valter Mutt och Miljöpartiet bakom alliansregeringens svenska strategi för den arktiska regionen.

Det finns många goda förslag i strategin att jobba för. Bekymret är att Valter Mutt och regeringen inte har sett till att riksdagen får en utvärdering så att vi har möjlighet att följa upp hur den här regeringen arbetar när det gäller de mål som vi har satt upp för den arktiska regionen.

Anf. 134 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Det är klart att man kan skjuta in sig på skiljelinjer. Men jag är tvärtom glad över att både den förra och den nuvarande regeringen har en sådan samsyn i långa stycken om den del av världen där vi bor, den arktiska.

Men visst, om man är en konfliktsökande politiker förstorar man gärna upp skillnaderna på ett enligt mig oproportionerligt sätt.

Vi har inga problem med en sådan skrivelse från regeringen. Men i dag är det som sagt ett betänkande som heter *Norden* som vi debatterar.

Anf. 135 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet ser en stor potential i att utveckla det nordiska samarbetet över våra landsgränser. Vi har mycket gemensamt och skulle alla tjäna på att utveckla samarbetet. Många gånger kan vi lösa problem och gränshinder, utveckla samverkan och ta fram strategier mot framtidens utmaningar på ett bättre sätt i Norden än om vi varje gång försöker lösa problemen själva eller springer till EU:s medlemsstater, som ändå är osams när problemen ska lösas. När vi springer till EU glömmer vi också bort våra grannländer Norge och Island.

Nytt för i år är att vi har omformat vår vänstergroup i Nordiska rådet, som numera heter Nordisk grön vänster. Där samlar vi röda och gröna partier i Norden som kämpar för en rättvisare värld där vi tar större klimathänsyn. Vi har medlemmar från alla nordiska länder och från självstyrelseområdena på Grönland och Färöarna. Och jag har förmånen att vara ordförande för denna skara duktiga parlamentariker.

Nordisk grön vänster har under det senaste året skördat flera framgångar. Vi har fått bifall för våra motioner om så vitt skilda saker som sjöfart, hbtq-personers rättigheter, kärnvapen och arbetsmiljö.

Men den största framgången för vänstern under förra året var nog det förändrade styret på Island. Där tog Katrín Jakobsdóttir över som statsminister efter många år av turbulens och skandaler i den isländska politiken. Problemen lär inte vara helt slut nu för den nya samlingsregering som man bildat lite okonventionellt tillsammans med den isländska centern och de isländska moderaterna. Det lär bli tufft att ratta. Men det är i varje fall en tydlig vändpunkt i den isländska politiken, som nu ska försöka återfå förtroendet från sina medborgare.

En som träffade Katrín i förrgår var statsministern Löfven, som tillsammans med sina nordiska kollegor besökte vackra Ulvön i Västernorrland. Det är en plats som jag hade förmånen att besöka så sent som i fredags. Sverige är nämligen just nu ordförande i Nordiska ministerrådet. Och nästa år är det vår tur i riksdagen att vara ordförande i Nordiska rådet. Då är det viktigt att vi tar ledartröjan för att stärka samarbetet i Norden.

Fru talman! Jag tänkte berätta om ett exempel på de förslag som vi har drivit igenom. Jag läste i min lokaltidning om det norska paret Merethe och Ylva Kleiven. Deras barn Eivor och Anker är båda födda i Norge genom assisterad befruktning. Men när familjen flyttade till Sverige ansågs Ylva och Merethe inte längre vara föräldrar till sina barn.

Alla nordiska länder har under de senaste decennierna gjort stora framsteg inom sexualpolitiken för att alla ska få bättre rättigheter. Men det är uppenbart att det saknas ett nordiskt perspektiv i frågan för att underlätta att röra sig över våra gränser.

Samkönade pars relationer och familjebildning bör erkännas i alla nordiska länder. Alla nordiska länder bör ha lagstiftning som baseras på mänskliga rättigheter och att alla medborgare behandlas lika inför lagen, oberoende av sexuell läggning eller könsidentitet.

I Norden är vi formalister. Vilken dag man är född och vilket kön man tillhör är identifikationer som man ges redan den dag man föds. Genom självidentifikation ges man rätten och möjligheten att själv välja det kön man känner sig som. Därför är jag glad över att Nordiska rådet med en stor majoritet antog vårt medlemsförslag.

En annan fråga gäller att vi i dag saknar information om de personer som rör sig över en nordisk gräns för att arbeta. Det gör det svårt att greppa hur stor betydelse gränsöverskridande samarbete har. Regeringen bör därför arbeta för bilaterala avtal mellan de nordiska länderna om gränsstatistik, så att de som arbetar i ett annat nordiskt land syns också i det landets statistik. Då skulle också konsekvenser av till exempel gränskontroller synas bättre i statistiken och förhoppningsvis leda till att politiken undviker den typen av allvarliga misstag igen.

Anf. 136 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Ärade ledamöter! Jag är här för att redovisa det nordiska regeringssamarbetet under 2017 med särskilt fokus på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

Först vill jag lyfta blicken och säga något om vårt bredare engagemang i närområdet och hur vi genom regionala samarbeten verkar för att skapa säkerhet och trygghet. Låt mig börja med att nämna två utgångspunkter för vårt agerande.

Till att börja med är målet för vår politik att skapa trygghet för Sverige och svenska folket. Jag redogjorde mer genomgående för det tidigare i år i presentationen av vår utrikespolitiska deklaration.

Trygghet har den egenskapen att den reproducerar sig själv. Vi blir tryggare om länderna och folken runt omkring oss känner sig trygga. Det är motsatsen till ett transaktionellt synsätt på utrikespolitiken, som att se relationer mellan länder som ett nollsummespel.

Den andra insikten är att de stora utmaningar som vi står inför inte tar hänsyn till nationsgränser. De är gemensamma och måste mötas gemensamt, oavsett om det handlar om klimatet, epidemier, terrorism eller kärnvapenhotet. Det är det som kallas gemensam säkerhet.

Vårt mål är alltså trygghet. Och det bästa sättet att skapa trygghet är att agera gemensamt, att skapa förtroende genom dialog och samarbete. Det här resonemanget beskriver förutsättningarna för vår politik i Norden och i närområdet. Det handlar om dialog, samarbete och förtroende.

Fru talman! I år är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet, Östersjöstaternas råd och Barentsrådet. Vi samordnar dessutom de nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena, N5 och NB8. Därutöver är vi aktiva medlemmar i Arktiska rådet och EU:s nordliga dimension.

Jag tänkte berätta lite mer om Nordiska ministerrådet, N5 och NB8. Men först vill jag säga att Sverige som ordförandeland också strävar efter att hitta kontaktytor mellan alla de olika format som jag har nämnt. Gemensamt för vårt engagemang i dem är att vi ger stort utrymme för hållbar utveckling, sociala frågor, jämställdhet, ungdomsutbyte och folk-till-folk-

kontakter. Det är också viktigt att göra det enklare för människor att resa, jobba och flytta över landsgränserna.

Ryssland deltar ofta på ett konstruktivt sätt i flera av de här organisationerna. Vi har och ska ha en principfast hållning i fråga om sanktioner och om Rysslands aggression mot Ukraina, inklusive den illegala annekteringen av Krim. Samtidigt har vi behov av att samarbeta inom områden där vi har gemensamma intressen. Vi anser också att det är viktigt att upprätthålla de folkliga och kulturella banden mellan Norden och Ryssland.

Ett konkret exempel på vår ambition att skapa kontaktytor mellan våra olika samarbetsformat är den konferens som UD anordnar tillsammans med Sipri i början av juni. Där kommer vi att diskutera frågor om klimatet, kärnsäkerhet, terrorism, säkra städer och könsbaserat våld och hur de påverkar vår säkerhet.

Låt mig nu gå in mer specifikt på arbetet i Nordiska ministerrådet, som ju är navet för det nordiska regeringssamarbetet. Det är ett samarbete som styrs av en gemensam vision om ett gränslöst, innovativt, synligt och utåtriktat Norden. Som ordförande i Nordiska ministerrådet leder Sverige arbetet i samtliga tolv ministerråd. Digitalisering, som Phia och andra har nämnt, och ett närmare nordisk-baltiskt samarbete är genomgående teman.

Under 2017 har Gränshinderrådet röjt undan åtta hinder mot rörligheten över de nordiska gränserna. Exempelvis har flera gränshinder som gäller arbetslöshetsförsäkring lösts genom ny lagstiftning. En ny handlingsplan för ökad nordisk integration och mobilitet över gränserna tas nu fram och kommer att genomföras med start 2019.

På innovationssidan har ett ad hoc-ministerråd för digitaliseringsfrågor inrättats under 2017 tillsammans med de baltiska länderna. Vi har ökat samarbetet när det gäller 5G, e-legitimationer och gränsöverskridande digital förvaltning.

Under förra året genomfördes en stor nordisk kultursatsning på Europas största kulturcentrum, Southbank Centre i London. Det finns planer på nya sådana internationella Nordensatsningar under 2019 och 2020.

I maj 2017 lanserade de nordiska statsministrarna ett initiativ för att sprida nordiska lösningar på globala utmaningar och bidra till genomförandet av Agenda 2030. Det rör bland annat klimat, innovation, jämställdhet och välfärd.

Under våren har vi också lanserat fyra särskilda ordförandeskapsprojekt på områden där vi ser ett mervärde av ett ökat samarbete.

De senaste månaderna har exempelvis digitaliseringsministrarna tillsammans med sina baltiska motparter antagit en gemensam deklaration om artificiell intelligens, miljö- och klimatministrarna har stärkt samarbetet med näringslivet när det gäller klimatomställning och jämställdhets- och arbetsmarknadsministrarna har drivit på för fördjupat samarbete kring framtidens arbetsmarknad och mot diskriminering i arbetslivet.

På nästa samarbetsministermöte i juni i Lund kommer vi att ha en diskussion om Nordiska ministerrådets internationella verksamhet och fokusera på gränshinder och Öresundsintegration. Det har alltså redan hänt ganska mycket under det svenska ordförandeskapet.

Låt mig också säga något om vad som händer i de utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena i Norden och Norden–Baltikum. Det här är ett prioriterat samarbete, inte minst med tanke på situationen i vårt närområde och i EU:s östliga grannskap. Vi har mycket gemensamt med dessa länder

när det gäller värderingar, intressen och utmaningar. Samtidigt finns en viss mångfald när det gäller medlemskap i EU, EMU, OECD och Nato.

Under året är det särskilt viktigt för oss att verka för ett inkluderande Norden i förhållande till Baltikum och att använda dessa format för att förankra och driva FN-frågor av gemensamt intresse – det kan handla om klimat och säkerhet och agendan för kvinnor, fred och säkerhet.

I juni kommer vi att ha ett möte mellan NB8 och de fyra Visegradländerna. Det finns också planer på ett statsministermöte mellan Norden–Baltikum och Storbritannien i höst.

Fru talman! För Sverige är samarbetet i Norden och närområdet ett centralt nationellt intresse. Det har stor betydelse för vår säkerhet. Under svenskt ledarskap i de regionala samarbetena har vi verkat för att gemensamt bygga förtroende, samhörighet och stabilitet i vårt närområde. Sverige kommer fortsatt att arbeta för ett starkt regionalt samarbete på alla nivåer och i alla format med det övergripande målet att skapa säkerhet och trygghet för vårt land och vårt folk.

Anf. 137 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med ett par berömmande ord. Jag tycker att det är hedersamt att utrikesministern är i kammaren och deltar i Nordendebatten i sin egenskap av nordisk samarbetsminister. Det är välkommet att se ministern här. Det tycker jag ska noteras. Det har inte under årens lopp varit alla ansvariga ministrar som har behagat nedsänka sig till kammarens ledamöter. Därför är det extra trevligt att se Margot Wallström komma hit från Olympens höjder.

Något annat som är värt att notera är att Margot Wallström flera gånger tog upp det nordisk-baltiska. Det är centralt att vi inte bara pratar om N5 utan också om NB8-formatet. Jag tror nämligen att vår gemensamma framtid i hög grad ligger i den nordisk-baltiska dimensionen.

I samband med sessionen i Helsingfors tog man fram en undersökning av vad nordborna tycker. Enligt undersökningen tycker ungefär 90 procent av nordborna att det är mycket viktigt eller viktigt med nordiskt samarbete. Två tredjedelar av dem önskar mer samarbete. Det roliga för oss, utifrån ett svenskt perspektiv, är att svenskarna är de som har ökat mest i positiv riktning.

Jämför man 2008 och 2017 kan man se att det har skett en kraftig förändring av de frågor som nordborna tycker att man ska prioritera. År 2008 var bekämpandet av kriminalitet över gränserna den fråga som var absolut högst upp. År 2017 var det försvars- och säkerhetsfrågor. Detta tycker jag är notabelt.

Därför skulle jag gärna vilja höra ministern reflektera lite kring detta. Margot Wallström uppehöll sig mycket vid trygghet och gemensam säkerhet, som ju är viktiga frågor, men hon talade mycket om det som vi brukar kalla för de mjuka medlen, alltså dialog och sådant. Men hon talade inte så mycket om det hårda, som ju är ett komplement, alltså det försvarspolitiska samarbetet. Jag skulle gärna vilja höra Margot Wallström elaborera något kring detta.

Anf. 138 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Detta är de frågor som är högst upp på dagordningen. Praktiskt taget alla våra möten handlar om säkerhetspolitik och om det besvärliga säkerhetspolitiska läget runt Östersjön. Det är alls inte konstigt. Det manifesteras sedan i det fördjupade samarbete som Sverige har ingått med de andra nordiska länderna och med länder som Tyskland, Storbritannien, USA och allt vad du vill. De samarbetena rör också försvars- och säkerhetspolitik. Detta är alltså i allra högsta grad en central fråga.

Jag tycker nästan att det ibland är på sin plats att vi visar att vi faktiskt samarbetar på andra områden också, för ibland är detta den enda punkten på dagordningen för våra samarbeten.

Jag bedömer att vi har ett väldigt gott samarbete. På lördag kommer representanter för de tre baltiska länderna hit för att fira med oss på Skansen. Då kommer detta återigen att vara en av viktiga samtalspunkterna på dagordningen.

Jag tycker att detta på olika sätt manifesteras. Vi har också det som heter Nordefco, som är ett fördjupat försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete. Jag tycker att vi har bevisat att vi ger detta full prioritet. Men det får inte glömmas bort att det andra är det som bygger trygghet och säkerhet på lång sikt.

Det är bra att vi diskuterar försvarspolitik och så vidare. Men det är säkra samhällen som litar på sina institutioner och där man känner att demokratin förstärks som blir trygga på lång sikt.

Anf. 139 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag kan bekräfta att det inte bara är i ministerrådet, på regeringssidan, som försvars- och säkerhetsfrågor är högst upp på den politiska agendan. Jag vill nog hävda att det är så även bland parlamentarikerna. Det är naturligtvis fullt logiskt, för vi är delvis spegelbilder av varandra.

Detta visar också det nya normalläge som har etablerat sig i Östersjöområdet. Därför vill jag verkligen understryka hur viktigt det är att vi låter det nordiska samarbetet växa ut till dem som vi har en politisk, värderingsmässig och historisk gemenskap med. De tre baltiska republikerna Estland, Lettland och Litauen – de firar dessutom 100 år i år – är naturliga. Jag tycker också att ministern här berörde några andra som är självklara i en nordlig dimension: Polen, Tyskland, Storbritannien och kanske Nederländerna.

Där finns det absolut ingen skillnad eller någon dissonans mellan oss. Det ska det inte göra heller, för det är bra att det finns bred politisk uppbackning kring de stora dragen.

Jag delar ministerns uppfattning att man inte ska glömma bort den andra dimensionen, och det gäller därför att se båda dimensionerna. I sitt anförande uppehöll ministern sig mycket vid dialog. Då är det viktigt att man inte samtidigt glömmet bort den andra dimensionen, den militära dimensionen.

Då vill jag bara påminna om det Martti Ahtisaari sa i positionen i Helsingfors, för jag tyckte att han hade ett oerhört klokt inlägg, nämligen att det är viktigt att vi varje dag låter oss leva genom de nordiska värdena men också att vi inte ska glömma var vi hör hemma. Han tyckte att det var naturligt att hans land borde vara medlem av alla västliga demokratiska

organisationer. Det kanske inte kommer som en överraskning för socialdemokraterna Phia Andersson och Margot Wallström att jag delar den uppfattningen.

Vad tycker statsrådet om Martti Ahtisaaris kloka ord om att tillhöra alla västliga demokratiska organisationer?

Anf. 140 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jodå, jag hade faktiskt Martti Ahtisaari på besök hos mig på UD häromdagen. Vi hade ett väldigt intressant samtal, också om de insatser som han har gjort för att bilda CMI, som ju är en viktig organisation som inte minst jobbar med medlingsinsatser och viktiga projekt runt om i världen. Jag vet att han har stor respekt för att varje land beslutar om sin egen syn på till exempel militär alliansfrihet.

Nu är det den linje som vi har i Sverige och som den här regeringen står för och försvarar i fortsättningen också. Vi tycker att det är det som faktiskt ger oss trygghet, flexibilitet och möjlighet att själva avgöra vilka samarbeten vi ska ingå. Vi menar att det vore väldigt oklokt att ändra på det nu, i det här läget. Nu ska vi hålla fast vid det som är de tre pelarna i vår försvars- och säkerhetspolitik. Det handlar om samarbeten, om fortsatt militär alliansfrihet och om att bygga ut vårt eget försvar. Det är vår linje också i fortsättningen.

Tack, Hans Wallmark, för gott samarbete! Det är verkligen så att vi har en bred samsyn, vilket är en enorm tillgång i det nordiska samarbetet. Det är väldigt fint att vi har den här samtalstonen och att vi har denna stora samsyn. Det gör oss till en bra modell för resten av världen – faktiskt.

Anf. 141 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Jag vill självklart inleda med att tacka ministern för nordiskt samarbete, Margot Wallström, för deltagandet i denna debatt. Ansvar för det nordiska arbetet hanteras vid sidan av utrikesministerposten. Att händelser som sker långt bort från Norden kräver ministrernas uppmärksamhet och agerande är en given konsekvens.

Men icke desto mindre har Margot Wallström nu i två år varit Nordenminister. I förra veckan gjorde hon ett första besök på Øresunddirekt i Malmö för att sätta sig in i en gränspendlares vardag. På Kvällspostens ledarsida refererar man till besöket och avslutar med orden: Nordenministern med ansvar för Øresundsregionen har talat, fast det lät mer som en gäspning.

Man tolkade nämligen frågeställningarna från Nordenministern som att det fanns en viss brist på kunskap och en viss brist på engagemang för Øresundsregionen. Detta bottenar också i en del av de händelser som jag refererade till i mitt anförande – id-kontrollernas konsekvenser och besvikelsen över omröstningen om en EU-myndighet i regionen.

Jag vill därför fråga Nordenministern hur regeringen egentligen ser på Øresundsregionen. Vad är ministern, efter två år vid rodret, mest stolt över att ha åstadkommit för de människor som lever och verkar i en gränsregion som Øresundsregionen?

Anf. 142 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag kanske inte är förvånad över hur den tidningen skrev om mitt besök – så mycket kan vi väl säga. Men däremot är det väl så att

alla är glada om vi faktiskt skaffar oss kontroll. Det handlar om att vi skaffar oss kontroll över de jättestora flyktingströmmar som vi hade under 2015 och om att vi sedan försöker ordna detta på ett så praktiskt och smidigt sätt som det över huvud taget är möjligt.

Det är ingen som önskar det här. Vi skulle förstås önska att vi kunde ha helt fri rörlighet, men så är det inte. Vi har en reglerad invandring. Vi hade ett rekordstort inflöde av människor, och det riskerade att hamna helt utom kontroll. Därför behövde vi detta. Så länge vi behöver det för både vår egen säkerhet och vår egen kontroll kommer vi att ha det kvar, men det är klart att vi hoppas att vi så snart som det över huvud taget är praktiskt möjligt ska kunna återgå till en ordning där vi inte behöver det.

Anf. 143 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Det jag syftade på i det här fallet, när det gäller gränskontroller, var främst hur man införde dem och hur dialogen skedde med den danska parten, som upplever att det inte var med framförhållning eller god kommunikation som man försökte lösa detta.

Utrikesutskottet besökte nyligen Köpenhamn. Jag tror att en del av kollegorna i utskottet som inte bor i regionen eller som kanske inte följer med i dansk press förvånades över att det uttrycktes så tydligt, även om danskar är tydliga, att relationen till Sverige har fått sig en törn, att den har skadats under de senaste åren.

Håller ministern med om att det finns förbättringspotential i relationen mellan Danmark och Sverige? Hur ska samarbetet i så fall kunna bli bättre?

Anf. 144 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det alltid finns en förbättringspotential. Någonting annat vore hemskt att säga. Det är klart att vi kan förbättra samarbetet. Vi har ett alldeles utmärkt samarbete, jag och min kollega. Vi träffas regelbundet i alla de här olika formaten. Det är inga bekymmer med det, utan vi kan prata öppet med varandra. Sedan vet alla att det var en situation som var väldigt spänd och väldigt speciell.

Det är klart att man efteråt alltid ser vad som kunde göras bättre. Detta får vi lära oss av, och så får vi se till att allting funkar smidigare i framtiden. Men jag upplever inte att detta har gjort någon bestående skada på vår relation, utan det är sådant som vi kan jobba med. Det gör vi just genom dialog och samarbete och genom att fortsätta att mötas och se om vi kan hantera problemen gemensamt.

Jag tror faktiskt inte heller att ditt parti skulle ändra på detta. Ni inser också att vi behöver ha kontroll och att vi behöver se till att vi kan skapa säkerhet och en förutsägbar situation i vårt land.

Anf. 145 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Kärnvapen är det farligaste massförstörelsevapen som mänskligheten har skapat. Det internationella samfundet har hittills varken lyckats stoppa spridningen eller fått kärnvapenländerna att nedrusta. I stället investeras mångmiljardbelopp i att modernisera och utveckla nukleära stridsmedel. Vi ser det upptrappade tonläget i vår omvärld. Samtidigt är kärnvapen inte heller förbjudet.

Utrikesminister Wallström lyfte trygghet i anförandet. Ett sätt att nå trygghet är att få till en nedrustning av kärnvapen.

Vid Nordiska rådets session i Akureyri nyligen antogs ett medlemsförslag från Nordisk grön vänster just om global nedrustning av kärnvapen. Den rekommendation man skickade till Nordiska ministerrådet och till regeringarna handlade om att man ville fortsätta att samordna strävan mot en global nedrustning av kärnvapen.

Jag undrar såklart vad utrikesministern har gjort för att vi ska komma dit. I centrum för en sådan fråga står frågan om att skriva under den FN-konvention som har tagits fram, som kallas för en humanitarian pledge. Hur tänker och resonerar Sverige för att man så snart som möjligt ska skriva under det avtalet, så att säga?

Anf. 146 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack för den otroligt viktiga, angelägna och, ska vi säga, aktuella frågan!

Vi arbetar på flera olika spår. Först och främst måste vi arbeta för icke-spridningsavtalet och översynskonferensen, som äger rum 2020. Där jobbar vi inte minst med hjälp av Sipri och genom att ordna olika möten och konferenser för att se till att vi är fullt delaktiga i det arbetet och det förberedelsearbetet.

Vi var också väldigt aktiva när det gäller nedrustningskonferensen i Genève, som ju inte har visat några framsteg på 20 år. Där kunde man faktiskt för första gången komma överens om något. Inte minst därför att vi förberedde det noga under vårt ordförandeskap såg vi till att man nu i alla fall kan tillsätta arbetsgrupper och ta ett pyttelitet steg framåt.

Vi jobbar med frågan om riskreducering. Vi tror nämligen att mycket praktiska insatser för att till exempel höja tröskeln när det gäller användning och att ha, så att säga, varningssignaler som får ljuda lite längre än vad de gör i dag innan man använder kärnvapen också är ett viktigt exempel på det här.

Vi har tillsatt en utredare som tittar på just förbudskonventionen. Han har fått ett år på sig. Detta gör vi i likhet med andra länder som också behöver titta på detta. Vad skulle det innebära om vi skriver under och ratificerar en sådan konvention? Vad innebär det för vår egen lagstiftning, för vår vapenexport och för våra samarbeten? Man tittar över alla dessa områden, så att vi så småningom kan fatta ett välgrundat beslut.

Det är det som pågår, men under tiden finns det så mycket mer att göra. Inte minst kanske våra insatser när det gäller Nordkorea på sikt kan hjälpa till att bidra till minskade spänningar och förhoppningsvis vara en knuff i rätt riktning mot kärnvapenedrustning när det gäller deras arsenal.

Anf. 147 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, utrikesministern, för det svaret! Jag tycker att det finns goda grunder för att Sverige jobbar väldigt aktivt med dessa frågor.

Det som oroar mig lite är den utredning som utrikesministern säger ska ta ett år. Problemet med att utredningen tar just ett år är ju att vi inte vet om Margot Wallström kommer att vara utrikesminister efter valet. Vi kan mycket väl hamna i en situation där kanske Hans Wallmark är utrikesminister eller någon annan som inte är lika pigg på att skriva under den här

typen av avtal. Detta oroar mig angående den strävan som jag tycker mig se hos Wallström men kanske inte hos hela den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen.

Det jag funderar på är hur utrikesministern ser på samarbetet med de nordiska kollegorna. Vad är möjligt att uppnå tillsammans med utrikesministerns nordiska kollegor för att få till en kärnvapenedrustning? Hur ser hon på vårt eget närområde – Norden såklart, där vi i dag inte har några kärnvapen, men också Arktis, som vi vet är ett område som blir mer och mer högtintressant och där det förutom de nordiska länderna finns kärnvapennationer och länder som inte alltid har ett jättebra samarbetsklimat sinsemellan?

Hur ska vi se till att även Arktis blir ett tryggt område i framtiden?

Anf. 148 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det där var nog tre fyra frågor i en.

Jag menar att Sverige har en stolt tradition som går decennier tillbaka när det gäller att engagera oss i kärnvapenedrustning. Det är klart att vi ska fortsätta med det. Vi ska vara aktiva på alla de olika spår och möjligheter där vi kan vara det. Vi har dessutom en framstående expertis på detta område, som också kan hjälpa oss i olika spår för detta.

Arktis är ett jätteviktigt område. Det kanske vi kan återkomma till. Men vi måste verkligen hålla ögonen på vad som sker i hela Arktisområdet, och jag tror att vi kan ha ett nordiskt samarbete kring den frågan ur den aspekten.

Däremot innebär ju Natomedlemskapet att Nato sitter tungt på sina medlemmar. De får inte gå så långt, för då hamnar man under ett kärnvapenparaply. Så är det ju, och därför hör man inte så mycket ifrån dem i dessa frågor, utan de gör det mer pliktskyldigt. Jag tror dock att vi i Norden kommer att kunna ha en bra och livlig debatt inte minst om icke-spridningsavtalet, så vi måste ju försöka hitta vägar till dialog också mellan kärnvapeninnehavarna och andra länder för att se på vilka vägar vi kan komma framåt.

Att det kommer ett sådant här förslag om en förbudskonvention är ju ett uttryck för den stora frustration som världen känner inför bristen på framsteg och det faktum att ett land som USA faktiskt nu moderniserar sina kärnvapen. Det blir farligare och farligare och fler och fler länder som vill ha kärnvapen.

Världen protesterar och säger att vi inte har fått se några framsteg på sistone i förhandlingarna, och därför kommer det nu reaktioner av det slaget. Men det måste ju också vara ett praktiskt verktyg för alla länder som ska skriva under, och det är också därför vi behöver titta noga på vad det skulle innebära.

Vi ska fortsätta att vara aktiva, och det är väl säkrast att fortsätta med en regering av det här slaget för att veta att frågan om kärnvapenedrustning står i centrum.

Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag hade tänkt ha ett annat spår, men jag kan inte låta bli att notera att det återigen är USA som det pekars finger emot när det gäller kärnvapen. Men Ryssland är ju närmare både oss i NB8 och Norden, och

den modernisering och utveckling som vi har sett när det gäller kärnvapenfrågorna i Ryssland är någonting som vi har all anledning att oroa oss för.

Jag tänkte också kommentera att jag inte heller i den här debatten tänkte lyfta Natofrågorna på det sätt som vi ofta brukar diskutera dem. Även om vi tycker att Sverige ska bli medlem är detta inte fokus just i den här diskussionen. Det är inte heller Nord Stream 2, som man tycker att vi skulle kunna ha samverkan kring med Danmark och NB8.

Jag vill också berömma det jag hörde om att Norden och Baltikum i höst planerar att ha möte tillsammans med Storbritannien. Det är en viktig signal. Vi från utrikesutskottet som var i London i början av veckan fick också den typen av signaler: Glöm inte oss när ni pratar Norden! Jag tycker därför att det är viktig signal att ta med.

Herr talman! När vi nu har glädjen att ha ministern närvarande vill jag fråga henne varför vi inte i den här skrivelsen från regeringen fick någon redogörelse för arbetet i Arktiska rådet. Vi är ju inte ordförande där, men vi har ändå ett aktivt arbete.

Anf. 150 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Vad jag kommer ihåg finns det väl ett kort stycke. Jag hörde på debatten som ni hade tidigare, och man kan fråga sig varför vi inte har gjort mer av årliga rapporteringar. Jag tror att det verkligen har varit en prioriteringsfråga och en resursfråga när det gäller hur mycket man ska formalisera det, hur mycket rapporter man ska skriva och så.

Jag tror att det kan finnas anledning, nu när vi också har varit ordförande i en rad av de här olika formaten, att faktiskt gå in igen och titta på hur vi ska ha det med den här rapporteringen, hur vi ska se till att det blir återkommande debatter och att vi får tydliga prioriteringsdiskussioner.

När det gäller Arktiska rådet och strategin måste jag säga att vi ändå tyckte att de viktigaste elementen finns där. Vi har kompletterat med miljöaspekten, eftersom det känns mest angeläget att det finns en uppdaterad miljöpolitik. Jag tycker inte att ni behöver vara missnöjda med det, utan man kan faktiskt säga att det bara visar att den på ett bra sätt fångade in de olika områden som man måste jobba med i Arktiska rådet. Därför tyckte vi liksom inte att vi behövde göra ett helt nytt jobb och ta nya tag. Ibland har vi ont om tid för sköta våra uppdrag, att vara ordförande och att försöka hitta en praktisk väg framåt.

Vi har tyckt att det har kunnat fungera så här långt. Med säkerhetspolitiken och alltihop finns det dock säkert anledning att göra en ny Arktisstrategi, och då bör man planera det noga. Det gäller även om återrapportering och debatterna i riksdagen.

Anf. 151 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! När det gäller den arktiska strategin har jag inte tagit den debatten med Socialdemokraterna. Även om det fanns vissa kommentarer i tidigare debatter var det framför allt en diskussion jag förde med Valter Mutts från Miljöpartiet som berörde just det.

Från utskottet har vi varit samlad tydliga. Under den tid vi satt i regering ansåg särskilt Vänsterpartiet och Socialdemokraterna att det skulle vara en separat skrivelse varje år. Det landade vi med så småningom men sa när ni sedan satt i regeringen att ni behöver inte göra en separat skrivelse, för vi

förstår det här med resursfrågan. Men gör det till en tydlig del i den skrivelse som handlar om bland annat våra nordiska samarbeten så att det kommer med som en viktig fråga, för där finns också ett arktiskt råd, och även där är det viktigt att kunna följa upp detta.

Mot den bakgrunden har vi återkommande, även de senaste två åren, markerat denna avsaknad i regeringens skrivelse. Det är beklagligt att regeringen inte har läst den delen och ger oss möjligheten att få en redogörelse, herr talman.

Anf. 152 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara säga till Kerstin Lundgren att vi får göra det bättre. Jag tar till mig det här. Jag tycker att det är viktigt att se till att riksdagen inte ska behöva klaga på att ni inte får rapporteringen och en chans att diskutera. Vi får göra det bättre i fortsättningen, helt enkelt.

Anf. 153 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Kerstin Lundgren har framfört mycket av det som är viktigt för Centerpartiet när det kommer till det nordiska samarbetet, och jag står givetvis helt bakom det hon har sagt. Men jag vill utifrån mitt arbete i Nordiska rådet understryka några saker som är viktiga i dag och kommer att vara det framåt i tiden.

Samarbetet inom Norden har länge varit betydelsefullt, är betydelsefullt och, tror jag, kommer att bli alltmer betydelsefullt. Tilliten mellan Nordens länder är stark, och förtroendet för Nordiska rådet och samarbetet mellan våra länder har en mycket stark ställning hos våra medborgare i alla Nordens länder. Det visar undersökningar som Nordiska rådet har låtit göra, vilket är mycket glädjande. Det stärker legitimiteten i vårt samarbete. Detta tillsammans med de långvariga och nära nordiska relationerna bärklar för att Norden kan spela en allt viktigare roll i det europeiska och globala samarbetet i framtiden – utifrån våra gemensamma nordiska band.

Herr talman! Klimatfrågan är en ödesfråga för hela vår planet. De nordiska länderna har en stor samsyn när det gäller att ta ansvar för att minska utsläppen och genomföra den gröna omställningen. Vi har också unika möjligheter att komplettera varandra och tillsammans producera så mycket förnybar och hållbar energi som det finns förutsättningar för. De möjligheterna ska vi ta vara på, och det jobbar vi tillsammans med i de olika länderna och gemensamt inom ramen för Nordiska rådet.

Det nordiska energisamarbetet behöver utvecklas, och det är glädjande att se de initiativ som har tagits sedan flera år tillbaka i Nordiska rådet. Forskningen ska stöttas, och vi ska ta vara på vår möjlighet att vara ett globalt föredöme och visa att klimatansvar, ekonomisk tillväxt och nya jobb kan gå hand i hand.

De nordiska länderna kan bara bli ännu bättre på att utveckla och vara förebilder för en grön omställning. En grön omställning behöver innovationer, utveckling av förnybar energi baserad på till exempel bioråvaror, stora investeringar i energieffektivisering och en ny fossilfri infrastruktur. Med sina sammanlagda resurser och sin rika kompetens kan det nordiska samarbetet för forskning och utveckling öka takten i denna omställning.

Centerpartiet har ett nära samarbete i Nordiska rådet med mittengruppen. Vi har under året fått med oss mittengruppen på att ytterligare driva

på i frågor som rör bland annat energi, klimat och forskning, men vi har också fortsatt att arbeta för att lyfta upp de säkerhetspolitiska frågorna.

Det är alldeles uppenbart att ännu mer behöver göras på försvarsområdet mellan de nordiska länderna. Fred och säkerhet bygger vi tillsammans med demokratiska länder i vår närhet. För Sveriges del betyder det att banden med våra nordiska grannar behöver bli ännu starkare, och jag tror att det är ömsesidigt.

Men Nordens länder behöver ta fortsatta steg för att öka sitt försvars- och säkerhetssamarbete. Centerpartiet ser det, som vi alla vet, som ett naturligt steg att Sverige, gärna tillsammans med Finland, snarast ansöker om medlemskap i Nato. Övriga nordiska länder är i stor utsträckning medlemmar, och det vore ett stort framsteg om Nordens länder befann sig i samma situation i denna fråga. Hans Wallmark citerade Martti Ahtisaari i frågan. Vikten av detta kan man inte överdriva. EU är en viktig plattform. Ju fler nordiska länder i EU, desto starkare kan vi hävda det vi står för och hjälpas åt. Detsamma gäller även i försvarssamarbetet.

I en allvarsam och komplex tid med stora utmaningar globalt, i Europa och i Norden är det nordiska samarbetet en värdefull tillgång för att bidra med gemensamma lösningar. I kraft av bland annat vår ekonomiska styrka, som är stor och växer, har de nordiska länderna en viktig roll.

Herr talman! Passfriheten i Norden infördes redan 1952, och den gemensamma arbetsmarknaden infördes 1954. Den gemensamma viljan i Norden att minimera gränshindren i vår del av världen är en viktig orsak till den nordiska framgångssagan. Den fria rörligheten i Norden behöver värnas även i fortsättningen. Genom att människor som bor i de nordiska länderna fritt kan jobba i hela Norden skapas möjligheter för dem att hitta sina drömjobb, samtidigt som vi kan hjälpas åt att hålla nere arbetslösheten. För Nordens företag ökar den fria rörligheten möjligheten att hitta den kompetens de behöver. För de nordiska länderna lägger den fria rörligheten grunden till en stark ekonomi och en tryggare välfärd.

Men det finns hot mot öppenheten i Norden. Nya regleringar, bland annat till följd av att EU-regler införs på olika sätt av de nordiska länderna, är aktuella exempel. Därför behöver arbetet med gränshinderfrågor fortsätta – och öka. Oavsett om man är student, anställd eller företagare behöver vi ta bort onödigt krångel och underlätta för oss alla att resa och arbeta i de nordiska länderna. Det vinner vi alla på.

Utbildning och kultur är andra viktiga områden för Nordiska rådet. Tillsammans behöver vi arbeta för att stärka kvaliteten på utbildningar i hela Norden. De nordiska språken är en viktig grund för att det nordiska samarbetet ska vara starkt. Att skolelever får möjlighet att förstå och göra sig förstådda också över de nordiska språkgränserna är viktigt, och det finns aktuella frågor som vi diskuterar i det nordiska samarbetet, till exempel att ta del av de nordiska radio- och tv-kanalernas utbud över landsgränserna.

Genom att slå vakt om och engagera oss för nordisk litteratur, film, musik och andra konstformer kan Nordiska rådet öka tillgängligheten till kulturupplevelser för alla som bor i Norden.

Jag kan också ansluta mig till debatten mellan Phia Andersson och Hans Wallmark och säga att det nordiska samrådet är ett bra exempel på ett område där vi i stor utsträckning jobbar i samma riktning och kan jobba tillsammans mellan partier i Sverige och mellan länder i Norden. Vi är inte

överens om allt, men vi är överens om mycket. Och det är en styrka att vi kan jobba tillsammans i de nordiska frågorna.

Prot. 2017/18:118
24 maj

Norden

Anf. 154 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Jag har egentligen inget skrivet manus, som många av er har. Jag tänkte i stället att jag stannar till här och lyssnar av vilka frågor som debatteras och diskuteras. Som alltid är det en otroligt fryntlig och gemytlig stämning på Nordendebatterna. Jag ser på leendena bland kollegorna att det är så.

Jag tror även att Eva Tarselius Hallgren, ordförande i Nordiska ministerrådets gränshinderråd, också är tacksam för att vi lyfter upp gränshinderfrågorna i dag. Jag kommer att beröra dem lite snabbt.

Låt mig göra en liten randanmärkning. Det är jättebra att vi diskuterar försvars- och säkerhetspolitiken i Norden. Jag är glad för alla inspel. Men hur jag än vänder och vrider på det är det sällan de som pratar försvars- och säkerhetspolitik som är intresserade av att tala om för våra nordiska grannar att de borde ansluta sig till EU, till exempel Norge och Island, utan vi får ofta höra det motsatta, det vill säga att Sverige borde ansluta sig till Nato.

Med detta sagt säger jag att varje debatt har sin egen plats och sin egen unikhet, och i det här fallet kan ni reflektera över det, mina herrar. Jag säger ingenting mer – och jag önskar inga fler repliker i frågan!

I frågan om gränshinder pågår ett otroligt aktivt arbete i Nordiska rådet. Arbetet har verkligen utvecklats i en positiv riktning de senaste åren. Utrikesministern – Nordenministern – berörde att åtta gränshinder löstes förra året, men det finns en hel portal med olika förslag på gränshinder som kan lösas. Nu har arbetet intensifierats genom att vi ska försöka beta av de gränshinder som finns där så snart det bara är möjligt. Det är positivt. Det bottenar i det som Staffan Danielsson nämnde om passfriheten i Norden och rörligheten på arbetsmarknaden. Dessa frågor är tätt kopplade till hela den pelare och den grund som Nordiska rådet står på och så har gjort i över 60 år.

Någonting som jag skulle önska som Nordiska rådets representant i Gränshinderrådet är också att regeringarna i en större samsyn utarbetar en manual – den behöver inte vara så avancerad – om hur ett praktiskt hantverk kan fungera för att motverka gränshinder vid lagstiftningsprocesser i respektive nordiskt land. Det tål att tänkas på. Men det är inte så komplicerat, skulle jag tro. Det handlar om att skapa en lista på aktiviteter som bör göras när man väl ingår i ny nationell lagstiftning – lite grann som vi gör även i det svenska parlamentet när det gäller subsidiaritetsprövningar inom EU. Jag hoppas innerligt att vi kan få ännu större samsyn över landsgränserna i de här frågorna så att regeringarna ser möjligheterna och inte bara en mängd nya arbetsuppgifter.

Jag vill också lite kort kommentera det som nämnts om Arktis. Det är klart att det finns utmaningar när det gäller Arktis, det är vi alla medvetna om, inte minst när det gäller smältningen, att klimatet förändras och att Nordostpassagen nu blir mer tillgänglig. Vi ser också utökad aktivitet när det gäller säkerheten kring Arktis. Det finns många som vill göra anspråk på Arktis, så vi måste själva vara mer aktiva här. Utrikesministern sa också tydligt att vi ska ta ytterligare steg i frågan och fortsätta dialogen om Arktis. Den är inte oviktig eftersom den kommer att påverka även oss, inte

minst när det gäller transporter och liknande aktiviteter och även klimatpåverkan.

Slutligen, herr talman, vill jag säga något om den fortsatta utvecklingen i Nordiska rådet och den samsyn vi har med våra baltiska grannar. Jag tycker att den samsynen är angelägen. Det har angetts vid flera tillfällen. Men jag vill också vara tydlig med detta: Vi ska förstärka de samarbeten vi har, men Nordiska rådet är Nordiska rådet, och det tycker jag ska bestå. Vi ska värdesätta och tycka bra om vår värdegemenskap. Vi har en stark värdegemenskap med våra baltiska vänner också, men varje organisation har sin modell att förhålla sig till. Vi kan utveckla samarbetena, men jag tycker fortfarande att Nordiska rådet ska vara Nordiska rådet och ingenting annat. Sedan kan vi samverka på olika håll och kanter för att göra det ännu bättre.

Anf. 155 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jag är ju tjänstledig murvel. Vi brukar alltid vilja ha sista ordet, så jag tänkte utnyttja möjligheten att ta sista repliken.

Det första jag vill säga är att gränshinderarbetet, som Pyry Niemi tar upp och som jag vet att han har varit aktiv och drivande i, är en central del i det nordiska arbetet. Därför förtjänar det att uppmärksammas på det sätt som han gjorde i sitt anförande. Jag hör till dem som menar att just gränshinderfrågorna är något av ett legitimitetstest på hur det nordiska samarbetet fungerar. Det blir så påtagligt för enskilda nordbor huruvida det fungerar eller inte fungerar, och det är när det inte fungerar som man undrar varför vi har det nordiska samarbetet. Det är därför vi varje dag ska besjålas av frågan hur vi kan hyvla ned alla dessa hinder. Därför är det viktigt att ta upp dem, och det ska Pyry Niemi ha beröm för att han gör.

Det andra är att utöver allt annat som vi talat om – vi har ju lämnat en delegationsberättelse – arrangerar Nordiska rådets delegation olika seminarier och möten. Pyry Niemi var tillsammans med Aron Emilsson ansvarig för ett mycket bra seminarium om språkförståelse i Norden som visade att vi inte bara tycker i största allmänhet utan försöker basera det på kunskap. Även där vill jag ge beröm.

Slutligen: Ja, jag brukar driva på, även mot våra nordiska vänner, i fråga om att EU är något fantastiskt bra. Nu representerar jag ett parti vars systerparti i Norge har exakt samma uppfattning, och som av en händelse har vi samma uppfattning även om Nato. Senast jag hade en sådan diskussion på ett nordiskt rådsmöte ställde jag frågan till den dåvarande norske statsministern Jens Stoltenberg. Då sa han att han var en hängiven EU-vän. Men han hade sett sitt land avvisa EU två gånger, så han tänkte att frågan inte var aktiv nu den tredje gången. Men det är viktigt att vi driver på där – och som av en händelse, herr talman, är Jens Stoltenberg nu generalsekreterare för en annan värdefull organisation som det också vore bra om våra norska vänner påpekade vikten av för sina svenska kollegor.

Anf. 156 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Jag kan inte recensera hur mina norska vänner och norska socialdemokrater ställer sig till detta, men jag vet att de också är tillskyndare av EU. Det finns, tror jag, en ganska stark majoritet för detta i norska parlamentet. Däremot har folkviljan visat två gånger att så inte är fallet i

övriga Norge. Också jag kan såklart beklaga det. Jag tycker att det vore jättebra om Norge var ett EU-land i samklang med oss.

Det skulle vara trevligt om även Island var ett EU-land. Det fanns en gång i tiden, som Hans Wallmark minns, starka krafter även på Island för att gå med i EU. Men också det försvann.

Ja, jag tror definitivt att vi ska fortsätta bistå och informera våra vänner i Norge om hur bra det är att vara med i EU. Som av en händelse fick vi nyligen se att människor i Sverige tycker ännu bättre om att vara med i EU nu, de senaste åren. Den utvecklingen är enbart positiv, och det kanske kan smitta av sig på våra norska vänner så att de ser möjligheterna i en större gemenskap. Jag tror också att det skulle kunna underlätta det nordiska samarbetet ytterligare om Norge gick med i EU, av flera skäl. Framför allt skulle det skapa större förutsättningar för Norge att få en ännu bättre och integrerad arbetsmarknad. Jag välkomnar alltså det, och jag är glad att vi har samsyn i den frågan.

Anf. 157 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Ja, jag är helt enig med Pyy Niemi. Jag tror att nordiskt samarbete skulle förbättras och fördjupas med de länder som står utanför EU om de skulle bli medlemmar.

Många i Sverige är internationalister. Jag såg också att undersökningen som kom för några dagar sedan visar att stödet för EU har ökat i Sverige. Det gläder mig. Vi är nu uppe på tio-i-topp-listan över de mest EU-positiva länderna. Det tycker jag i grunden är bra, just därför att vi inte har en naiv hållning. Här tittar jag också på utrikesministern. Jag tycker att vi som land, både från regeringens och från oppositionens sida, har en rätt tydlig linje där vi ställer krav på EU samtidigt som vi inser värdet av EU.

Som internationalist tycker jag att man ska samverka i dessa organisationer: i Nordiska rådet, i EU, i FN, i OSSE, i Europarådet – och, herr talman, i Nato!

Anf. 158 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Är det något jag beundrar Hans Wallmark för är det att han är en skicklig retoriker och en talför herre i sina bästa år. Det är jag tacksam för. Vi har ju haft en och annan dust genom åren, och det här lär inte vara den sista.

Ja, men Sverige samverkar och samarbetar ju med Nato redan i dag. Det känner Hans Wallmark väl till. Som jag också sa har Nordiska rådet samarbeten på många olika håll och kanter, och det ena utesluter inte det andra. Att man samarbetar behöver inte betyda att man gifter sig eller går samman, utan man kan utveckla samarbeten på olika håll och kanter.

Precis som det är för Norge att gå med i EU är det en stor process för Sverige att tänka i de banorna om Nato. Vi har värnat alliansfriheten, och den har tjänat oss väl – tycker vi socialdemokrater. Hans Wallmark som moderat tycker lite annorlunda. Det är väl ganska bra att vi har en diskussion om ämnesområdet säkerhetspolitik eftersom det är så pass aktuellt när det gäller Östersjön och allt det. Men i slutändan, Hans Wallmark, kommer du nog varken i dag eller i morgon att från talarstolen få mig att säga att vi borde gå med i Nato, för det tycker inte jag.

Prot. 2017/18:118
24 maj

Norden

Sverige står väldigt tätt samman med Finland när det gäller säkerhetspolitik och försvarssamarbete, och det tycker jag att vi ska fortsätta göra. Jag känner ingen större längtan efter att vi ska göra andra saker samtidigt. Vi har landat väl som det ser ut i dagsläget. Vi fortsätter det samarbetet. Vi fortsätter med NB8, med Nordefco och så vidare.

Som det ser ut i dag är Sverige integrerat på det sätt som jag tycker att svenska folket förtjänar. Jag tycker också att säkerhetsaspekten är väl inräknad i den strategi som regeringen och även majoriteten i riksdagen står bakom.

Jag tackar Hans Wallmark för en bra debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2018) 209 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av bilaga XVII till förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer

COM(2018) 212 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om säkrare identitetskort för unionsmedborgare och uppehållshandlingar som utfärdas till unionsmedborgare och deras familjemedlemmar när de utövar rätten till fri rörlighet

COM(2018) 241 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv (EU) 2017/1132 vad gäller gränsöverskridande ombildningar, fusioner och delningar av företag

COM(2018) 274 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/96/EG om förvaltning av vägars säkerhet

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 23 maj

2017/18:557 Akutsjukvård i landsorten

av *Lotta Finstorp* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:558 Gynnande av biogas

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2017/18:559 Politiska samtal i statliga bolag

av *Ali Esbati* (V)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 23 maj

2017/18:1332 Nedläggning av lokala polisstationer

av *Hans Wallmark* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1333 Fastepåverkade yrkeschaufförer

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:1334 Krisen i Venezuela

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1335 Länsstyrelsens efterforskande av journalistiska källor

av *Magnus Oscarsson* (KD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2017/18:1336 Ansvarsfördelningen mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk

av *Lotta Olsson* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2017/18:1337 Jobb till personer med kort utbildning

av *Jan Ericson* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1338 Åtgärder för att få nyanlända i jobb

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1339 Uteblivet kunskapslyft

av *Erik Andersson* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1340 Indexering av drivmedelsskatten

av *Betty Malmberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1341 Minoriteternas rätt att välja sina företrädare i det irakiska parlamentet

av *Robert Hannah* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1342 Miljöåtgärder i vattenkraften

av *Emil Källström* (C)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2017/18:1343 Landskapsskyltning

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:1344 Minimistraffet för våldtäkt

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

Prot. 2017/18:118
24 maj

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 23 maj

2017/18:1253 Långa vårdköer till BUP

av *Katarina Brännström* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1264 Mer hälso- och sjukvård för pengarna

av *Margareta Cederfelt* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1267 Lägre grad av antibiotikaresistens med rena händer

av *Margareta Cederfelt* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.08.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.54,

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 139 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

BRITT-MARIE HARTVIG

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Meddelande om partiledardebatt	2
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 6 Anmälan om faktapromemorior	3
§ 7 Ärende för hänvisning till utskott	3
§ 8 Politik för gestaltad livsmiljö	3
Sammansatta civil- och kulturutskottets betänkande	
2017/18:CKrU1	3
Anf. 1 OLOF LAVESSON (M)	3
Anf. 2 ARON EMILSSON (SD)	5
Anf. 3 OLOF LAVESSON (M) replik	7
Anf. 4 ARON EMILSSON (SD) replik.....	7
Anf. 5 OLOF LAVESSON (M) replik	8
Anf. 6 ARON EMILSSON (SD) replik.....	8
Anf. 7 OLA JOHANSSON (C)	9
Anf. 8 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	11
Anf. 9 ROLAND UTBULT (KD)	12
Anf. 10 ANNA WALLENTHEIM (S)	14
Anf. 11 OLA JOHANSSON (C) replik	16
Anf. 12 ANNA WALLENTHEIM (S) replik	16
Anf. 13 OLA JOHANSSON (C) replik	17
Anf. 14 ANNA WALLENTHEIM (S) replik	17
Anf. 15 EMMA HULT (MP)	18
Anf. 16 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	20
Anf. 17 ROGER HEDLUND (SD)	22
Anf. 18 OLA JOHANSSON (C) replik	23
Anf. 19 ROGER HEDLUND (SD) replik	24
Anf. 20 OLA JOHANSSON (C) replik	25
Anf. 21 ROGER HEDLUND (SD) replik	25
(Beslut fattades under § 13.).....	26
§ 9 Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några	
 åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och	
 Riksrevisionens rapport om folkbokföringen.....	26
Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU19	26
Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU16	26
Anf. 22 PER ÅSLING (C).....	26
Anf. 23 LOTTA FINSTORP (M).....	28
Anf. 24 DAVID LÅNG (SD)	30
Anf. 25 MOMODOU JALLOW (V).....	31
(forts. § 11).....	33
Ajournering	33
Återupptaget sammanträde	33
§ 10 Frågestund.....	34
Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN	34
<i>Olaga frihetsbegränsning och tillträdesförbud.....</i>	<i>34</i>

Anf. 27 TOMAS TOBÉ (M).....	34
Anf. 28 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	34
Anf. 29 TOMAS TOBÉ (M).....	34
Anf. 30 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
<i>Grunderna för lagförslag om omprövning av asylskäl</i>	35
Anf. 31 PAULA BIELER (SD).....	35
Anf. 32 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	35
Anf. 33 PAULA BIELER (SD).....	36
Anf. 34 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	36
<i>Polisens bemanning på landsbygden</i>	36
Anf. 35 PER ÅSLING (C)	36
Anf. 36 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
Anf. 37 PER ÅSLING (C)	37
Anf. 38 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
<i>Vinster i välfärden</i>	37
Anf. 39 MONICA GREEN (S)	37
Anf. 40 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	37
Anf. 41 MONICA GREEN (S)	38
Anf. 42 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	38
<i>Kvaliteten på sfi-undervisningen</i>	38
Anf. 43 MARIA STOCKHAUS (M)	38
Anf. 44 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	38
Anf. 45 MARIA STOCKHAUS (M)	39
Anf. 46 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	39
<i>Gratis busskort till barn och regeringens migrationspolitik</i>	39
Anf. 47 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	39
Anf. 48 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	39
Anf. 49 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V).....	40
Anf. 50 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
<i>Kriterier för tillsättning av generaldirektörer</i>	40
Anf. 51 LARRY SÖDER (KD).....	40
Anf. 52 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	41
Anf. 53 LARRY SÖDER (KD).....	41
Anf. 54 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	41
<i>Bilens betydelse i glesbygden</i>	41
Anf. 55 DAVID LÅNG (SD).....	41
Anf. 56 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	42
Anf. 57 DAVID LÅNG (SD).....	42
Anf. 58 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	42
<i>Polisbristen och lokala ordningsvakter</i>	42
Anf. 59 ROGER HADDAD (L).....	42
Anf. 60 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	43
Anf. 61 ROGER HADDAD (L).....	43

Anf. 62 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	43
<i>Missvisande reklam</i>	44
Anf. 63 EMMA HULT (MP)	44
Anf. 64 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	44
Anf. 65 EMMA HULT (MP)	44
Anf. 66 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	45
<i>Proposition om gymnasieskolans yrkesprogram</i>	45
Anf. 67 LENA EMILSSON (S)	45
Anf. 68 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	45
Anf. 69 LENA EMILSSON (S)	45
Anf. 70 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	46
<i>Påföljder för unga brottslingar</i>	46
Anf. 71 ELLEN JUNTTI (M).....	46
Anf. 72 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46
Anf. 73 ELLEN JUNTTI (M).....	47
Anf. 74 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	47
<i>Fiberutbyggnad och elcyklar</i>	47
Anf. 75 LOTTA OLSSON (M)	47
Anf. 76 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	47
Anf. 77 LOTTA OLSSON (M)	48
Anf. 78 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	48
<i>Broschyren om kris- och krigsberedskap</i>	48
Anf. 79 ÅSA LINDESTAM (S).....	48
Anf. 80 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	48
Anf. 81 ÅSA LINDESTAM (S)	49
Anf. 82 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	49
<i>Förbud mot barnäktenskap</i>	49
Anf. 83 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M).....	49
Anf. 84 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	49
Anf. 85 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M).....	50
Anf. 86 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	50
<i>Folkhögskolornas värde för nyanlända</i>	50
Anf. 87 MATTIAS VEPSÅ (S).....	50
Anf. 88 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	51
Anf. 89 MATTIAS VEPSÅ (S).....	51
Anf. 90 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	51
<i>Effekter av den nya sexualbrottslagen</i>	51
Anf. 91 SANNE LENNSTRÖM (S)	51
Anf. 92 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	52
Anf. 93 SANNE LENNSTRÖM (S)	52
Anf. 94 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	52

<i>Antalet statliga jobb i Gävleborgs län</i>	52
Anf. 95 LARS BECKMAN (M)	52
Anf. 96 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	53
Anf. 97 LARS BECKMAN (M)	53
Anf. 98 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	53
<i>Oseriösa aktörer i offentliga upphandlingar</i>	54
Anf. 99 HILLEVI LARSSON (S).....	54
Anf. 100 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	54
Anf. 101 HILLEVI LARSSON (S).....	54
Anf. 102 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	54
<i>Nya skolämnen i den framtida läroplanen</i>	55
Anf. 103 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	55
Anf. 104 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	55
Anf. 105 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	55
Anf. 106 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	55
§ 11 (forts. från § 9) Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen och Riksrevisionens rapport om folkbokföringen (forts. SkU19 och SkU16).....	56
Anf. 107 MATHIAS SUNDIN (L)	56
Anf. 108 LARRY SÖDER (KD).....	57
Anf. 109 OLLE FELTEN (-).....	57
Anf. 110 MARIA STRÖMKVIST (S)	61
Anf. 111 LOTTA FINSTORP (M) replik	62
Anf. 112 MARIA STRÖMKVIST (S) replik.....	62
Anf. 113 LOTTA FINSTORP (M) replik	63
Anf. 114 MARIA STRÖMKVIST (S) replik.....	63
(Beslut fattades under § 13.)	63
§ 12 Beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter	64
Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU17	64
Anf. 115 MARTIN KINNUNEN (SD)	64
Anf. 116 LINUS SKÖLD (S).....	66
(forts. § 14).....	68
Ajournering	68
Återupptaget sammanträde	68
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	68
CKrU1 Politik för gestaltad livsmiljö	68
SkU19 Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen	69
SkU16 Riksrevisionens rapport om folkbokföringen	71
§ 14 (forts. från § 12) Beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter (forts. SkU17).....	71
Anf. 117 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	71
Anf. 118 LINUS SKÖLD (S) replik	71
Anf. 119 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	72
Anf. 120 LINUS SKÖLD (S) replik	72
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)	72
§ 15 Norden	72

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU18	72	Prot. 2017/18:118
Anf. 121 HANS WALLMARK (M)	72	24 maj
Anf. 122 ARON EMILSSON (SD)	75	-----
Anf. 123 KERSTIN LUNDGREN (C)	77	
Anf. 124 SOFIA DAMM (KD)	79	
Anf. 125 PHIA ANDERSSON (S)	80	
Anf. 126 HANS WALLMARK (M) replik	83	
Anf. 127 PHIA ANDERSSON (S) replik	83	
Anf. 128 HANS WALLMARK (M) replik	83	
Anf. 129 PHIA ANDERSSON (S) replik	84	
Anf. 130 VALTER MUTT (MP)	84	
Anf. 131 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	86	
Anf. 132 VALTER MUTT (MP) replik	86	
Anf. 133 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	86	
Anf. 134 VALTER MUTT (MP) replik	87	
Anf. 135 HÅKAN SVENNELING (V)	87	
Anf. 136 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	88	
Anf. 137 HANS WALLMARK (M) replik	90	
Anf. 138 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	91	
Anf. 139 HANS WALLMARK (M) replik	91	
Anf. 140 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	92	
Anf. 141 SOFIA DAMM (KD) replik	92	
Anf. 142 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	92	
Anf. 143 SOFIA DAMM (KD) replik	93	
Anf. 144 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	93	
Anf. 145 HÅKAN SVENNELING (V) replik	93	
Anf. 146 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	94	
Anf. 147 HÅKAN SVENNELING (V) replik	94	
Anf. 148 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	95	
Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	95	
Anf. 150 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	96	
Anf. 151 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	96	
Anf. 152 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	97	
Anf. 153 STAFFAN DANIELSSON (C)	97	
Anf. 154 PYRY NIEMI (S)	99	
Anf. 155 HANS WALLMARK (M) replik	100	
Anf. 156 PYRY NIEMI (S) replik	100	
Anf. 157 HANS WALLMARK (M) replik	101	
Anf. 158 PYRY NIEMI (S) replik	101	
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)	102	
§ 16 Bordläggning	102	
§ 17 Anmälan om interpellationer	102	

Prot. 2017/18:118	§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	103
24 maj	§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor	104
-----	§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.08.	104

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2018